



www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi



ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Relationship Between Liberal Democracy and Tourism Revenues: Empirical Evidence From Türkiye

Liberal Demokrasi ve Turizm Gelirleri Arasındaki İlişki: Türkiye'den Ampirik Kanıtlar

Mehmet Aslan*

Abstract: The main purpose of this study is to empirically analyze the effect of the level of liberal democracy on real tourism revenues in the Turkish economy, in light of annual data covering the 1970-2024 period. The tendency of the existing literature to explain tourism demand predominantly with traditional macroeconomic variables such as exchange rates and income has created a structural gap that directly examines the impact of institutional quality and democratization processes on tourism performance. Accordingly, the study, drawing on the institutional economics perspective, questions the role of legal security, transparency, and political stability provided by democratic institutions on international tourism demand. In the research, the stationarity properties of the series were examined using the Fourier Bootstrap ADF test. The long-run cointegration relationship between the variables was evaluated using the Fourier ARDL bounds test method, which automatically accounts for structural breaks. Additionally, Wavelet Coherence analysis was included in the model to reveal the dynamic structure of the relationship in the time and frequency dimensions. The empirical findings obtained indicate that there is a positive and statistically significant long-run relationship between the liberal democracy index and tourism revenues. Among the control variables, the real effective exchange rate and the COVID-19 pandemic suppress tourism revenues, while global income levels and oil prices play a supporting role in demand. Wavelet analysis, on the other hand, reveals that this interaction exhibits more sensitivity to cyclical shocks in the short run, but transforms into a very strong and persistent co-movement in the long run. These results suggest that the improvement of democratic standards, judicial independence, and the rule of law could strengthen Türkiye's international image, thereby establishing a secure institutional ground for the tourism sector, and should be considered as part of sustainable growth strategies.

Keywords: Economics, Liberal Democracy Index, Real Tourism Revenues, Institutional Economics, Fourier ARDL Bounds Test, Wavelet Coherence Analysis.

Öz: Bu çalışmanın temel amacı, 1970-2024 dönemine ait yıllık veriler ışığında Türkiye ekonomisinde liberal demokrasi düzeyinin reel turizm gelirleri üzerindeki etkisini ampirik olarak analiz etmektir. Mevcut literatürün turizm talebini ağırlıklı olarak döviz kuru ve gelir gibi geleneksel makroekonomik değişkenlerle açıklama

* Asst. Prof. Dr., Artvin Coruh University, Yusufeli Vocational School, Department of Finance - Banking and Insurance
Dr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Yusufeli Meslek Yüksekokulu, Finans - Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7455-5354>
mehmetaslan@artvin.edu.tr

Cite as/ Atıf: Aslan, M. (2026). The relationship between liberal democracy and tourism revenues: Empirical evidence from Türkiye / Liberal demokrasi ve turizm gelirleri arasındaki ilişki: Türkiye'den ampirik kanıtlar. *Turkish Studies - Economics, Finance, Politics* 21(Ö1), 281-348. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95153>

Received/Geliş: 28 June/Haziran 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software



eğilimi, kurumsal kalitenin ve demokratikleşme süreçlerinin turizm performansı üzerindeki etkisini doğrudan inceleyen yapısal bir boşluk oluşturmıştır. Bu doğrultuda çalışma, kurumsal iktisat perspektifinden hareketle demokratik kurumların sağladığı hukuki güven, şeffaflık ve politik istikrarın uluslararası turizm talebi üzerindeki rolünü sorgulamaktadır. Araştırmada serilerin durağanlık özellikleri Fourier Bootstrap ADF testiyle incelenmiştir. Değişkenler arasındaki uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi, yapısal kırılmaları otomatik olarak dikkate alan Fourier ARDL sınır testi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca, ilişkinin zaman ve frekans boyutundaki dinamik yapısını ortaya koymak amacıyla Wavelet Coherence analizi modele dâhil edilmiştir. Elde edilen ampirik bulgular, liberal demokrasi endeksi ile turizm gelirleri arasında uzun dönemde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Kontrol değişkenlerinden reel efektif döviz kuru ve COVID-19 pandemisi turizm gelirlerini baskılamaktadır. Küresel gelir düzeyi ve petrol fiyatları ise talebi destekleyici bir rol oynamaktadır. Wavelet analizi ise söz konusu etkileşimin kısa vadede dönemsel şoklara daha duyarlı seyrettiğini, ancak uzun vadede oldukça güçlü ve kalıcı bir eş-hareketliliğe dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, demokratik standartların, yargı bağımsızlığının ve hukukun üstünlüğünün geliştirilmesinin Türkiye'nin uluslararası imajını güçlendirerek turizm sektörü için güvenli bir kurumsal zemin oluşturabileceğini ve sürdürülebilir büyüme stratejilerinin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İktisat, Liberal Demokrasi Endeksi, Reel Turizm Gelirleri, Kurumsal Ekonomi, Fourier ARDL Sınır Testi, Dalgacık Tutarlılık Analizi.

Structured Abstract:

Introduction and Purpose of the Study According to the institutional economics approach, economic performance is shaped not only by physical capital or technology but by the institutional structures that determine the incentive systems for production and distribution. In this framework, tourism revenues should not be viewed merely as a foreign exchange inflow but as a reflection of institutional qualities such as safety perception, the rule of law, and bureaucratic capacity. The fragile nature of the tourism sector increases the role of risk and uncertainty in destination selection, making political stability and institutional quality crucial determinants. While international literature has explored institutional quality, democracy is often handled indirectly through general governance or security indicators. In the Turkish literature, tourism revenue determinants have predominantly been analyzed through macroeconomic channels like income and exchange rates, often neglecting the structural role of liberal democracy.

The primary purpose of this study is to empirically examine the impact of the level of liberal democracy in Türkiye on tourism revenues covering the 1970–2024 period. It seeks to answer whether democratic institutions—by providing legal certainty and predictability—serve as a structural driver for international tourism demand. The study is necessary because excluding institutional vulnerabilities leads to a narrow explanatory framework that leaves the tourism sector susceptible to global shocks and traps it in a model of low-price competition. By incorporating the Liberal Democracy Index (LDI), this research aims to fill the gap in Turkish literature and provide a sustainable strategy for tourism development.

Conceptual / Theoretical Framework The study utilizes the Liberal Democracy Index (LDI) developed by the V-Dem Project, which combines the electoral democracy component (elections, suffrage, freedom of expression) with the liberal component (rule of law, judicial/legislative constraints on the executive). This index serves as a proxy for institutional quality, reflecting the predictability and legal protection within a country.

Theoretically, the New Institutional Economics suggests that inclusive institutions reduce uncertainty and encourage economic activity. In tourism, legal certainty and property rights are vital for building trust among international consumers. Because tourism products are "experience goods," information asymmetry exists between the tourist and the destination, making the perception of risk a primary factor in travel decisions. Democratic institutions, characterized by transparency and a free press, mitigate this asymmetry and strengthen destination trust. Furthermore, liberal democracies build a more reliable and stable international image (soft power), which enhances destination competitiveness and attractiveness.

International studies confirm that governance quality and civil liberties directly boost tourism expenditures and arrivals. For instance, research across 110 countries shows a strong positive correlation between civil freedoms and tourism inflows. In the specific context of Türkiye, literature suggests that strengthening democratic institutions, reducing corruption, and minimizing the military's influence on politics significantly support tourism demand. Conversely, geopolitical risks and political instability create a "risk premium" that deters high-income tourists.

Method The study employs annual time-series data from 1970 to 2024. The dependent variable is real tourism revenues (lnTUR), while the primary independent variable is the Liberal Democracy Index (LDI). To ensure a robust model, control variables including the real effective exchange rate (lnREER), global GDP (lnGDPw), Brent oil prices (lnOIL), and a dummy variable for the COVID-19 pandemic (D2020) were included.

The econometric strategy is designed in three stages:

- **Durağanlık (Stationarity) Tests:** To account for structural breaks, the Fourier Bootstrap ADF (FADF) and traditional ADF tests were applied to determine the integration levels of the series.
- **Long-term Cointegration:** The Fourier ARDL (FARDL) bounds testing approach was utilized. This method is chosen for its ability to capture structural changes through trigonometric functions and its reliability with smaller sample sizes.
- **Time-Frequency Dynamics:** The Wavelet Coherence (WTC) method was used to analyze the relationship between liberal democracy and tourism revenues across different time horizons and

frequencies. The Morlet mother wavelet was preferred for evaluating the strength and direction of the co-movement.

Findings and Discussion The FARDL results reveal a positive and statistically significant long-term relationship between liberal democracy and tourism revenues in Türkiye. The coefficient for LDI (4.23) indicates that improvements in democratic standards and institutional trust significantly support tourism growth.

Key findings for control variables include:

- **lnREER (-1.79):** A negative coefficient confirms that the appreciation of the Turkish Lira makes the destination more expensive for foreign tourists, thereby reducing demand.
- **lnGDPw (6.66):** The strong positive effect highlights that tourism is a luxury good with high income elasticity, heavily dependent on global economic prosperity.
- **lnOIL (0.30):** The positive result suggests that higher oil prices, often associated with global economic vitality and increased disposable income in oil-exporting source markets (like the Middle East), can indirectly support Turkish tourism.
- **D2020 (-2.80):** This confirms the historical contraction caused by the COVID-19 pandemic.

The Wavelet Coherence (WTC) analysis provides deeper insights into these dynamics:

- **Short-term (0–4 years):** The relationship is sensitive to shocks and was particularly unstable during the koalisyon (coalition) governments and economic crises of the 1990s.
- **Medium-term (4–8 years):** Positive co-movement is observed, especially during the 1980s following the 24 January decisions and the Tourism Incentive Law, where democratic trends began leading tourism growth.
- **Long-term (8–16 years):** A strong and persistent positive co-movement exists throughout the entire period (1970–2024), indicating that democratic milestones (e.g., EU harmonization reforms) reinforce the "safe destination" image and drive long-term sector performance.

Conclusion and Recommendations The empirical findings conclude that liberal democracy is a structural determinant of Türkiye's tourism performance. Since the sector is highly dependent on international perceptions of safety and legal predictability, the development of democratic institutions serves as a "trust signal" for foreign visitors.

The following policy recommendations are proposed based on the study's findings:

- **Strengthen Legal Infrastructure:** Protecting property rights and increasing judicial independence should be prioritized to attract tourists who perceive lower destination risk.
- **Brand Democratic Standards:** Türkiye's democratic strength should be integrated into tourism marketing strategies as a message of "stability and safety".
- **Transparency and Anti-Corruption:** Institutional transparency should be enhanced to attract high-quality tourist segments, particularly from the EU market.
- **Paradigm Shift in Crisis Communication:** During periods of uncertainty, the state should emphasize democratic transparency and institutional reliability rather than just increasing advertising budgets.
- **Integrate Economic and Institutional Policies:** Economic advantages like exchange rate competitiveness must be supported by structural institutional stability to create a "confidence buffer" against global shocks.

In conclusion, a holistic approach that combines macroeconomic policies with comprehensive institutional reforms is essential for the sustainable development of Türkiye's tourism sector. Future research should expand this framework by utilizing panel data for multiple countries and examining the individual sub-components of democratic institutions.

Keywords: Economics, Liberal Democracy Index, Real Tourism Revenues, Institutional Economics, Fourier ARDL Bounds Test, Wavelet Coherence Analysis.

ملخص منظم:

مقدمة والغرض من الدراسة: وفقاً لنهج الاقتصاد المؤسسي، لا يتشكل الأداء الاقتصادي فقط من خلال رأس المال المادي أو التكنولوجيا، بل أيضاً من خلال الهياكل المؤسسية التي تحدد أنظمة الحوافز للإنتاج والتوزيع. وفي هذا الإطار، لا ينبغي النظر إلى عائدات السياحة كمجرد تدفقات للعملة الأجنبية، بل باعتبارها انعكاساً لخصائص مؤسسية مثل الإحساس بالأمان، وسيادة القانون، والقدرة البيروقراطية وتؤدي الطبيعة الهشة لقطاع السياحة إلى زيادة دور المخاطر وعدم اليقين في اختيار الوجهة، مما يجعل الاستقرار السياسي والجودة المؤسسية من العوامل الحاسمة. وفي حين أن الأدبيات الدولية قد تناولت موضوع الجودة المؤسسية، غالباً ما يتم التعامل مع الديمقراطية بشكل غير مباشر من خلال مؤشرات الحوكمة العامة أو مؤشرات الأمن. أما في الأدبيات التركية، فقد تم تحليل العوامل المحددة لعائدات السياحة في الغالب من خلال قنوات اقتصادية كلية مثل الدخل وأسعار الصرف، مع إهمال الدور الهيكلي للديمقراطية الليبرالية في كثير من الأحيان.

الغرض الأساسي من هذه الدراسة هو الفحص التجريبي لتأثير مستوى الديمقراطية الليبرالية في تركيا على عائدات السياحة خلال الفترة 1970-2024. وتسعى الدراسة إلى الإجابة عما إذا كانت المؤسسات الديمقراطية — من خلال توفير اليقين القانوني والقدرة على التنبؤ بعمل كمحرك هيكلي للطلب السياحي الدولي. وتعد هذه الدراسة ضرورية لأن استبعاد نقاط الضعف المؤسسية يؤدي إلى إطار تفسيري — ضيق يترك قطاع السياحة عرضة للصدمات العالمية ويحصره في نموذج المنافسة على الأسعار المنخفضة. ومن خلال دمج «مؤشر الديمقراطية» تهدف هذه الدراسة إلى سد الفجوة في الأدبيات التركية وتقديم استراتيجية مستدامة لتنمية السياحة، (LDI) «الليبرالية»

والذي يجمع V-Dem الذي طوره مشروع (LDI) «الإطار المفاهيمي/النظري: تستخدم الدراسة «مؤشر الديمقراطية الليبرالية» بين مكون الديمقراطية الانتخابية (الانتخابات، حق الاقتراع، حرية التعبير) والمكون الليبرالي (سيادة القانون، القيود القضائية/التشريعية على السلطة التنفيذية). ويُعد هذا المؤشر مؤشراً بديلاً لجودة المؤسسات، حيث يعكس قابلية التنبؤ والحماية القانونية داخل الدولة

من الناحية النظرية، تشير «الاقتصاديات المؤسسية الجديدة» إلى أن المؤسسات الشاملة للجميع تقلل من عدم اليقين وتشجع النشاط الاقتصادي. وفي مجال السياحة، يُعد اليقين القانوني وحقوق الملكية أمرين حيويين لبناء الثقة بين المستهلكين الدوليين. ونظراً لأن المنتجات السياحية هي «سلع تجريبية»، فإن هناك عدم تناسق في المعلومات بين السائح والوجهة السياحية، مما يجعل تصور المخاطر عاملاً أساسياً في قرارات السفر. وتعمل المؤسسات الديمقراطية، التي تتميز بالشفافية وحرية الصحافة، على التخفيف من هذا عدم التناسق وتعزيز الثقة في الوجهة السياحية. علاوة على ذلك، تبني الديمقراطيات الليبرالية صورة دولية أكثر موثوقية واستقراراً (القوة الناعمة)، مما يعزز تنافسية الوجهة وجاذبيتها.

تؤكد الدراسات الدولية أن جودة الحوكمة والحریات المدنية تعززان بشكل مباشر الإنفاق السياحي وعدد الوافدين. على سبيل المثال تُظهر الأبحاث التي شملت 110 دولة وجود ارتباط إيجابي قوي بين الحريات المدنية وتدفقات السياحة. وفي السياق المحدد لتركيا، تشير الأدبيات إلى أن تعزيز المؤسسات الديمقراطية، والحد من الفساد، وتقليل تأثير الجيش على السياسة يدعم بشكل كبير الطلب على السياحة. وعلى العكس من ذلك، تؤدي المخاطر الجيوسياسية وعدم الاستقرار السياسي إلى خلق «علاوة مخاطر» تثني السياح ذوي الدخل المرتفع عن الزيارة.

المنهجية: تستخدم الدراسة بيانات السلاسل الزمنية السنوية من عام 1970 إلى عام 2024. والمتغير التابع هو إيرادات السياحة ولضمان متانة النموذج، تم تضمين متغيرات (LDI) في حين أن المتغير المستقل الرئيسي هو مؤشر الديمقراطية الليبرالية (InTUR) الحقيقية ومتغير (InOIL) وأسعار نفط برنت، والناتج المحلي الإجمالي العالمي (InREER) تحكم تشمل سعر الصرف الفعلي الحقيقي (D2020). وهي لوباء كوفيد-19.

تم تصميم الاستراتيجية الاقتصادية القياسية على ثلاث مراحل:

• اختبارات ADF (FADF) لمراعاة الانقطاعات الهيكلية، تم تطبيق اختبار فورييه بوتستراب (Durağanlık) اختبارات الثبات التقليدية لتحديد مستويات تكامل السلاسل ADF.

• وقد تم اختبار هذه ARDL (FARDL) التكامل المشترك طويل الأجل: تم استخدام نهج اختبار الحدود باستخدام نموذج فورييه الطريقة لقدرتها على رصد التغيرات الهيكلية من خلال الدوال المثلثية وموثوقيتها مع أحجام العينات الأصغر.

• لتحليل العلاقة بين الديمقراطية الليبرالية وعائدات (WTC) ديناميات الزمن والتردد: استخدمت طريقة تماسك الموجات الصغيرة السياحة عبر آفاق زمنية وترددات مختلفة. وقد تم تفضيل الموجة الأم «مورليت» لتقييم قوة واتجاه الحركة المشتركة.

عن وجود علاقة طويلة الأجل إيجابية وذات دلالة إحصائية بين الديمقراطية FARDL النتائج والمناقشة: تكشف نتائج اختبار إلى أن التحسينات في المعايير الديمقراطية (4.23) (LDI) الليبرالية وعائدات السياحة في تركيا. يشير معامل مؤشر الديمقراطية الليبرالية والثقة المؤسسية تدعم نمو السياحة بشكل كبير.

تشمل النتائج الرئيسية للمتغيرات الضابطة ما يلي:

• يؤكد المعامل السلبي أن ارتفاع قيمة الليرة التركية يجعل الوجهة أكثر تكلفة بالنسبة للسياح الأجانب، مما: InREER (-1.79) يقلل من الطلب.

• يسلط التأثير الإيجابي القوي الضوء على أن السياحة سلعة كمالية ذات مرونة عالية بالنسبة للدخل، وتعتمد: InGDPw (6.66) بشكل كبير على ازدهار الاقتصاد العالمي.

- تشير النتيجة الإيجابية إلى أن ارتفاع أسعار النفط، الذي غالبًا ما يرتبط بالحيوية الاقتصادية العالمية وزيادة (0.30) InOIL. الدخل متاح في الأسواق المصدرة للنفط (مثل الشرق الأوسط)، يمكن أن يدعم السياحة التركية بشكل غير مباشر.
- يؤكد هذا الانكماش التاريخي الناجم عن جائحة كوفيد-19: (-2.80) D2020.
- رؤى أعمق حول هذه الديناميكيات (WTC) يقدم تحليل تماسك الموجات الصغيرة
- المدى القصير (0-4 سنوات): العلاقة حساسة للصدمات وكانت غير مستقرة بشكل خاص خلال فترة حكومات الائتلاف والأزمات الاقتصادية في التسعينيات
- المدى المتوسط (4-8 سنوات): لوحظت حركة متزامنة إيجابية، لا سيما خلال الثمانينيات في أعقاب قرارات 24 يناير وقانون تحفيز السياحة، حيث بدأت الاتجاهات الديمقراطية تقود نمو السياحة
- المدى الطويل (8-16 سنة): توجد حركة متزامنة إيجابية قوية ومستمرة طوال الفترة بأكملها (1970-2024)، مما يشير إلى أن المعالم الديمقراطية (مثل إصلاحات التوافق مع معايير الاتحاد الأوروبي) تعزز صورة «الوجهة الآمنة» وتدفع أداء القطاع على المدى الطويل.
- الاستنتاجات والتوصيات: تشير النتائج التجريبية إلى أن الديمقراطية الليبرالية هي عامل هيكلي محدد لأداء قطاع السياحة في تركيا ونظرًا لأن القطاع يعتمد بشكل كبير على التصورات الدولية للأمان والقدرة على التنبؤ القانوني، فإن تطوير المؤسسات الديمقراطية يُعد «إشارة ثقة» للزوار الأجانب
- يُقترح تقديم التوصيات السياسية التالية بناءً على نتائج الدراسة
- تعزيز البنية التحتية القانونية: ينبغي إعطاء الأولوية لحماية حقوق الملكية وزيادة استقلالية القضاء لجذب السياح الذين يرون أن مخاطر الوجهة أقل
- الترويج للمعايير الديمقراطية: ينبغي دمج القوة الديمقراطية لتركيا في استراتيجيات التسويق السياحي كرسالة تتم عن «الاستقرار والأمان»
- الشفافية ومكافحة الفساد: ينبغي تعزيز الشفافية المؤسسية لجذب شرائح سياحية عالية الجودة، لا سيما من سوق الاتحاد الأوروبي
- تحول في نمط التواصل أثناء الأزمات: خلال فترات عدم اليقين، ينبغي للدولة أن تركز على الشفافية الديمقراطية والمصادقية المؤسسية بدلاً من الاكتفاء بزيادة ميزانيات الدعاية
- دمج السياسات الاقتصادية والمؤسسية: يجب أن تكون المزايا الاقتصادية، مثل تنافسية سعر الصرف، مدعومة باستقرار مؤسسي هيكلي لخلق «حاجز ثقة» في مواجهة الصدمات العالمية
- في الختام، يُعد اتباع نهج شامل يجمع بين السياسات الاقتصادية الكلية والإصلاحات المؤسسية الشاملة أمراً ضرورياً للتنمية المستدامة لقطاع السياحة في تركيا. وينبغي أن توسع الأبحاث المستقبلية هذا الإطار من خلال استخدام بيانات الأفرقة لعدة بلدان ودراسة المكونات الفرعية الفردية للمؤسسات الديمقراطية
- **الكلمات المفتاحية:** الاقتصاد، مؤشر الديمقراطية الليبرالية، عائدات السياحة الحقيقية، الاقتصاد المؤسسي، اختبار حدود فورييه تحليل تماسك الموجات الصغيرة، ARDL

Résumé Structuré:

Introduction et objectif de l'étude Selon l'approche de l'économie institutionnelle, la performance économique n'est pas seulement déterminée par le capital physique ou la technologie, mais aussi par les structures institutionnelles qui définissent les systèmes d'incitation à la production et à la distribution. Dans ce cadre, les recettes touristiques ne doivent pas être considérées simplement comme un afflux de devises étrangères, mais comme le reflet de qualités institutionnelles telles que la perception de la sécurité, l'État de droit et la capacité administrative. La nature fragile du secteur touristique accentue le rôle du risque et de l'incertitude dans le choix d'une destination, faisant de la stabilité politique et de la qualité des institutions des déterminants essentiels. Alors que la littérature internationale s'est penchée sur la qualité des institutions, la démocratie est souvent abordée de manière indirecte, à travers des indicateurs généraux de gouvernance ou de sécurité. Dans la littérature turque, les déterminants des recettes touristiques ont été principalement analysés à travers des canaux macroéconomiques tels que les revenus et les taux de change, négligeant souvent le rôle structurel de la démocratie libérale.

L'objectif principal de cette étude est d'examiner de manière empirique l'impact du niveau de démocratie libérale en Turquie sur les recettes touristiques pour la période 1970-2024. Elle cherche à déterminer si les institutions démocratiques — en garantissant la sécurité juridique et la prévisibilité — constituent un moteur structurel de la demande touristique internationale. Cette étude est nécessaire car l'exclusion des vulnérabilités institutionnelles conduit à un cadre explicatif restreint qui rend le secteur du

tourisme vulnérable aux chocs mondiaux et l'enferme dans un modèle de concurrence par les bas prix. En intégrant l'indice de démocratie libérale (LDI), cette recherche vise à combler cette lacune dans la littérature turque et à proposer une stratégie durable pour le développement du tourisme.

Cadre conceptuel / théorique L'étude utilise l'indice de démocratie libérale (LDI) développé par le projet V-Dem, qui combine la composante de démocratie électorale (élections, suffrage, liberté d'expression) avec la composante libérale (État de droit, contraintes judiciaires et législatives pesant sur le pouvoir exécutif). Cet indice sert d'indicateur de la qualité institutionnelle, reflétant la prévisibilité et la protection juridique au sein d'un pays.

Sur le plan théorique, la nouvelle économie institutionnelle suggère que les institutions inclusives réduisent l'incertitude et encouragent l'activité économique. Dans le secteur du tourisme, la sécurité juridique et les droits de propriété sont essentiels pour instaurer la confiance parmi les consommateurs internationaux. Les produits touristiques étant des « biens d'expérience », il existe une asymétrie d'information entre le touriste et la destination, ce qui fait de la perception du risque un facteur primordial dans les décisions de voyage. Les institutions démocratiques, caractérisées par la transparence et la liberté de la presse, atténuent cette asymétrie et renforcent la confiance envers la destination. De plus, les démocraties libérales se forment une image internationale plus fiable et plus stable (soft power), ce qui renforce la compétitivité et l'attractivité de la destination.

Des études internationales confirment que la qualité de la gouvernance et les libertés civiles stimulent directement les dépenses touristiques et les arrivées. Par exemple, des recherches menées dans 110 pays montrent une forte corrélation positive entre les libertés civiles et les flux touristiques. Dans le contexte spécifique de la Turquie, la littérature suggère que le renforcement des institutions démocratiques, la réduction de la corruption et la minimisation de l'influence de l'armée sur la politique soutiennent considérablement la demande touristique. À l'inverse, les risques géopolitiques et l'instabilité politique créent une « prime de risque » qui dissuade les touristes à hauts revenus.

Méthode L'étude utilise des données de séries chronologiques annuelles de 1970 à 2024. La variable dépendante est représentée par les recettes touristiques réelles (lnTUR), tandis que la principale variable indépendante est l'indice de démocratie libérale (LDI). Afin de garantir la robustesse du modèle, des variables de contrôle ont été incluses, notamment le taux de change effectif réel (lnREER), le PIB mondial (lnGDPw), les cours du pétrole Brent (lnOIL) et une variable fictive relative à la pandémie de COVID-19 (D2020).

La stratégie économétrique s'articule en trois étapes :

- Tests de stationnarité : afin de tenir compte des ruptures structurelles, les tests ADF de Fourier-Bootstrap (FADF) et ADF traditionnels ont été appliqués pour déterminer les niveaux d'intégration des séries.
- Cointégration à long terme : l'approche des tests de limites ARDL de Fourier (FARDL) a été utilisée. Cette méthode a été choisie pour sa capacité à saisir les changements structurels à l'aide de fonctions trigonométriques et pour sa fiabilité avec des échantillons de petite taille.
- Dynamique temps-fréquence : la méthode de cohérence d'ondelettes (WTC) a été utilisée pour analyser la relation entre la démocratie libérale et les recettes touristiques sur différents horizons temporels et différentes fréquences. L'ondelette mère de Morlet a été privilégiée pour évaluer la force et la direction de la covariation.

Résultats et discussion Les résultats du test FARDL révèlent une relation à long terme positive et statistiquement significative entre la démocratie libérale et les recettes touristiques en Turquie. Le coefficient de l'indice LDI (4,23) indique que l'amélioration des normes démocratiques et de la confiance institutionnelle favorise de manière significative la croissance du tourisme.

Les principaux résultats concernant les variables de contrôle sont les suivants :

- lnREER (-1,79) : un coefficient négatif confirme que l'appréciation de la livre turque rend la destination plus coûteuse pour les touristes étrangers, ce qui réduit la demande.
- lnGDPw (6,66) : cet effet positif marqué souligne que le tourisme est un bien de luxe présentant une forte élasticité par rapport au revenu, fortement dépendant de la prospérité économique mondiale.

· InOIL (0,30) : ce résultat positif suggère que la hausse des prix du pétrole, souvent associée à la vitalité économique mondiale et à l'augmentation du revenu disponible sur les marchés émetteurs exportateurs de pétrole (comme le Moyen-Orient), peut soutenir indirectement le tourisme turc.

· D2020 (-2,80) : Ce résultat confirme la contraction historique provoquée par la pandémie de COVID-19.

L'analyse de cohérence par ondelettes (WTC) apporte un éclairage plus approfondi sur ces dynamiques :

· Court terme (0 à 4 ans) : La relation est sensible aux chocs et s'est révélée particulièrement instable pendant les gouvernements de coalition (coalition) et les crises économiques des années 1990.

· Moyen terme (4 à 8 ans) : on observe une corrélation positive, notamment au cours des années 1980 à la suite des décisions du 24 janvier et de la loi sur les incitations au tourisme, période durant laquelle les tendances démocratiques ont commencé à stimuler la croissance du tourisme.

· Long terme (8 à 16 ans) : une corrélation positive forte et persistante s'observe sur l'ensemble de la période (1970–2024), indiquant que les avancées démocratiques (par exemple, les réformes d'harmonisation avec l'UE) renforcent l'image de « destination sûre » et stimulent la performance à long terme du secteur.

Conclusion et recommandations Les résultats empiriques concluent que la démocratie libérale est un déterminant structurel de la performance touristique de la Turquie. Le secteur étant fortement tributaire des perceptions internationales en matière de sécurité et de prévisibilité juridique, le développement des institutions démocratiques sert de « signal de confiance » pour les visiteurs étrangers.

Les recommandations politiques suivantes sont proposées sur la base des conclusions de l'étude :

· Renforcer l'infrastructure juridique : la protection des droits de propriété et le renforcement de l'indépendance judiciaire doivent être prioritaires afin d'attirer des touristes qui perçoivent la destination comme présentant moins de risques.

· Mettre en avant les normes démocratiques : la force démocratique de la Turquie doit être intégrée dans les stratégies de marketing touristique en tant que message de « stabilité et de sécurité ».

· Transparence et lutte contre la corruption : la transparence institutionnelle doit être renforcée afin d'attirer des segments de touristes haut de gamme, en particulier issus du marché de l'UE.

· Changement de paradigme dans la communication de crise : en période d'incertitude, l'État devrait mettre l'accent sur la transparence démocratique et la fiabilité institutionnelle plutôt que de se contenter d'augmenter les budgets publicitaires.

· Intégrer les politiques économiques et institutionnelles : les avantages économiques, tels que la compétitivité du taux de change, doivent s'appuyer sur une stabilité institutionnelle structurelle afin de créer un « rempart de confiance » contre les chocs mondiaux.

En conclusion, une approche holistique combinant des politiques macroéconomiques et des réformes institutionnelles globales est essentielle au développement durable du secteur touristique turc. Les recherches futures devraient élargir ce cadre en utilisant des données de panel pour plusieurs pays et en examinant les sous-composantes individuelles des institutions démocratiques.

Mots-clés: Économie, Indice de démocratie libérale, Recettes touristiques réelles, Économie institutionnelle, Test des limites ARDL de Fourier, Analyse de cohérence par ondelettes.

Resumen Estructurado:

Introducción y objetivo del estudio: Según el enfoque de la economía institucional, el rendimiento económico no solo viene determinado por el capital físico o la tecnología, sino también por las estructuras institucionales que definen los sistemas de incentivos para la producción y la distribución. En este marco, los ingresos por turismo no deben considerarse meramente como una entrada de divisas, sino como un reflejo de cualidades institucionales tales como la percepción de seguridad, el Estado de derecho y la capacidad administrativa. La naturaleza frágil del sector turístico aumenta el papel del riesgo y la incertidumbre en la

selección de destinos, lo que convierte a la estabilidad política y a la calidad institucional en determinantes cruciales. Si bien la literatura internacional ha explorado la calidad institucional, la democracia suele abordarse de forma indirecta a través de indicadores generales de gobernanza o seguridad. En la literatura turca, los determinantes de los ingresos por turismo se han analizado predominantemente a través de canales macroeconómicos como la renta y los tipos de cambio, descuidando a menudo el papel estructural de la democracia liberal.

El objetivo principal de este estudio es examinar empíricamente el impacto del nivel de democracia liberal en Turquía sobre los ingresos por turismo durante el período comprendido entre 1970 y 2024. Pretende responder a la pregunta de si las instituciones democráticas —al proporcionar seguridad jurídica y previsibilidad— actúan como motor estructural de la demanda turística internacional. El estudio es necesario porque excluir las vulnerabilidades institucionales conduce a un marco explicativo limitado que deja al sector turístico expuesto a las crisis globales y lo atrapa en un modelo de competencia basada en los precios bajos. Al incorporar el Índice de Democracia Liberal (LDI), esta investigación pretende colmar la laguna existente en la literatura turca y ofrecer una estrategia sostenible para el desarrollo turístico.

Marco conceptual y teórico El estudio utiliza el Índice de Democracia Liberal (LDI) desarrollado por el Proyecto V-Dem, que combina el componente de democracia electoral (elecciones, sufragio, libertad de expresión) con el componente liberal (Estado de derecho, restricciones judiciales y legislativas al poder ejecutivo). Este índice sirve como indicador de la calidad institucional, reflejando la previsibilidad y la protección jurídica dentro de un país.

Desde un punto de vista teórico, la Nueva Economía Institucional sugiere que las instituciones inclusivas reducen la incertidumbre y fomentan la actividad económica. En el turismo, la seguridad jurídica y los derechos de propiedad son fundamentales para generar confianza entre los consumidores internacionales. Dado que los productos turísticos son «bienes de experiencia», existe una asimetría de información entre el turista y el destino, lo que convierte la percepción del riesgo en un factor primordial a la hora de tomar decisiones de viaje. Las instituciones democráticas, caracterizadas por la transparencia y la libertad de prensa, mitigan esta asimetría y refuerzan la confianza en el destino. Además, las democracias liberales construyen una imagen internacional más fiable y estable (poder blando), lo que mejora la competitividad y el atractivo del destino.

Los estudios internacionales confirman que la calidad de la gobernanza y las libertades civiles impulsan directamente el gasto turístico y las llegadas de turistas. Por ejemplo, una investigación realizada en 110 países muestra una fuerte correlación positiva entre las libertades civiles y los flujos turísticos. En el contexto específico de Turquía, la literatura sugiere que el fortalecimiento de las instituciones democráticas, la reducción de la corrupción y la minimización de la influencia de las fuerzas armadas en la política favorecen significativamente la demanda turística. Por el contrario, los riesgos geopolíticos y la inestabilidad política generan una «prima de riesgo» que disuade a los turistas de altos ingresos.

Método El estudio utiliza datos de series temporales anuales desde 1970 hasta 2024. La variable dependiente son los ingresos turísticos reales (lnTUR), mientras que la variable independiente principal es el Índice de Democracia Liberal (LDI). Para garantizar la solidez del modelo, se incluyeron variables de control como el tipo de cambio efectivo real (lnREER), el PIB mundial (lnGDPw), los precios del petróleo Brent (lnOIL) y una variable ficticia para la pandemia de COVID-19 (D2020).

La estrategia econométrica se ha diseñado en tres etapas:

- Pruebas de estacionariedad (Durağanlık): Para tener en cuenta las rupturas estructurales, se aplicaron las pruebas ADF de Fourier Bootstrap (FADF) y las pruebas ADF tradicionales con el fin de determinar los niveles de integración de las series.

- Cointegración a largo plazo: Se utilizó el método de pruebas de límites ARDL de Fourier (FARDL). Se ha elegido este método por su capacidad para captar los cambios estructurales mediante funciones trigonométricas y por su fiabilidad con muestras de menor tamaño.

- Dinámica tiempo-frecuencia: Se utilizó el método de coherencia de ondículas (WTC) para analizar la relación entre la democracia liberal y los ingresos por turismo en diferentes horizontes temporales y frecuencias. Se optó por la ondícula madre de Morlet para evaluar la intensidad y la dirección del movimiento conjunto.

Resultados y discusión Los resultados del FARDL revelan una relación positiva y estadísticamente significativa a largo plazo entre la democracia liberal y los ingresos por turismo en Turquía. El coeficiente del LDI (4,23) indica que las mejoras en los estándares democráticos y la confianza institucional favorecen significativamente el crecimiento del turismo.

Entre los principales resultados de las variables de control se incluyen:

- $\ln REER$ (-1,79): Un coeficiente negativo confirma que la apreciación de la lira turca encarece el destino para los turistas extranjeros, lo que reduce la demanda.
- $\ln GDPw$ (6,66): El fuerte efecto positivo pone de relieve que el turismo es un bien de lujo con una elevada elasticidad respecto a la renta, que depende en gran medida de la prosperidad económica mundial.
- $\ln OIL$ (0,30): El resultado positivo sugiere que los precios más altos del petróleo, a menudo asociados a la vitalidad económica mundial y al aumento de la renta disponible en los mercados emisores exportadores de petróleo (como Oriente Medio), pueden impulsar indirectamente el turismo turco.
- $D2020$ (-2,80): Esto confirma la contracción histórica provocada por la pandemia de COVID-19.

El análisis de coherencia de onículas (WTC) ofrece una visión más profunda de estas dinámicas:

- Corto plazo (0-4 años): La relación es sensible a las perturbaciones y se mostró especialmente inestable durante los gobiernos de coalición y las crisis económicas de la década de los noventa.
- A medio plazo (4-8 años): Se observa una correlación positiva, especialmente durante la década de los 80, tras las decisiones del 24 de enero y la Ley de Incentivos al Turismo, cuando las tendencias democráticas comenzaron a impulsar el crecimiento del turismo.
- A largo plazo (8-16 años): Existe una correlación positiva fuerte y persistente a lo largo de todo el período (1970-2024), lo que indica que los hitos democráticos (por ejemplo, las reformas de armonización con la UE) refuerzan la imagen de «destino seguro» e impulsan el rendimiento del sector a largo plazo.

Conclusión y recomendaciones Los resultados empíricos concluyen que la democracia liberal es un determinante estructural del rendimiento turístico de Turquía. Dado que el sector depende en gran medida de las percepciones internacionales sobre la seguridad y la previsibilidad jurídica, el desarrollo de las instituciones democráticas actúa como una «señal de confianza» para los visitantes extranjeros.

Se proponen las siguientes recomendaciones de política basadas en los resultados del estudio:

- Fortalecer la infraestructura jurídica: Debe darse prioridad a la protección de los derechos de propiedad y al aumento de la independencia judicial para atraer a turistas que perciban un menor riesgo en el destino.
- Promover los estándares democráticos: La solidez democrática de Turquía debe integrarse en las estrategias de marketing turístico como un mensaje de «estabilidad y seguridad».
- Transparencia y lucha contra la corrupción: Debe mejorarse la transparencia institucional para atraer a segmentos turísticos de alta calidad, especialmente del mercado de la UE.
- Cambio de paradigma en la comunicación de crisis: durante los períodos de incertidumbre, el Estado debería hacer hincapié en la transparencia democrática y la fiabilidad institucional, en lugar de limitarse a aumentar los presupuestos publicitarios.
- Integrar las políticas económicas e institucionales: las ventajas económicas, como la competitividad del tipo de cambio, deben ir respaldadas por una estabilidad institucional estructural para crear un «colchón de confianza» frente a las crisis globales.

En conclusión, un enfoque holístico que combine políticas macroeconómicas con reformas institucionales integrales es esencial para el desarrollo sostenible del sector turístico de Turquía. Las futuras investigaciones deberían ampliar este marco utilizando datos de panel de varios países y examinando los subcomponentes individuales de las instituciones democráticas.

Palabras clave: Economía, Índice de Democracia Liberal, Ingresos reales del turismo, Economía institucional, Prueba de límites ARDL de Fourier, Análisis de coherencia de onículas.

结构化摘要:

研究导言与目的 根据制度经济学的观点,经济表现不仅受实物资本或技术的影响,还受决定生产和分配激励机制的制度结构的影响。在此框架下,旅游收入不应仅被视为外汇流入,而应被视为安全感知、法治和行政能力等制度质量的体现。旅游业的脆弱性加剧了风险和不确定性在目的地选择中的作用,使政治稳定和制度质量成为关键决定因素。尽管国际文献已对制度质量进行了探讨,但民主问题往往通过一般治理或安全指标间接处理。在土耳其的学术文献中,旅游收入的决定因素主要通过收入和汇率等宏观经济渠道进行分析,往往忽视了自由民主的结构性作用。

本研究的主要目的是通过实证分析,考察1970–2024年期间土耳其自由民主程度对旅游收入的影响。研究旨在回答:民主制度是否通过提供法律确定性和可预测性,成为国际旅游需求的结构性驱动因素。本研究具有必要性,因为若忽略制度脆弱性,将导致解释框架过于狭隘,使旅游业容易受到全球冲击的影响,并使其陷入低价竞争的模式。通过引入自由民主指数(LDI),本研究旨在填补土耳其学术文献中的空白,并为旅游业发展提供可持续的战略。

概念/理论框架 本研究采用由V-Dem项目开发的自由民主指数(LDI),该指数将选举民主要素(选举、选举权、言论自由)与自由主义要素(法治、司法/立法对行政部门的制约)相结合。该指数作为制度质量的代理变量,反映了一个国家的可预测性和法律保护程度。

从理论上讲,新制度经济学认为,包容性制度能够降低不确定性并促进经济活动。在旅游业中,法律确定性和产权对建立国际消费者之间的信任至关重要。由于旅游产品属于“体验型商品”,游客与目的地之间存在信息不对称,因此风险感知成为旅行决策的主要因素。以透明度和新闻自由为特征的民主制度,能够缓解这种信息不对称,并增强对目的地的信任。此外,自由民主国家能够塑造更可靠、更稳定的国际形象(软实力),从而提升旅游目的地的竞争力和吸引力。

国际研究证实,治理质量和公民自由能直接推动旅游支出和游客到访量。例如,一项涵盖110个国家的研究表明,公民自由与旅游客流之间存在显著的正相关关系。就土耳其的具体情况而言,相关文献指出,加强民主制度、减少腐败以及最大限度地降低军队对政治的影响,均能显著促进旅游需求。反之,地缘政治风险和政治动荡会产生“风险溢价”,从而吓退高收入游客。

研究方法 本研究采用1970年至2024年的年度时间序列数据。因变量为实际旅游收入($\ln TUR$),而主要自变量为自由民主指数(LDI)。为确保模型稳健性,纳入了包括实际有效汇率($\ln REER$)、全球GDP($\ln GDPw$)、布伦特原油价格($\ln OIL$)以及新冠疫情虚拟变量($D2020$)在内的控制变量。

计量经济学策略分为三个阶段:

- 平稳性检验:为处理结构性断点,采用傅里叶自举ADF(FADF)和传统ADF检验来确定时间序列的整合阶数。

- 长期共整关系:采用傅里叶ARDL(FARDL)界限检验法。选择该方法是因为它能够通过三角函数捕捉结构变化,且在样本量较小的情况下仍具有可靠性。

- 时频动态分析:采用小波相干(WTC)方法,分析自由民主与旅游收入在不同时间跨度和频率下的关系。为评估共动关系的强度和方向,优先选用莫雷特母小波。

研究结果与讨论 FARDL 结果表明,在土耳其,自由民主与旅游收入之间存在正向且在统计上显著的长期关系。LDI的系数(4.23)表明,民主标准和制度信任度的提升显著促进了旅游业的增长。

控制变量的主要发现包括:

- $\ln REER$ (-1.79):负系数证实,土耳其里拉的升值会提高该旅游目的地的价格,从而降低外国游客的需求。

· $\ln GDP_w$ (6.66) : 这一强烈的正向效应凸显了旅游业作为一种高收入弹性奢侈品的特性，其发展高度依赖于全球经济的繁荣。

· $\ln OIL$ (0.30) : 该正向结果表明，油价上涨——通常与全球经济活力以及石油出口源市场（如中东）可支配收入的增加相关——可间接促进土耳其旅游业发展。

· $D2020$ (-2.80) : 这证实了新冠疫情引发的历史性萎缩。

小波相干 (WTC) 分析为这些动态提供了更深入的见解：

· 短期 (0–4年) : 该关系对冲击较为敏感，在20世纪90年代的联合政府时期及经济危机期间尤为不稳定。

· 中期 (4–8年) : 观察到正向共动关系，尤其是在1980年代“1月24日决议”和《旅游激励法》出台后，当时民主趋势开始引领旅游业增长。

· 长期 (8–16年) : 在整个研究期间 (1970–2024年) 均存在强劲且持久的正相关关系，这表明民主进程中的里程碑事件（如欧盟协调改革）强化了“安全目的地”的形象，并推动了旅游业的长期表现。

结论与建议 实证研究结果表明，自由民主是土耳其旅游业表现的结构性决定因素。由于该行业高度依赖国际社会对安全性和法律可预见性的认知，民主制度的发展对外国游客而言是一种“信任信号”。

基于研究结果，提出以下政策建议：

· 加强法律基础设施：应优先保护产权并增强司法独立性，以吸引那些认为目的地风险较低的游客。

· 打造民主标准品牌：应将土耳其的民主优势融入旅游营销策略，作为“稳定与安全”的宣传信息。

· 提高透明度并打击腐败：应增强制度透明度，以吸引高质量的游客群体，特别是来自欧盟市场的游客。

· 危机沟通范式转变：在不确定时期，国家应强调民主透明度和制度可靠性，而非仅仅增加广告预算。

· 整合经济与制度政策：汇率竞争力等经济优势必须以结构性制度稳定性为支撑，从而构建抵御全球冲击的“信心缓冲”。

综上所述，将宏观经济政策与全面的制度改革相结合的整体性方法，对于土耳其旅游业的可持续发展至关重要。未来研究应利用多国面板数据，并考察民主制度的各个子组成部分，从而扩展这一框架。

关键词： 经济学、自由民主指数、实际旅游收入、制度经济学、傅里叶 ARDL 界限检验、小波相干性分析。

Структурированное резюме:

Введение и цель исследования. Согласно подходу институциональной экономики, экономические показатели определяются не только физическим капиталом или технологиями, но и институциональными структурами, которые формируют системы стимулов для производства и распределения. В этих рамках доходы от туризма следует рассматривать не просто как приток иностранной валюты, а как отражение таких институциональных качеств, как восприятие безопасности, верховенство закона и эффективность бюрократического аппарата. Хрупкий характер туристического сектора усиливает роль риска и неопределённости при выборе места назначения, что

делает политическую стабильность и качество институтов решающими факторами. Хотя в международной литературе изучается качество институтов, вопрос демократии часто рассматривается косвенно через общие показатели управления или безопасности. В турецкой литературе факторы, определяющие доходы от туризма, в основном анализируются через макроэкономические каналы, такие как доходы и обменные курсы, при этом часто игнорируется структурная роль либеральной демократии.

Основная цель данного исследования заключается в эмпирическом изучении влияния уровня либеральной демократии в Турции на доходы от туризма за период 1970–2024 гг. Оно направлено на поиск ответа на вопрос, служат ли демократические институты — обеспечивая правовую определенность и предсказуемость — структурным фактором, стимулирующим спрос на международный туризм. Данное исследование необходимо, поскольку исключение институциональных уязвимостей приводит к узкой объяснительной модели, которая делает туристический сектор уязвимым перед глобальными потрясениями и замыкает его в рамках модели низкоценовой конкуренции. Благодаря использованию Индекса либеральной демократии (LDI) данное исследование направлено на восполнение пробела в турецкой литературе и разработку устойчивой стратегии развития туризма.

Концептуальная / теоретическая основа В исследовании используется Индекс либеральной демократии (LDI), разработанный проектом V-Dem, который сочетает компонент избирательной демократии (выборы, избирательное право, свобода слова) с либеральным компонентом (верховенство закона, судебные и законодательные ограничения на исполнительную власть). Этот индекс служит показателем качества институтов, отражая предсказуемость и правовую защиту в стране.

С теоретической точки зрения новая институциональная экономика предполагает, что инклюзивные институты снижают неопределенность и стимулируют экономическую активность. В сфере туризма правовая определенность и права собственности имеют жизненно важное значение для укрепления доверия со стороны международных потребителей. Поскольку туристические продукты являются «товарами-опытами», между туристом и туристическим направлением существует информационная асимметрия, в результате чего восприятие риска становится основным фактором при принятии решений о поездке. Демократические институты, характеризующиеся прозрачностью и свободой прессы, смягчают эту асимметрию и укрепляют доверие к туристическому направлению. Кроме того, либеральные демократии формируют более надежный и стабильный международный имидж («мягкая сила»), что повышает конкурентоспособность и привлекательность туристического направления.

Международные исследования подтверждают, что качество государственного управления и гражданские свободы напрямую стимулируют туристические расходы и количество прибывающих туристов. Например, исследование, охватившее 110 стран, показывает сильную положительную корреляцию между гражданскими свободами и притоком туристов. В конкретном контексте Турции научная литература свидетельствует о том, что укрепление демократических институтов, сокращение коррупции и минимизация влияния вооруженных сил на политику значительно способствуют росту туристического спроса. И наоборот, геополитические риски и политическая нестабильность создают «премию за риск», которая отпугивает туристов с высоким уровнем дохода.

Метод В исследовании используются годовые временные ряды данных за период с 1970 по 2024 год. Зависимой переменной являются реальные доходы от туризма ($\ln TUR$), а основной независимой переменной — Индекс либеральной демократии (LDI). Для обеспечения надежности модели были включены контрольные переменные, в том числе реальный эффективный обменный курс ($\ln REER$), мировой ВВП ($\ln GDPw$), цены на нефть марки Brent ($\ln OIL$) и фиктивная переменная, отражающая пандемию COVID-19 ($D2020$).

Эконометрическая стратегия состоит из трех этапов:

- Тесты стационарности: с учётом структурных разрывов для определения уровней интеграции рядов были применены тесты Фурье-бутстрэп ADF (FADF) и традиционный тест ADF.
- Долгосрочная коинтеграция: использовался подход тестирования границ по методу Фурье ARDL (FARDL). Данный метод выбран благодаря его способности отражать структурные изменения с

помощью тригонометрических функций и его надёжности при работе с небольшими объёмами выборки.

- **Время-частотная динамика:** для анализа взаимосвязи между либеральной демократией и доходами от туризма в различных временных горизонтах и на разных частотах был использован метод вейвлет-когерентности (WTC). Для оценки силы и направления совместного движения был выбран материнский вейвлет Морле.

Результаты и обсуждение Результаты FARDL показывают наличие положительной и статистически значимой долгосрочной взаимосвязи между либеральной демократией и доходами от туризма в Турции. Коэффициент LDI (4,23) указывает на то, что повышение демократических стандартов и институционального доверия существенно способствует росту туризма.

Ключевые выводы по контрольным переменным включают:

- **lnREER (-1,79):** отрицательный коэффициент подтверждает, что укрепление турецкой лиры делает страну более дорогой для иностранных туристов, что приводит к снижению спроса.

- **lnGDPw (6,66):** Сильный положительный эффект подчеркивает, что туризм является предметом роскоши с высокой эластичностью по доходу, в значительной степени зависящим от благосостояния мировой экономики.

- **lnOIL (0,30):** Положительный результат свидетельствует о том, что более высокие цены на нефть, часто связанные с динамичным развитием мировой экономики и ростом располагаемого дохода на нефтеэкспортирующих рынках (таких как Ближний Восток), могут косвенно способствовать развитию турецкого туризма.

- **D2020 (-2,80):** Это подтверждает исторический спад, вызванный пандемией COVID-19.

Анализ вейвлет-когерентности (WTC) позволяет глубже понять эту динамику:

- **Краткосрочный период (0–4 года):** Взаимосвязь чувствительна к шокам и была особенно нестабильной в период правления коалиционных правительств и экономических кризисов 1990-х годов.

- **Среднесрочный период (4–8 лет):** Наблюдается положительная совместная динамика, особенно в 1980-х годах после решений от 24 января и принятия Закона о стимулировании туризма, когда демократические тенденции стали определяющим фактором роста туризма.

- **Долгосрочный период (8–16 лет):** на протяжении всего периода (1970–2024 гг.) наблюдается сильная и устойчивая положительная взаимосвязь, что указывает на то, что важные этапы демократического развития (например, реформы по гармонизации с нормами ЕС) укрепляют имидж «безопасного туристического направления» и стимулируют долгосрочные показатели сектора.

Выводы и рекомендации. Эмпирические данные позволяют сделать вывод о том, что либеральная демократия является структурным фактором, определяющим показатели развития туризма в Турции. Поскольку сектор в значительной степени зависит от международного восприятия безопасности и правовой предсказуемости, развитие демократических институтов служит «сигналом доверия» для иностранных посетителей.

На основании результатов исследования предлагаются следующие рекомендации по формированию политики:

- **Укрепление правовой инфраструктуры:** защита прав собственности и повышение независимости судебной системы должны стать приоритетными задачами для привлечения туристов, которые воспринимают риски, связанные с посещением страны, как более низкие.

- **Продвижение демократических стандартов:** демократические преимущества Турции следует интегрировать в маркетинговые стратегии в сфере туризма в качестве послания о «стабильности и безопасности».

- **Прозрачность и борьба с коррупцией:** необходимо повысить институциональную прозрачность для привлечения высококачественных сегментов туристов, особенно с рынка ЕС.

· Смена парадигмы в кризисной коммуникации: в периоды неопределенности государству следует делать акцент на демократической прозрачности и институциональной надежности, а не просто увеличивать рекламные бюджеты.

· Интеграция экономической и институциональной политики: экономические преимущества, такие как конкурентоспособность обменного курса, должны подкрепляться структурной институциональной стабильностью для создания «буфера доверия», защищающего от глобальных потрясений.

В заключение следует отметить, что для устойчивого развития туристического сектора Турции необходим комплексный подход, сочетающий макроэкономическую политику с всеобъемлющими институциональными реформами. Будущие исследования должны расширить эту концепцию за счет использования панельных данных по нескольким странам и анализа отдельных компонентов демократических институтов.

Ключевые слова: экономика, индекс либеральной демократии, реальные доходы от туризма, институциональная экономика, тест Фурье ARDL на границы, вейвлет-анализ когерентности.

संरचित सारांशः

अध्ययन का परिचय और उद्देश्य संस्थागत अर्थशास्त्र के दृष्टिकोण के अनुसार, आर्थिक प्रदर्शन केवल भौतिक पूंजी या प्रौद्योगिकी से ही नहीं बल्कि उन संस्थागत संरचनाओं से भी आकार लेता है जो उत्पादन और वितरण के लिए प्रोत्साहन प्रणालियों को निर्धारित करती हैं। इस ढांचे में, पर्यटन राजस्व को केवल विदेशी मुद्रा प्रवाह के रूप में नहीं बल्कि सुरक्षा की धारणा, कानून के शासन, और नौकरशाही क्षमता जैसी संस्थागत गुणों के प्रतिबिंब के रूप में देखा जाना चाहिए।

पर्यटन क्षेत्र की नाजुक प्रकृति गंतव्य चयन में जोखिम और अनिश्चितता की भूमिका को बढ़ाती है, जिससे राजनीतिक स्थिरता और संस्थागत गुणवत्ता महत्वपूर्ण निर्धारक बन जाते हैं। जबकि अंतर्राष्ट्रीय साहित्य ने संस्थागत गुणवत्ता का अन्वेषण किया है, लोकतंत्र को अक्सर सामान्य शासन या सुरक्षा संकेतकों के माध्यम से अप्रत्यक्ष रूप से संभाला जाता है। तुर्की के साहित्य में, पर्यटन राजस्व के निर्धारकों का विश्लेषण मुख्य रूप से आय और विनिमय दरों जैसे मैक्रोइकॉनॉमिक चैनलों के माध्यम से किया गया है, जिसमें अक्सर उदार लोकतंत्र की संरचनात्मक भूमिका की अनदेखी की जाती है।

इस अध्ययन का प्राथमिक उद्देश्य 1970–2024 की अवधि को कवर करते हुए तुर्की में उदार लोकतंत्र के स्तर के पर्यटन राजस्व पर पड़ने वाले प्रभाव की अनुभवजन्य रूप से जांच करना है। यह यह उत्तर देने का प्रयास करता है कि क्या लोकतांत्रिक संस्थान—कानूनी निश्चितता और पूर्वानुमान प्रदान करके—अंतर्राष्ट्रीय पर्यटन की मांग के लिए एक संरचनात्मक चालक के रूप में कार्य करते हैं। यह अध्ययन आवश्यक है क्योंकि संस्थागत कमजोरियों को बाहर करने से एक संकीर्ण व्याख्यात्मक ढांचा तैयार होता है, जो पर्यटन क्षेत्र को वैश्विक झटकों के प्रति संवेदनशील बना देता है और इसे कम-कीमत की प्रतिस्पर्धा के मॉडल में फंसा देता है। उदार लोकतंत्र सूचकांक (एलडीआई) को शामिल करके, यह शोध तुर्की के साहित्य में इस कमी को दूर करने और पर्यटन विकास के लिए एक स्थायी रणनीति प्रदान करने का लक्ष्य रखता है।

अवधारणात्मक / सैद्धांतिक रूपरेखा यह अध्ययन V-Dem परियोजना द्वारा विकसित उदार लोकतंत्र सूचकांक (LDI) का उपयोग करता है, जो चुनावी लोकतंत्र घटक (चुनाव, मताधिकार, अभिव्यक्ति की स्वतंत्रता) को उदारवादी घटक (कानून का शासन, कार्यपालिका पर न्यायिक/विधायी प्रतिबंध) के साथ जोड़ता है। यह सूचकांक संस्थागत गुणवत्ता के लिए एक प्रॉक्सी के रूप में कार्य करता है, जो एक देश के भीतर पूर्वानुमान और कानूनी सुरक्षा को दर्शाता है।

सैद्धांतिक रूप से, नई संस्थागत अर्थशास्त्र यह सुझाव देती है कि समावेशी संस्थाएं अनिश्चितता को कम करती हैं और आर्थिक गतिविधि को प्रोत्साहित करती हैं। पर्यटन में, कानूनी निश्चितता और संपत्ति अधिकार अंतरराष्ट्रीय उपभोक्ताओं के बीच विश्वास बनाने के लिए महत्वपूर्ण हैं। चूंकि पर्यटन उत्पाद "अनुभव वस्तुएं" (experience goods) हैं, इसलिए पर्यटक और गंतव्य के बीच सूचना विषमता (information asymmetry) मौजूद होती है, जो यात्रा के निर्णयों में जोखिम की धारणा को एक प्राथमिक कारक बनाती है। पारदर्शिता और स्वतंत्र प्रेस से विशेषता प्राप्त लोकतांत्रिक संस्थाएं, इस विषमता को कम करती हैं और गंतव्य के प्रति विश्वास को मजबूत करती हैं।

इसके अलावा, उदार लोकतंत्र एक अधिक विश्वसनीय और स्थिर अंतर्राष्ट्रीय छवि (सॉफ्ट पावर) का निर्माण करते हैं, जो गंतव्य की प्रतिस्पर्धात्मकता और आकर्षण को बढ़ाती है।

अंतर्राष्ट्रीय अध्ययन पुष्टि करते हैं कि शासन की गुणवत्ता और नागरिक स्वतंत्रताएं सीधे पर्यटन व्यय और आगमन को बढ़ाती हैं। उदाहरण के लिए, 110 देशों में किए गए शोध से नागरिक स्वतंत्रताओं और पर्यटन प्रवाह के बीच एक मजबूत सकारात्मक सहसंबंध पता चलता है। तुर्की के विशिष्ट संदर्भ में, साहित्य से पता चलता है कि लोकतांत्रिक संस्थानों को मजबूत करना, भ्रष्टाचार कम करना, और राजनीति पर सेना के प्रभाव को कम करना पर्यटन की मांग में काफी हद तक सहायता करता है। इसके विपरीत, भू-राजनीतिक जोखिम और राजनीतिक अस्थिरता एक "जोखिम प्रीमियम" बनाते हैं जो उच्च-आय वाले पर्यटकों को हतोत्साहित करता है।

विधि: यह अध्ययन 1970 से 2024 तक के वार्षिक समय-श्रृंखला डेटा का उपयोग करता है। आश्रित चर वास्तविक पर्यटन राजस्व (lnTUR) है, जबकि प्राथमिक स्वतंत्र चर उदार लोकतंत्र सूचकांक (LDI) है। एक मजबूत मॉडल सुनिश्चित करने के लिए, वास्तविक प्रभावी विनिमय दर (lnREER), वैश्विक जीडीपी (lnGDPw), ब्रेंट तेल की कीमतें (lnOIL), और COVID-19 महामारी के लिए एक डमी चर (D2020) सहित नियंत्रण चरों को शामिल किया गया।

अर्थमिति रणनीति तीन चरणों में तैयार की गई है: स्थिरता (स्टेशनैरिटी) परीक्षण: संरचनात्मक रुकावटों को ध्यान में रखने के लिए, श्रृंखला के एकीकरण स्तरों को निर्धारित करने हेतु फूरियर बूटस्ट्रेप एडीएफ (FADF) और पारंपरिक एडीएफ परीक्षण लागू किए गए।

दीर्घकालिक कोइटीग्रेसन: फूरियर एआरडीएल (FARDL) बाउंड्स परीक्षण पद्धति का उपयोग किया गया। इस पद्धति को त्रिकोणमितीय फंक्शनों के माध्यम से संरचनात्मक परिवर्तनों को पकड़ने की इसकी क्षमता और छोटे नमूना आकारों के साथ इसकी विश्वसनीयता के लिए चुना गया है। समय-आवृत्ति गतिकी: विभिन्न समय क्षितिज और आवृत्तियों पर उदार लोकतंत्र और पर्यटन राजस्व के बीच संबंध का विश्लेषण करने के लिए वेवलैट कोहरेस (WTC) विधि का उपयोग किया गया। सह-गति की ताकत और दिशा का मूल्यांकन करने के लिए मोर्लेट मदर वेवलैट को प्राथमिकता दी गई।

निष्कर्ष और चर्चा FARDL परिणाम तुर्की में उदार लोकतंत्र और पर्यटन राजस्व के बीच एक सकारात्मक और सांख्यिकीय रूप से महत्वपूर्ण दीर्घकालिक संबंध प्रकट करते हैं। LDI (4.23) के लिए गुणांक यह इंगित करता है कि लोकतांत्रिक मानकों और संस्थागत विश्वास में सुधार पर्यटन वृद्धि में महत्वपूर्ण रूप से सहायता करते हैं।

नियंत्रक चरों के लिए प्रमुख निष्कर्षों में शामिल हैं:

· lnREER (-1.79): एक ऋणात्मक गुणांक इस बात की पुष्टि करता है कि तुर्की लीरा का मूल्य बढ़ने से विदेशी पर्यटकों के लिए गंतव्य अधिक महंगा हो जाता है, जिससे मांग कम हो जाती है। lnGDPw (6.66): इसका मजबूत सकारात्मक प्रभाव इस बात पर प्रकाश डालता है कि पर्यटन एक विलासिता की वस्तु है जिसकी आय लोचशीलता अधिक है, और यह वैश्विक आर्थिक समृद्धि पर बहुत अधिक निर्भर है।

· lnOIL (0.30): यह सकारात्मक परिणाम बताता है कि तेल की उच्च कीमतें, जो अक्सर वैश्विक आर्थिक जीवंतता और तेल निर्यातक स्रोत बाजारों (जैसे मध्य पूर्व) में बढ़ी हुई व्यय योग्य आय से जुड़ी होती हैं, अप्रत्यक्ष रूप से तुर्की के पर्यटन का समर्थन कर सकती हैं। D2020 (-2.80): यह COVID-19 महामारी के कारण हुए ऐतिहासिक संकुचन की पुष्टि करता है।

वेवलैट कोहरेस (WTC) विश्लेषण इन गतिशीलताओं में गहरी अंतर्दृष्टि प्रदान करता है:

· अल्पकालिक (0-4 वर्ष): यह संबंध झटकों के प्रति संवेदनशील है और 1990 के दशक में कोएलिप्सोन (गठबंधन) सरकारों और आर्थिक संकटों के दौरान विशेष रूप से अस्थिर था।

· मध्यम-अवधि (4-8 वर्ष): सकारात्मक सह-गति देखी गई, विशेष रूप से 1980 के दशक में 24 जनवरी के निर्णयों और पर्यटन प्रोत्साहन कानून के बाद, जहाँ लोकतांत्रिक रुझानों ने पर्यटन वृद्धि का नेतृत्व करना शुरू कर दिया।

· दीर्घकालिक (8-16 वर्ष): पूरे काल (1970-2024) में एक मजबूत और निरंतर सकारात्मक सह-गति देखी जाती है, जो यह दर्शाता है कि लोकतांत्रिक मील के पथर (जैसे, ईयू समन्वय सुधार) "सुरक्षित गंतव्य" की छवि को मजबूत करते हैं और दीर्घकालिक क्षेत्रीय प्रदर्शन को बढ़ावा देते हैं।

निष्कर्ष और सिफारिशें अनुभवजन्य निष्कर्ष यह बताते हैं कि उदार लोकतंत्र तुर्की के पर्यटन प्रदर्शन का एक संरचनात्मक निर्धारक है। चूंकि यह क्षेत्र सुरक्षा और कानूनी पूर्वानुमान की अंतर्राष्ट्रीय धारणाओं पर अत्यधिक निर्भर है, इसलिए लोकतांत्रिक संस्थानों का विकास विदेशी आगंतुकों के लिए एक "विश्वास संकेत" के रूप में कार्य करता है।

अध्ययन के निष्कर्षों के आधार पर निम्नलिखित नीतिगत सिफारिशें प्रस्तावित की गई हैं: कानूनी बुनियादी ढांचे को मजबूत करें: कम गंतव्य जोखिम की धारणा रखने वाले पर्यटकों को आकर्षित करने के लिए संपत्ति अधिकारों की सुरक्षा और न्यायिक स्वतंत्रता बढ़ाने को प्राथमिकता दी जानी चाहिए।

• लोकतांत्रिक मानकों को ब्रांड बनाएं: तुर्की की लोकतांत्रिक ताकत को "स्थिरता और सुरक्षा" के संदेश के रूप में पर्यटन विपणन रणनीतियों में शामिल किया जाना चाहिए।

• पारदर्शिता और भ्रष्टाचार-विरोधी: उच्च-गुणवत्ता वाले पर्यटक वर्गों, विशेष रूप से यूरोपीय संघ के बाजार से, को आकर्षित करने के लिए संस्थागत पारदर्शिता को बढ़ाया जाना चाहिए। संकट संचार में प्रतिमान बदलाव: अनिश्चितता की अवधि के दौरान, राज्य को केवल विज्ञापन बजट बढ़ाने के बजाय लोकतांत्रिक पारदर्शिता और संस्थागत विश्वसनीयता पर जोर देना चाहिए।

• आर्थिक और संस्थागत नीतियों को एकीकृत करें: विनिमय दर प्रतिस्पर्धात्मकता जैसे आर्थिक लाभों को वैश्विक झटकों के खिलाफ "आत्मविश्वास बफर" बनाने के लिए संरचनात्मक संस्थागत स्थिरता द्वारा समर्थित किया जाना चाहिए। निष्कर्षतः, तुर्की के पर्यटन क्षेत्र के सतत विकास के लिए एक समग्र दृष्टिकोण, जो समष्टिगत आर्थिक नीतियों को व्यापक संस्थागत सुधारों के साथ जोड़ता है, आवश्यक है। भविष्य के शोध को कई देशों के लिए पैनेल डेटा का उपयोग करके और लोकतांत्रिक संस्थानों के व्यक्तिगत उप-घटकों की जांच करके इस ढांचे का विस्तार करना चाहिए।

कीवर्ड: अर्थशास्त्र, उदार लोकतंत्र सूचकांक, वास्तविक पर्यटन राजस्व, संस्थागत अर्थशास्त्र, फूरियर एआरडीएल बाउंड्स टेस्ट, वेवलैट सहसंयोजिता विश्लेषण।

Yapılandırılmış Özet:

Giriş ve Çalışmanın Amacı Kurumsal iktisat yaklaşımına göre, ekonomik performans yalnızca fiziksel sermaye veya teknolojiyle değil, üretim ve dağıtım için teşvik sistemlerini belirleyen kurumsal yapılarla da şekillenir. Bu çerçevede, turizm gelirleri sadece bir döviz girişi olarak değil, güvenlik algısı, hukukun üstünlüğü ve bürokratik kapasite gibi kurumsal niteliklerin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir. Turizm sektörünün kırılgan yapısı, destinasyon seçiminde risk ve belirsizliğin rolünü artırmakta ve bu da siyasi istikrar ile kurumsal niteliği hayati belirleyiciler haline getirmektedir. Uluslararası literatürde kurumsal nitelik incelenmiş olsa da demokrasi genellikle genel yönetim veya güvenlik göstergeleri aracılığıyla dolaylı olarak ele alınmaktadır. Türkiye'yi konu alan literatürde turizm gelirini belirleyen faktörler ağırlıklı olarak gelir ve döviz kuru gibi makroekonomik değişkenler çerçevesinde ele alınmış; liberal demokrasinin yapısal işlevi ise genellikle göz ardı edilmiştir.

Bu çalışmanın temel amacı, 1970-2024 döneminde Türkiye'de liberal demokrasi düzeyinin turizm gelirleri üzerindeki etkisini ampirik olarak analiz etmektir. Bu kapsamda, demokratik kurumların hukuki güvenceyi, kurumsal istikrarı ve öngörülebilirliği güçlendirmek suretiyle uluslararası turizm talebini ve buna bağlı olarak turizm gelirlerini etkileyen yapısal bir unsur olup olmadığı incelenmektedir. Bu çalışmanın temel noktasını, kurumsal kırılganlıkların göz ardı edilmesinin turizm sektörünü küresel şoklara karşı savunmasız bırakan ve onu düşük fiyatlı rekabet modeline hapseden dar bir açıklama çerçevesine yol açması oluşturmaktadır. Liberal Demokrasi Endeksi (LDI) analize dâhil edilerek Türkiye'ye ilişkin literatürdeki boşluğun doldurulması ve turizm gelişimi için sürdürülebilir bir strateji sunulması hedeflenmektedir.

Çalışmada, V-Dem Projesi tarafından geliştirilen Liberal Demokrasi Endeksi (LDI) kullanılmaktadır. LDI, seçim demokrasisi bileşenini (seçimler, oy hakkı, ifade özgürlüğü) liberal bileşenle (hukukun üstünlüğü, yürütme organına yönelik yargısal ve yasama kısıtlamaları) birleştirmektedir. Endeks, bir ülkedeki öngörülebilirliği ve hukuki korumayı yansıtan kurumsal kalitenin bir göstergesi olarak kullanılmaktadır.

Yeni Kurumsal İktisat, kapsayıcı kurumların belirsizliği azalttığını ve ekonomik faaliyeti teşvik ettiğini öne sürmektedir. Turizm bağlamında hukuki kesinlik ve mülkiyet hakları, uluslararası tüketiciler nezdinde güven tesis edilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Turizm ürünlerinin deneyim malları niteliği taşıması nedeniyle turist ile destinasyon arasında bir bilgi asimetrisi söz konusudur; bu durum risk

algısını seyahat kararlarında belirleyici bir unsur hâline getirmektedir. Şeffaflık ve basın özgürlüğü ile karakterize edilen demokratik kurumlar, söz konusu asimetriyi azaltmakta ve destinasyona duyulan güveni güçlendirmektedir. Bunun yanı sıra liberal demokrasiler, daha güvenilir ve istikrarlı bir uluslararası imaj (yumuşak güç) oluşturarak destinasyonun rekabet gücünü ve çekiciliğini artırmaktadır.

Uluslararası araştırmalar, yönetim kalitesi ve sivil özgürlüklerin turizm harcamalarını ve ziyaretçi sayısını doğrudan artırdığını doğrulamaktadır. Örneğin, 110 ülkeyi kapsayan bir araştırma, sivil özgürlükler ile turizm akışı arasında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu göstermektedir. Türkiye’yi konu alan ampirik çalışmalar, demokratik kurumların güçlendirilmesinin, yolsuzluğun azaltılmasının ve ordunun siyaset üzerindeki etkisinin sınırlandırılmasının turizm talebini anlamlı ölçüde desteklediğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık jeopolitik riskler ve siyasi istikrarsızlık, yüksek gelirli turistler açısından caydırıcı bir risk primi oluşturmaktadır.

Bu çalışmada 1970–2024 dönemine ilişkin yıllık zaman serisi verileri kullanılmıştır. Bağımlı değişken reel turizm gelirleri (lnTUR) olup temel açıklayıcı değişken Liberal Demokrasi Endeksi’dir (LDI). Modelin sağlamlığını test etmek amacıyla reel efektif döviz kuru (lnREER), küresel GSYİH (lnGDPw), Brent petrol fiyatları (lnOIL) ve COVID-19 pandemisini temsil eden kukla değişken (D2020) kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiştir.

Ampirik bölümde, analize dâhil edilen değişkenlerin durağanlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla öncelikle Fourier Bootstrap ADF (FADF) birim kök testi uygulanmıştır. Birim kök testi sonuçları, serilerin tamamının birinci farkta durağan olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda, uzun dönemli ilişkinin incelenmesi ve yapısal kırılmaların yumuşak geçişlerle modellenmesi amacıyla Fourier ARDL (FARDL) yaklaşımından yararlanılmıştır. Son olarak, farklı zaman ufukları ve frekanslar boyunca liberal demokrasi ile turizm gelirleri arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amacıyla Dalgacık Uyum (Wavelet Coherence, WTC) yöntemi kullanılmış; eş hareketin gücünün ve yönünün değerlendirilmesinde Morlet ana dalgacığı esas alınmıştır.

FARDL sonuçları, Türkiye’de liberal demokrasi ile turizm gelirleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir uzun dönemli ilişkiye işaret etmektedir. LDI katsayısı (4.23), demokratik standartlardaki iyileşmelerin ve kurumsal güvenin turizm büyümesini önemli ölçüde desteklediğini göstermektedir. Kontrol değişkenlerine ilişkin temel bulgular şunlardır:

- lnREER (-1,79): Negatif katsayı, Türk Lirası’nın değer kazanmasının destinasyonu yabancı turistler için daha pahalı hale getirdiğini ve dolayısıyla talebi azalttığını doğrulamaktadır.

- lnGDPw (6,66): Güçlü pozitif etki, turizmin yüksek gelir esnekliğine sahip bir lüks mal olduğunu ve küresel ekonomik refaha büyük ölçüde bağlı olduğunu vurgulamaktadır.

- lnOIL (0,30): Pozitif sonuç, genellikle küresel ekonomik canlılıkla ve petrol ihraç eden kaynak pazarlarda (Orta Doğu gibi) artan harcanabilir gelirle ilişkilendirilen yüksek petrol fiyatlarının, Türk turizmini dolaylı olarak destekleyebileceğini göstermektedir.

- D2020 (-2,80): Bu sonuç, COVID-19 pandemisinin yol açtığı tarihsel daralmayı teyit etmektedir.

Wavelet Koherans (WTC) analizi, bu dinamikler hakkında daha derinlemesine bilgiler sunmaktadır:

- Kısa vadeli (0–4 yıl): İlişki, şoklara karşı duyarlıdır ve özellikle 1990’lardaki koalisyon hükümetleri ve ekonomik krizler döneminde oldukça istikrarsız bir seyir izlemiştir.

- Orta vadeli (4–8 yıl): Özellikle 24 Ocak kararları ve Turizm Teşvik Kanunu’nun ardından, demokratik eğilimlerin turizm büyümesine öncülük etmeye başladığı 1980’ler boyunca pozitif eş hareket gözlemlenmektedir.

- Uzun vadeli (8–16 yıl): Tüm dönem (1970–2024) boyunca güçlü ve kalıcı bir pozitif eş hareket mevcuttur; bu durum, demokratik dönüm noktalarının (örn. AB uyum reformları) “güvenli destinasyon” imajını pekiştirdiğini ve sektörün uzun vadeli performansını desteklediğini göstermektedir.

Ampirik bulgular, liberal demokrasinin Türkiye’nin turizm performansının yapısal bir belirleyicisi olduğunu göstermektedir. Sektör, uluslararası güvenlik algısına ve hukuki öngörülebilirliğe büyük ölçüde bağımlı olduğundan, demokratik kurumların gelişimi yabancı ziyaretçiler nezdinde bir güven sinyali işlevi görmektedir.

Çalışmanın bulgularına dayanarak aşağıdaki politika önerileri sunulmaktadır:

- Hukuki Altyapının Güçlendirilmesi: Destinasyon riskini daha düşük algılayan turistleri çekmek için mülkiyet haklarının korunmasına ve yargı bağımsızlığının artırılmasına öncelik verilmelidir.
- Demokratik Standartların Markalaştırılması: Türkiye'nin demokratik gücü, "istikrar ve güvenlik" mesajı olarak turizm pazarlama stratejilerine entegre edilmelidir.
- Şeffaflık ve Yolsuzlukla Mücadele: Özellikle AB pazarından gelen yüksek kaliteli turist segmentlerini çekmek için kurumsal şeffaflık artırılmalıdır.
- Kriz İletişiminde Paradigma Değişimi: Belirsizlik dönemlerinde devlet, sadece reklam bütçelerini artırmak yerine demokratik şeffaflığı ve kurumsal güvenilirliği vurgulamalıdır.
- Ekonomik ve Kurumsal Politikaların Bütünleştirilmesi: Döviz kuru rekabet gücü gibi ekonomik avantajlar, küresel şoklara karşı bir "güven tamponu" oluşturmak için yapısal kurumsal istikrarla desteklenmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin turizm sektörünün sürdürülebilir gelişimi için makroekonomik politikaları kapsamlı kurumsal reformlarla birleştiren bütüncül bir yaklaşım hayati önem taşımaktadır. Gelecekteki araştırmalar, çok sayıda ülkeye ait panel verilerinden yararlanarak ve demokratik kurumların bireysel alt bileşenlerini inceleyerek bu çerçeveyi genişletmelidir.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Liberal Demokrasi Endeksi, Reel Turizm Gelirleri, Kurumsal Ekonomi, Fourier ARDL Sınır Testi, Dalgacık Tutarlılık Analizi.



www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625



The Relationship Between Liberal Democracy and Tourism Revenues: Empirical Evidence From Türkiye

Introduction

According to the institutional economics approach, economic performance is shaped not only by immediate determinants such as capital accumulation, technology, and human capital, but also by the institutions that determine the incentive structure within which these factors are produced and distributed. North (1990) emphasizes that institutions reduce transaction costs by lowering uncertainty. According to him, institutions consist of formal rules (laws, constitutions), informal constraints (traditions, norms), and the manner in which these rules are enforced. This triad provides structure to the interactions among individuals, making economic decisions more predictable. Therefore, the root cause of long-term growth differences lies in the variation among countries in terms of institutional quality and functioning. Acemoglu et al. (2005) trace the origins of this divergence to political institutions and the distribution of political power within society—specifically, the extent to which decision-making authority is constrained and in whose hands it is concentrated. Rodrik et al. (2004), on the other hand, empirically confirm that these institutional differences have a stronger explanatory power than geography and trade. Within this framework, tourism revenues should be viewed not only as a foreign exchange inflow driven by external demand but also as an outward manifestation of a country's institutional qualities. Indeed, Eilat and Einav (2004) have shown that in a fragile sector such as tourism, destination choice is extremely sensitive to perceptions of political risk and stability, and that these perceptions are directly related to a country's institutional quality.

Although the international literature has examined the effects of institutional quality and political risk on tourism performance, democracy has often been addressed indirectly within the context of security, political instability, or general governance indicators. Studies showing that political violence and instability can reduce tourism demand demonstrate that the institutional environment is a determining factor in tourist flows (Neumayer, 2004). Findings showing that institutional indicators such as civil liberties and economic freedom positively affect tourism demand also suggest that the governance structure influences the tourism sector (Saha et al., 2016). In contrast, studies evaluating the literature on tourism demand emphasize that the approach has focused on demand variables such as income, prices, and exchange rates, while the institutional dimension has remained secondary (Song & Li, 2008). In the Turkish literature as well, the determinants of tourism revenue have been examined primarily through macroeconomic variables (income, exchange rate, prices) (Kızıl & Çetin, 2025; Darıcı et al., 2023). Consequently, studies that directly analyze the relationship between tourism performance and the components of liberal democracy—such as the rule of law, freedom of expression, and accountability—using long-term data remain limited. In economies like Türkiye's, where political and economic fluctuations are pronounced, there is a need for empirical analyses that incorporate indicators of liberal democracy into the model.

The failure to examine the relationship between democratization and tourism revenues in the Turkish economy from a long-term perspective perpetuates an incomplete framework that explains tourism demand solely through narrow economic variables such as exchange rates, price indices, and infrastructure investments. If this gap is not addressed, the confidence-building role of institutional quality factors—such as the rule of law, the quality of bureaucracy, and the fight against corruption—in tourists' destination choices is overlooked (Ghalia et al., 2019). Furthermore, findings showing that geopolitical risks and political uncertainty shocks can have a lasting and negative impact on tourism demand (Papagianni et al., 2023) indirectly confirm the importance of a stable institutional and political environment in enhancing the sector's resilience to external shocks. An approach that disregards institutional vulnerabilities and the risk of political instability leaves the sector vulnerable to global shocks, traps it in low-price competition, and makes it difficult to build a high-value-added growth model. Therefore, investigating whether democratization is a structural factor affecting tourism revenues is not only essential for filling a gap in the literature but also critically important for the Turkish economy to develop a sustainable and stable tourism strategy.

In this context, the primary objective of this study is to empirically examine the effects of the level of democratization in the Turkish economy on tourism revenues. The research primarily seeks to answer the following questions: Can Türkiye's progress toward liberal democracy standards be considered a factor that increases international tourism demand and revenues? And, when global and macroeconomic shocks are controlled for, in what direction do democratic gains contribute to the tourism sector? To this end, the long-term role of the Liberal Democracy Index (LDI) on real tourism revenues (lnTUR) is analyzed while controlling for external factors such as the real effective exchange rate, global economic growth, energy costs, and the COVID-19 pandemic. Thus, the relationship between democratic institutions and tourism performance is empirically evaluated using the case of Türkiye, with the aim of contributing to the debate on the institutional determinants of tourism demand.

The contribution and originality of this study to the literature can be assessed from several perspectives. First, while most studies in the tourism demand literature focus on macroeconomic determinants such as price competition, exchange rates, and global income, this study examines the institutional dimension of tourism performance by incorporating the Liberal Democracy Index (LDI), which represents institutional quality, into the analysis. Second, the study uses a long-term dataset covering the 1970–2024 period for the Turkish economy to assess the relationship between historical fluctuations in democratization processes and tourism revenues. Third, analyzing the LDI alongside macroeconomic control variables such as lnREER, lnGDPw, lnOIL, and the pandemic shock (D2020) broadens the scope of the empirical framework. Finally, the study uses a combination of the Fourier ARDL (FARDL) and Wavelet Coherence (WTC) analysis methods to reveal both the long-run cointegration structure of the relationship and its dynamics in the time-frequency domain. In these respects, the research expands the empirical debate on the role of institutional factors in tourism performance using the case of Türkiye.

The remainder of the article is structured as follows: the second section presents the theoretical framework and relevant literature; the third section explains the data and methodology; the fourth section reports the empirical findings; and the final section discusses the results and policy implications.

Conceptual and Theoretical Framework

The Liberal Democracy Index (LDI), developed by the V-Dem Project, is a composite indicator that treats democracy as a multidimensional phenomenon (Coppedge et al., 2024). Structurally, this index consists of a combination of the electoral democracy index and the liberal component index (Lindberg et al., 2014; Coppedge et al., 2024). The electoral democracy component, which forms the foundation of the LDI, encompasses the minimum requirements of the

principle of popular sovereignty, such as fair elections, universal suffrage, freedom of expression, and freedom of association (Lindberg et al., 2014; Coppedge et al., 2024). The liberal component, meanwhile, represents the rule of law—which limits the potential pressure of majority rule on individual rights—as well as judicial and legislative checks on the executive branch (Lindberg et al., 2014; Coppedge et al., 2024). Calculated based on expert assessments (Pemstein et al., 2018), this index has become a frequently used tool in comparative political research, despite potential biases and reliability issues in the measurement process (Skaaning, 2018). In this context, since the LDI incorporates elements such as institutional trust, the rule of law, and predictability, it is considered a suitable indicator for analyzing the quality of the institutional environment in which tourism activities take place.

While tourism demand is mostly explained through economic variables such as income and price, the institutional structure of a destination is also a key factor shaping the environment in which tourism activities take place. The New Institutional Economics approach argues that economic performance is determined by institutions and that these institutions promote economic activity by reducing uncertainty (North, 1990). Acemoglu et al. (2005), on the other hand, emphasize that these institutions—particularly those related to property rights and market access—are the fundamental cause of long-term economic differences. From this perspective, institutional features such as the rule of law and the protection of property rights can positively influence the decisions of both investors and consumers by strengthening the climate of trust in the tourism sector. Since the tourism sector relies heavily on international consumers, a country's institutional quality has become an integral component of destination competitiveness. According to Dunning's (1988) Eclectic Paradigm, strong institutional structures can make a country more attractive to international investors, thereby encouraging direct investment in tourism infrastructure. Consequently, elements of institutional quality and democratic governance can play an indirect yet decisive role in tourism performance by shaping the economic and institutional environment in which tourism activities take place.

Democratic regimes provide institutional structures that limit executive power and safeguard judicial independence. Such institutional structures reduce the risk of arbitrary decision-making by creating barriers to policy changes. Henisz (2000) measured the existence of these barriers as “political constraints” and demonstrated that these constraints have a positive effect on economic growth. A similar logic applies to tourists. International tourists do not wish to be exposed to institutional risks in the countries they visit, such as legal uncertainty, property rights violations, or political violence. Neumayer (2004) and Eilat and Einav (2004) have empirically demonstrated that such risks significantly reduce tourist flows. The fact that tourism is an experience-based product means that the true quality of a destination cannot be fully known in advance. This creates an information asymmetry between tourists and the destination and leads to a perception of risk similar to the “lemons” problem described by Akerlof (1978). The institutional transparency and reliable communication channels provided by democratic regimes can reduce this information asymmetry, thereby reinforcing tourists' sense of trust in their destination choices.

The relationship between democratization and tourism revenues is not direct but operates through institutional and perceptual mechanisms such as destination competitiveness and national image. In this regard, a destination's attractiveness cannot be explained solely by price advantages; factors such as security, quality of governance, and international image are among the determinants of competitiveness (Ritchie and Crouch, 2003; Dwyer and Kim, 2003). These factors are closely linked to the perception of reliability and stability provided by the institutional environment of liberal democratic systems. Nye (2004), through the concept of soft power, emphasizes that this perception created by democratic regimes in the international public sphere can strengthen a country's image. Similarly, Acemoglu and Robinson (2012) note that inclusive institutions ensure economic stability and predictability by protecting property rights, which in turn can contribute to a destination's long-

term competitiveness by encouraging tourism investments. On the other hand, Alvarez and Campo (2014) empirically demonstrate that political conflicts and democratic backsliding damage a country's image and negatively affect tourism demand, particularly among the high-income tourist segment. In light of these findings, liberal democracy serves not so much as a direct determinant of tourism revenues but rather as a complementary institutional framework that interacts with other factors such as economic development. Indeed, Lipset's (1959) theory of modernization points to a reciprocal interaction between the two variables, suggesting that economic development can fuel democratization.

Models explaining international tourism demand are largely based on consumer theory and emphasize income level and the destination's relative price competitiveness as the primary determinants of tourism flows. The assumption that households allocate their disposable income—after meeting their basic needs—to travel and recreational activities indicates that the income elasticity of tourism demand is high (Crouch, 1992; Lim, 1997). Furthermore, a destination's price competitiveness creates a substitution mechanism operating through the real effective exchange rate, and a decline in relative prices makes the destination more attractive to foreign tourists (Song and Li, 2008). This theoretical framework forms the basis for the $\ln GDPw$ and $\ln REER$ variables used in this study.

In addition to income and price effects, travel costs and external shocks can also influence tourism demand. Since international travel relies heavily on air transportation, increases in global energy costs can raise transportation expenses and thereby suppress tourism demand (Martin and Witt, 1988). However, the effect of rising oil prices on tourism demand may involve two-way mechanisms. While rising energy prices increase transportation costs on the one hand, on the other hand, they can create an income effect that positively supports tourism demand by increasing the disposable income of oil-exporting countries (e.g., Middle Eastern and Gulf countries) (Kilian, 2009; Hesami et al., 2020). Furthermore, the tourism sector is highly sensitive to uncertainties such as pandemics, terrorist incidents, or geopolitical crises (Gössling et al., 2020). For this reason, the $\ln OIL$ variable, representing energy costs, and the $D2020$ dummy variable, representing the pandemic period, are included in the model to control for the cost and external shock channels affecting tourism demand.

In line with this theoretical framework, the following section reviews the empirical literature on the economic and institutional determinants of tourism demand.

Literature Review

International Literature

An extensive body of literature demonstrates that the quality of democracy and institutional governance plays a decisive role in tourism revenues and the sector's sustainable development. A study covering 100 countries on a global scale showed that an increase in the quality of governance is positively correlated with tourism spending (Detotto et al., 2021). Another analysis covering 182 countries indicates that institutional quality acts as a moderator that strengthens the impact of tourism development on economic growth (Sun et al., 2025). A study on ASEAN countries (10 member states) revealed that the subcomponents of institutional quality are important in attracting foreign tourists to the region (Hor, 2021). A study covering 18 Mediterranean countries showed that political stability and the perception of security are decisive factors in tourist preferences and exhibit a reciprocal causal relationship with tourism revenues in the long term (Bayar & Yener, 2019). In contrast, with regard to four countries in Central Asia (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Uzbekistan), it has been found that political instability and conflict reduce tourism flows (Ibragimov et al., 2022); and it has been found that geopolitical risks have a deterrent effect on tourism in 18 developing countries (Demir et al., 2019). Furthermore, in the case of the Visegrad Four (Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia), the mitigation of ESG (environmental, social, and

governance) risks (Hassan & Meyer, 2025) and increased government involvement in 13 tourism markets sending visitors to the U.S. (Argentina, Australia, Brazil, Canada, China, Colombia, France, Germany, India, Japan, South Korea, Mexico, and the United Kingdom) stand out as institutional factors supporting tourism demand (Topcu et al., 2023).

Studies examining the impact of democratic rights, civil liberties, and economic freedom on tourism indicate that institutional freedoms are associated with tourism demand. A study covering more than 110 countries found that levels of civil and economic freedom are positively and significantly correlated with tourism arrivals (Saha et al., 2016). Spatial analyses focusing on 41 European countries confirm that components of economic freedom—such as commercial, investment, and business freedom—increase tourist arrivals (Hamza et al., 2025). Similarly, a study conducted across 27 European countries found that democracy stimulates tourism demand in countries with low environmental performance, while environmental performance has a similar effect in countries with weak democracy, and that these relationships exhibit nonlinear characteristics (Usman et al., 2020). A global study covering 83 countries found an inverted U-shaped relationship between corruption and tourism arrivals, demonstrating that tourism is negatively affected by high levels of corruption (Krambia-Kapardis et al., 2022). Another study covering 139 countries determined that political instability and terrorist incidents reduce tourism demand even in UNESCO World Heritage sites (Yap & Saha, 2013). Among studies examining democracy's moderating role in development processes, a study covering 154 countries shows that tourism's impact on inclusive growth increases with the development of democratic institutions (Acheampong et al., 2025). A study focusing on 44 African countries, meanwhile, has shown that institutional quality enhances tourism's contribution to inclusive growth (Dossou et al., 2024). A study examining 64 Belt and Road Initiative (BRI) countries found that institutional quality strengthens tourism's contribution to sustainable development (Iftikhar et al., 2022), while an analysis conducted across 138 countries found that the level of digitalization mitigates the negative effects of political and financial risks (Deng et al., 2022).¹

Literature Specific to Türkiye

The literature shows that civil and political rights, freedom of the press, and the rule of law have a decisive impact on international tourism demand and revenues (Dura and Kılıç, 2021). It is noted that improvements in corruption levels and a reduction in the relative corruption gap can positively affect tourist arrivals (Demir and Gozgor, 2017). A decrease in the military's influence on politics and the deepening of democratization are also considered important attractors for inbound tourism demand (Gozgor et al., 2017). Political stability and institutional quality are viewed as fundamental conditions for the sustainability of the tourism sector (Mete, 2021; Aydın, 2022). However, it is noted that in the case of Türkiye, the relationship between tourism demand and stability can become more complex due to the effects of political risks on the exchange rate and inflation (Kılıç and Kurt, 2018). For this reason, the joint analysis of macroeconomic variables and the political climate plays a critical role in understanding destination preferences (Tütüncü, 2022). It is noted that terrorist incidents in Türkiye may have a negative impact on tourist numbers, but that terrorist incidents worldwide may position Türkiye as an alternative destination (Sezgin Kiroğlu and Sezgin, 2019). On the other hand, it is emphasized that geopolitical risks may put pressure on tourism revenues (Saint Akadiri et al., 2020). The tourism sector's response to external shocks varies

¹ For various studies addressing democratization processes, political culture, civil society, modernization, political and social transformation, state–society relations, public administration, human rights, political communication, party systems, and issues of democracy and institutional change through examples from different countries, see also: Avcil, 2020; Aydın, 2024; Cansever, 2025; Çelebi, 2025; İpek & Güler, 2023; Kahraman, 2025; Karaaslan, 2020; Karadeniz & Met, 2025; Özden & Hamurcu, 2020; Turan, 2025; Tashbayeva & Beylur, 2024; Afşar & Atgür, 2019; Bulut, 2019; Güven Kılıçarslan, 2019; Uz, 2021; Agallija, 2018; Akkır, 2014; Altunok & Gedikkaya, 2017; Aydemir, 2018; Belli, 2017; Bozkurt et al., 2018; Canatan, 2014; Turan, 2018; Uçar, 2018; Yaşar, 2017; Akyol Kahveci, 2018; Aykaç et al., 2018; Çoban Balcı, 2018.

depending on the duration and severity of political crises; therefore, the implementation of effective crisis management policies is considered necessary to safeguard tourism revenues (Charfeddine and Dawd, 2024; Durucan and Eşsiz, 2025).

The literature on macroeconomic control variables focuses on the price and income sensitivity of tourism revenues. The real exchange rate is one of the key determinants of Türkiye's price competitiveness in tourism; a depreciation of the national currency makes the country a lower-cost destination for foreign visitors, thereby increasing demand (Şen and Şit, 2015). Conversely, it has been empirically demonstrated that an increase in the real effective exchange rate (appreciation of the national currency) reduces tourism demand (Kurt and Kılıç, 2018). Global income levels are a strong determinant of tourism demand, and it has been confirmed that tourism services are a luxury good with high income elasticity (Özcan, 2015). While changes in oil prices and energy costs affect demand through transportation costs, they can also create a substitution effect in certain periods by shifting demand toward nearby destinations (Ülker, 2025). Historical tourist numbers and indicators of the sector's supply capacity (e.g., number of hotel rooms) are used as important control variables in determining future performance (Demir and Gozgor, 2017; Erkan et al., 2013).

When studies in the international and national literature are evaluated together, it is evident that institutional quality, democratic standards, and political stability are decisive factors in tourism demand and revenues. Global-scale studies demonstrate that the positive impact of governance quality and civil liberties on tourism arrivals is supported by empirical evidence. It is observed that the literature specific to Türkiye largely focuses on exchange rates, income elasticity, and superficial political risk indicators (terrorism, military interventions, etc.). However, the fact that existing studies exclude structural variables—such as judicial independence and individual rights, which are fundamental elements of liberal democracy—from their analysis constitutes a significant gap. This study aims to fill this gap in the literature by analyzing Türkiye's tourism performance not only through economic variables but also via the V-Dem Liberal Democracy Index, thereby offering a unique methodological contribution to the literature.

Data Set and Econometric Method

Dataset

This study uses 55 years of time-series data covering the period 1970–2024. The data for the variables used in the study are presented in Table 1.

Table 1. Variables Used in the Study and Their Characteristics

Variable Name	Symbol	Definition and Unit	Data Source
Tourism Revenues	lnTUR	Real Tourism Revenues (Logarithmic, USD)	TÜRSAB
Liberal Democracy	LDI	Liberal Democracy Index (score between 0-1)	V-Dem
Real Exchange Rate	lnREER	Real Effective Exchange Rate (Logarithmic)	BRUEGEL
Global Revenue	lnGDPw	World GDP (Constant Prices, Logarithmic)	WDI
Energy Cost	lnOIL	Brent Oil Barrel Price (Logarithmic)	World Bank
Pandemic Dummy	D2020	COVID-19 Era Shock (2020=1, other=0)	Yazar

In this study, lnTUR—which is adjusted for nominal effects and allows for an elasticity interpretation—was used as the dependent variable. The primary independent variable, LDI, was drawn from the V-Dem dataset to measure the confidence effect of institutional quality on tourism demand. The model includes lnREER, representing price competitiveness; lnGDPw, reflecting external demand conditions; and lnOIL, representing transportation costs, as control variables. Although the Fourier ARDL method has the ability to automatically detect structural breaks, the dummy variable D2020 was added to the model to control for the extreme deviation caused by the COVID-19 pandemic in 2020, which effectively brought global tourism traffic to a halt.

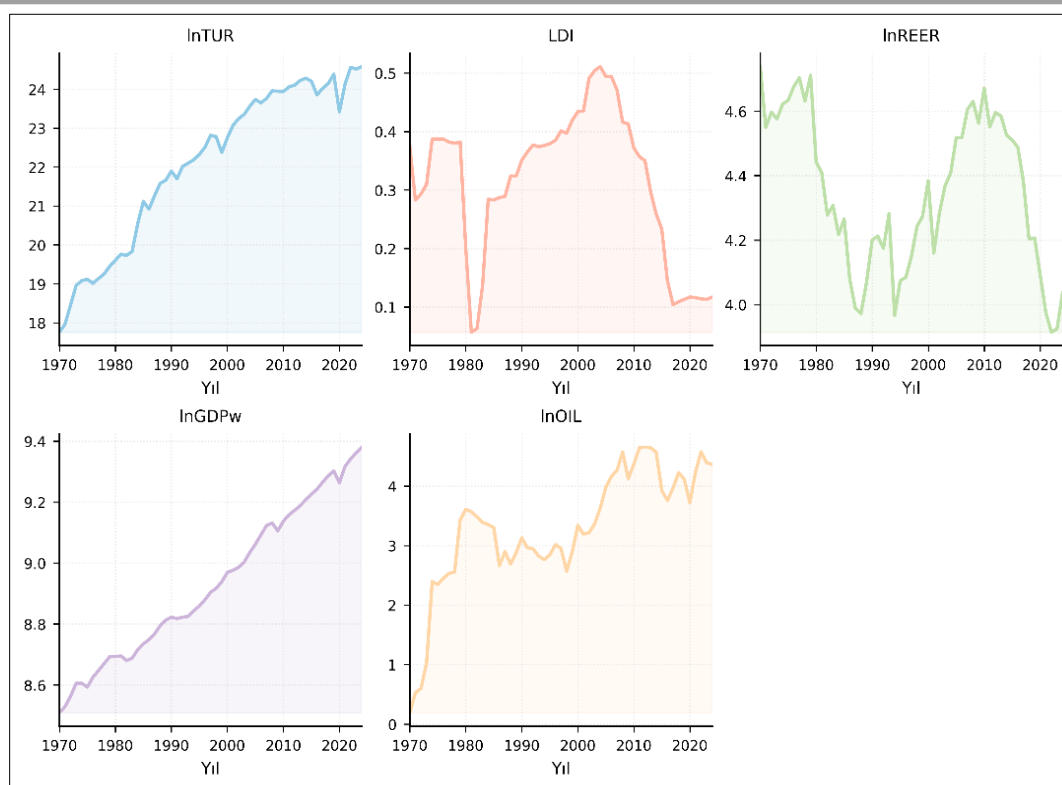


Figure 1. Course of the Variables Used in the Study by Years

An examination of the time-series plots in Figure 1 reveals that the $\ln\text{TUR}$, $\ln\text{GDPw}$, and $\ln\text{OIL}$ variables exhibit a clear upward trend, while the LDI and $\ln\text{REER}$ series contain structural breaks and fluctuations. However, since a graphical analysis does not provide a definitive conclusion regarding stationarity, ADF and Fourier ADF unit root tests which account for structural breaks were applied to determine the integration orders of the series.

Table 2. Descriptive Statistics

	$\ln\text{TUR}$	LDI	$\ln\text{REER}$	$\ln\text{GDPw}$	$\ln\text{OIL}$
Mean	22.07905	0.313055	4.349491	8.933333	3.287575
Median	22.50869	0.357000	4.368339	8.903751	3.351920
Maximum	24.58010	0.511000	4.738540	9.380210	4.654052
Minimum	17.75903	0.057000	3.914126	8.508782	0.190620
Std. Dev.	2.047748	0.127294	0.241231	0.251665	1.027084
Skewness	-0.558853	-0.547898	-0.145316	0.146531	-1.081863
Kurtosis	1.970368	2.217015	1.774056	1.784610	4.392374
Jarque-Bera	5.292391	4.156703	3.637807	3.582007	15.17180
Probability	0.070921	0.125136	0.162204	0.166793	0.000508

According to Table 2, the closeness of the mean to the median indicates that the variables are generally symmetrically distributed. Looking at the standard deviations, $\ln\text{TUR}$ and $\ln\text{OIL}$ are the most volatile variables, indicating that tourism revenues and oil prices are more volatile than the other series. In contrast, LDI , $\ln\text{REER}$, and $\ln\text{GDPw}$ exhibit a more stable structure with low standard deviations. According to the Jarque-Bera test, the p-values for $\ln\text{TUR}$, LDI , $\ln\text{REER}$, and $\ln\text{GDPw}$ are above 5%, and the normal distribution cannot be rejected. Only the $\ln\text{OIL}$ variable deviates from a normal distribution due to structural shocks and high volatility in energy markets.

However, this deviation does not pose a problem from the perspective of the FARDL approach, which accounts for structural breaks, and indicates that the dataset is suitable for analysis.

In this study, $\ln TUR$, representing real tourism revenues, was used as the dependent variable. The main independent variable is LDI, and $\ln REER$, $\ln GDPw$, $\ln OIL$, and $D2020$ were included in the model as control variables. The functional form of the model is presented in Equation (1), and its econometric form is presented in Equation (2).

$$\ln TUR = f(LDI, \ln REER, \ln GDPw, \ln OIL, D2020) \quad (1)$$

$$\ln TUR_t = a_1 + a_2 LDI_t + a_3 \ln REER_t + a_4 \ln GDPw_t + a_5 \ln OIL_t + a_6 D2020L_t + u_t \quad (2)$$

In Equation (2), the time index, the constant term a_1 and the coefficients a_2, a_3, a_4, a_5 ve a_6 represent the parameters associated with the main and control variables, while u_t represents the random error term. The expected signs of the variables used in this study, in accordance with the theoretical framework, are shown in Figure 2.

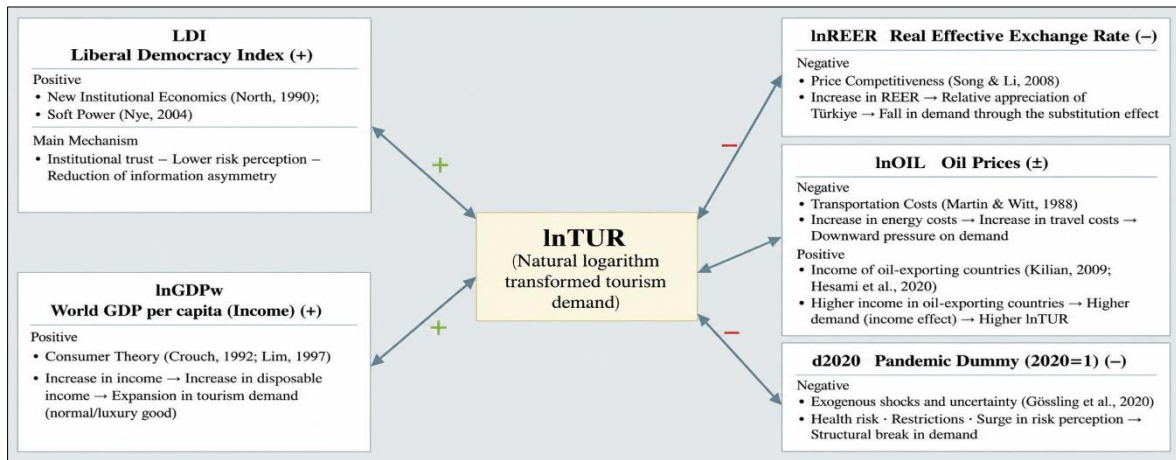


Figure 2. Expected Signs According to the Theoretical Framework

Econometric Method

The econometric approach followed in this study is designed in three stages. In the first stage, the stationarity properties of the series are tested using the Fourier Bootstrap ADF (FADF) and traditional ADF unit root tests, taking structural breaks into account. In the second stage, the long-run relationship among the variables is examined within the framework of the Fourier ARDL (FARDL) boundary test. In the final stage, the WTC method is used to reveal the dynamic structure of the relationship between liberal democracy and tourism revenues in both the time and frequency dimensions. The choice of method was made by considering the structural changes observed in the $\ln TUR$ and LDI series for Türkiye for the 1970–2024 period, as well as the relatively limited number of observations in the annual dataset.

In the first stage of the analysis, the stationarity properties of the series were tested. In the Fourier-based unit root approach developed by Enders and Lee (2012), the frequency parameter is defined solely in terms of integer values. Within this framework, the unit root analysis was conducted using the Fourier ADF test; the procedure obtained for the $\ln TUR$ variable in Equation (3) was applied in the same manner to the other variables.

$$\Delta \ln TUR_t = a_0 + a_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + a_2 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + a_3 \ln TUR_{t-1} + \sum_{i=1}^p \varphi_i \Delta \ln TUR_{t-1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

In this model, Δ denotes the first-difference operator, t denotes the deterministic trend, k denotes the Fourier frequency, T denotes the sample size, p denotes the lag length, and ε_t denotes the

white noise error term. The constant π was taken as 3.1416, and the lag length was determined to minimize the Akaike information criterion (Bozoklu et al., 2020).

The test is conducted in three steps. In the first step, the frequency value that minimizes the sum of squared errors in the range $k \in \{1, \dots, 5\}$ is selected, and this value is defined as the optimal frequency k . In the second step, the common significance of the trigonometric terms is tested using an F-test under the hypothesis $H_0: a_1 = a_2 = 0$. If the hypothesis is not rejected, the Fourier terms are considered insignificant, and the process continues with the traditional ADF test. If the terms are found to be significant, the hypothesis $H_0: a_3 = 0$ is tested in the final step; failure to reject this hypothesis indicates that the series is nonstationary. Critical values are obtained using the bootstrap method.

In the second stage of the analysis, the cointegration relationship among the variables was assessed using the FARDL bounds test. To test for a long-run relationship, Equation (2) was used as the basis and this framework was adapted to the ARDL bounds test approach developed by Pesaran et al. (2001) and restated in Equation (4).

$$\begin{aligned} \Delta \ln \text{TUR}_t = & \delta_0 + \delta_1 \ln \text{TUR}_{t-1} + \delta_2 \text{LDI}_{t-1} + \delta_3 \ln \text{REER}_{t-1} + \delta_4 \ln \text{GDPW}_{t-1} + \delta_5 \ln \text{OIL}_{t-1} + \\ & \delta_6 \text{D2020}_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \gamma_i \Delta \ln \text{TUR}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{1i} \Delta \text{LDI}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{2i} \Delta \ln \text{REER}_{t-i} + \\ & \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{3i} \Delta \ln \text{GDPW}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{4i} \Delta \ln \text{OIL}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{5i} \Delta \text{D2020}_{t-i} + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (4)$$

In this model, ε_t denotes an error term with a zero mean and finite variance, which is independent and identically distributed. The appropriate lag length is determined using the Akaike information criterion (AIC). Within the framework of the ARDL bounds test, the presence of cointegration depends on the rejection of the null hypothesis $\delta_1 = \delta_2 = \delta_3 = \delta_4 = \delta_5 = \delta_6 = 0$ which states that the level terms in Equation (4) are jointly significant—via an F-test (F_A). Additionally, the hypothesis regarding the lagged level coefficient of the dependent variable $\delta_1 = 0$ is tested using a t-test (Pesaran et al., 2001; Yılancı et al., 2020). McNown et al. (2018), on the other hand, suggest testing the $\delta_2 = \delta_3 = \delta_4 = \delta_5 = \delta_6 = 0$ hypothesis with an additional F-test (F_B) to assess the joint significance of the lagged level coefficients of the explanatory variables. Consequently, the F_A , F_B , and t statistics are evaluated together to determine the presence of a long-run cointegration relationship among the variables.

If the F_B , and t statistics are all found to be significant, this indicates the presence of a long-run cointegration relationship among the variables. If all of these statistics are insignificant, it is assumed that no cointegration relationship exists. If F_A , and F_B are significant but the t statistic is insignificant, the first degenerate case occurs; if F_A , and t are significant but F_B is insignificant, the second degenerate case occurs. Both degenerate cases indicate the absence of long-run cointegration. In this context, Yılancı et al. (2020) developed the FARDL approach by extending the traditional ARDL boundary test with Fourier functions. In this method, Equation (4) is redefined as follows by adding Fourier terms.

$$\begin{aligned} \Delta \ln \text{TUR}_t = & \delta_0 + \delta_1 \ln \text{TUR}_{t-1} + \delta_2 \text{LDI}_{t-1} + \delta_3 \ln \text{REER}_{t-1} + \delta_4 \ln \text{GDPW}_{t-1} + \delta_5 \ln \text{OIL}_{t-1} + \\ & \delta_6 \text{D2020}_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \gamma_i \Delta \ln \text{TUR}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{1i} \Delta \text{LDI}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{2i} \Delta \ln \text{REER}_{t-i} + \\ & \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{3i} \Delta \ln \text{GDPW}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{4i} \Delta \ln \text{OIL}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{5i} \Delta \text{D2020}_{t-i} + \psi_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \psi_2 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \\ & \varepsilon_t \end{aligned} \quad (5)$$

In Equation (5), the model is estimated by selecting the frequency value k that minimizes the sum of squared errors ($k = 0.1, 0.2, \dots, 4.9, 5$).

In the third stage, wavelet-based analyses were used to examine the co-movement and causality structure among variables in both the time and frequency domains. The theoretical foundations of the continuous wavelet transform were established by Goupillaud et al. (1984), and the method was standardized by Torrence and Compo (1998). The Wavelet Coherence (WTC)

approach, developed by Grinsted et al. (2004), simultaneously assesses the strength and direction of the relationship between two time series across different time and frequency bands. In this analysis, the Morlet mother wavelet—widely accepted in the literature—was selected. The method gained widespread use in the economics literature through Aguiar-Conraria and Soares (2011) and has enabled the analysis of periodic interactions among variables.

$$R_n^2(s) = \frac{|N(N^{-1}W_{xy}(m,n))|^2}{|N(N^{-1}W_x(m,n))|^2 |N(N^{-1}W_y(m,n))|^2} \quad (6)$$

The coefficient $R_n^2(s)$ in Equation (6) represents the WTC value, which indicates the strength of the relationship between the two time series at a specific point in time and at a specific scale. This coefficient ranges from 0 to 1; values closer to 1 indicate strong co-movement, while values closer to 0 indicate a weak relationship. This method allows for the analysis of both the short-term and long-term dynamics of the relationship between liberal democracy and tourism revenues.

Empirical Findings

The stationarity of the variables was examined using the FBADF unit root test, and the results are presented in Table 3.

Table 3. FBADF Test Results (Level)

Model with Constant						
Variable	k	Wald F	Critical Value (5%)	P	F-test Statistic	Critical Value (5%)
lnTUR	4	145,444*	8,133	1	-4,011	-4,271
LDI	5	144,781*	27,101	0	-2,213	-8,129
lnREER	2	186,303*	14,824	0	-5,903	-6,590
lnGDPw	4	159,040*	9,870	0	-3,410	-3,661
lnOIL	3	171,967*	11,237	1	-2,182	-5,438
Constant and Trend Model						
lnTUR	5	246,476*	83,989	1	-8,677	-11,485
LDI	3	121,444*	77,776	1	-6,601	-14,118
lnREER	3	187,629*	15,715	1	-2,402	-4,943
lnGDPw	4	207,319*	32,547	0	-6,905	-8,410
lnOIL	5	218,844*	21,603	1	-5,298	-7,774

Note: * Indicates a 5% significance level. k and p denote the number of Fourier terms and the optimal lag length, respectively. Critical values were determined using 10,000 iterations.

The fact that the Wald F-statistics reported in Table 3 exceed the critical values in both models indicates the presence of structural breaks in the series and that the inclusion of the Fourier approach in the model is technically necessary. The results of the FBADF () test revealed that the level values of all variables are non-stationary and contain unit roots. Therefore, to determine the integration orders of the time series, first differences were taken and the FBADF test was applied; the results are presented in Table 4.

Table 4. FBADF Test Results (First Differences)

Model with Constant						
Variable	k	Wald F	Critical Value (5%)	P	F-test Statistic	Critical Value (5%)
lnTUR	3	131.542*	12.256	1	-13,600*	-8,283
LDI	2	161,451*	11,909	0	-6,568*	-4,234
lnREER	1	163,911*	9,413	0	-10,693*	-7,180
lnGDPw	5	178,189*	6,019	0	-6,606*	-5,493
lnOIL	5	181,058*	18,642	1	-16,395*	-7,936
Constant and Trend Model						
lnTUR	5	144.483*	13,897	1	-18,071*	-9,563
LDI	1	151,755*	14,580	0	-6,076*	-4,427
lnREER	2	172,991*	15,505	0	-8,329*	-7,522
lnGDPw	5	172,502*	6,115	0	-7,965*	-5,475
lnOIL	3	167,490*	16,489	1	-14,943*	-7,958

Note: * indicates a 5% significance level. k and p denote the number of Fourier terms and the optimal lag length, respectively. Critical values were determined using 10,000 iterations.

According to the FBADF results, the test statistics for the first differences of all series are more negative than the 5% critical values in both the constant and constant-trend models. Therefore, the null hypothesis of a unit root is rejected, and the first differences of the series are determined to be stationary. The significance of the Wald-F statistics indicates that it is appropriate to include Fourier terms in the model and that there are smooth structural changes in the series.

After determining the degrees of stationarity, the FBARDL Boundary Test was applied to examine the long-run relationship. The optimal lags, frequency values, and the statistics $F_{overall}$, $t_{dependent}$, and $F_{independent}$, along with their critical values, are reported in Table 5.

Table 5. FARDL Cointegration Results

Model	Tests	Test – Stat	Upper Critical Values		
			10%	5%	1%
(1,0,0,0,0) k: 3.5*	F-total	6.042**	3.710	4.334	5.726
	t-dep.	-5,010**	-3,660	-3,990	-4,600
	F-indep.	6,539**	3,740	4,490	6,170

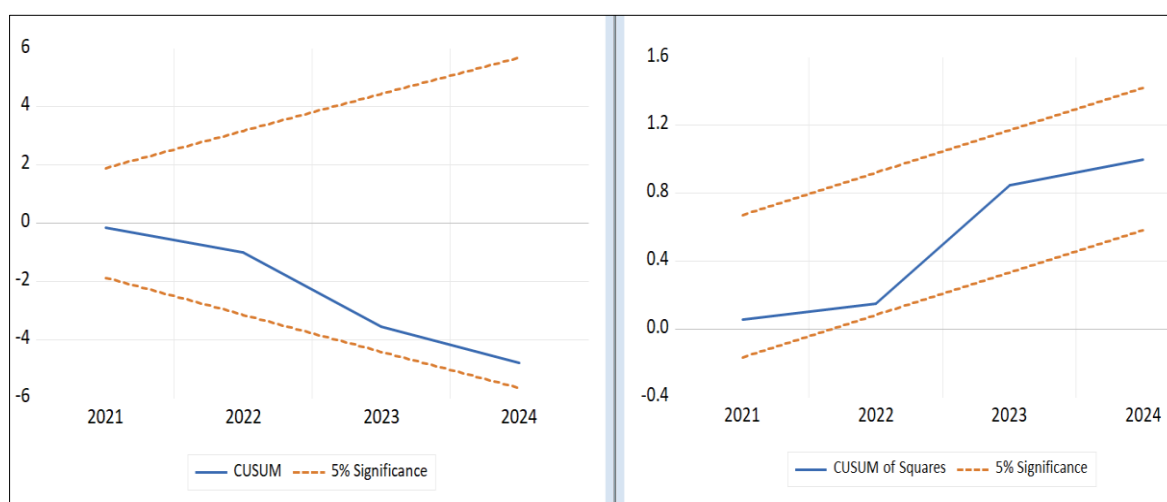
Note: * indicates the appropriate frequency value determined according to the AIC information criterion; ** indicates significance at the 1% level. The upper critical values in the model were derived from the studies by Narayan (2005) for “ $F_{overall}$,” Pesaran et al. (2001) for “ $t_{dependent}$,” and Sam et al. (2019) for “ $F_{independent}$.”

The frequency values in Table 6 indicate that the structural breaks in the model are permanent. In the FARDL approach, the existence of a long-run relationship requires that the statistics $F_{overall}$, $t_{dependent}$, and $F_{independent}$ exceed the upper critical values listed in the table. In both models, all statistics exceeded this threshold and were found to be significant at the 1% level. This finding confirms the presence of a long-run cointegration relationship in the model. To test the robustness of the results, diagnostic tests were applied to the FARDL model, and the findings are reported in Table 7.

Table 6. Diagnostic Tests

Tests	Values	Probability	Decision
Ramsey RESET Functional Form Test	0.559	0.465	✓
Serial Correlation LM Test (Breusch–Godfrey)	3.256	0.064	✓
Harvey Test for Heteroscedasticity	14.409	0.211	✓
ARCH Test for Heteroskedasticity	0.256	0.613	✓
Jarque–Bera Normality Test	1.355	0.510	✓
CUSUM and CUSUMSQ Stability Tests	Stable (Figure 3)		✓
R ² / Adjusted R ²	0.995773 / 0.993325		✓

The diagnostic test results reported in Table 6 indicate that the model satisfies the basic econometric assumptions. The findings suggest that the model is free of functional form errors, serial correlation, and heteroskedasticity. Furthermore, the CUSUM and CUSUMSQ tests reveal that the coefficients are stable throughout the analysis period. These results demonstrate that the estimates of the established model are reliable from an econometric perspective. The findings presented in Figure 3 show that there is no significant structural break in the model and that the coefficients remain stable.

**Figure 3.** CUSUM and CUSUMSQ Plots

The FARDL boundary test results indicate the presence of long-run cointegration among the variables. Therefore, the short- and long-run estimates of the selected FARDL model are reported in Table 7.

Table 7. Results

Model: $\ln TUR_t = f(\ln LDI_t, \ln REER_t, \ln GDPw_t, \ln OIL_t, D2020_t)$					
	Variables	Coefficient	Standard Error	t-Statistic	Probability
Long-Term	LDI	4.233166	0.584717	7.239687	0.0000
	$\ln REER$	-1.795135	0.320344	-5.603772	0.0000
	$\ln GDPw$	6.665126	0.543399	12.26561	0.0000
	$\ln OIL$	0.306433	0.140136	2.186682	0.0340
	D2020	-2.809166	0.813717	-3.452265	0.0012
Error Correction	COS	0.078811	0.032896	2.395743	0.0208
	SIN	0.004868	0.032461	0.149968	0.8815
	ECM(-1)	-0.339057	0.032200	-10.52971	0.0000

The FARDL results reported in Table 7 indicate that there are significant long-run relationships between $\ln\text{TUR}$ and the variables LDI , $\ln\text{REER}$, $\ln\text{GDPw}$, $\ln\text{OIL}$, and D2020 . The fact that the LDI coefficient is positive and statistically significant indicates that the strengthening of democratic institutions and increased institutional reliability support Türkiye's tourism revenues. The negative value of the $\ln\text{REER}$ coefficient suggests that the appreciation of the real effective exchange rate has made Türkiye a more expensive destination for international tourists and has weakened price competitiveness. The positive effect of the $\ln\text{GDPw}$ variable, which represents the global income level, confirms that tourism demand is sensitive to global economic conditions, while the limited but positive effect of the $\ln\text{OIL}$ variable suggests that oil prices may indirectly increase tourism demand in tandem with global economic vitality. The negative and statistically significant coefficient of the D2020 variable, which represents the pandemic period, reveals that the COVID-19 shock caused a significant contraction in tourism revenues.

An examination of the model's dynamic structure reveals that the $\text{ECM}(-1)$ coefficient of the error correction term is negative and statistically significant. This result indicates that short-term deviations are corrected over time and that the system converges toward long-run equilibrium. The magnitude of the coefficient indicates that approximately one-third of the equilibrium is reestablished within a single period, demonstrating that the model has a stable adjustment process. The fact that the COS coefficient among the Fourier terms is significant while the SIN coefficient is insignificant suggests that structural breaks exist in the model but that a single-frequency Fourier approach is sufficient.

Overall, the findings show that tourism revenues in Türkiye are positively affected by institutional quality and global economic conditions, while they are negatively affected by real exchange rate appreciation and pandemic shocks. These results reveal that tourism demand is sensitive to both economic competitiveness and the political and institutional environment, and confirm that indicators of liberal democracy are among the key determinants of tourism performance. In this context, it is assessed that macroeconomic policies supporting exchange rate stability, along with reforms that strengthen institutional quality and democratic standards, will play a complementary role in increasing Türkiye's tourism revenues.

Wavelet Analysis

Wavelet Coherence analysis was applied to examine the time-frequency dependence between LDI and $\ln\text{TUR}$; control variables were not included in the analysis at this stage. In the graph, warm colors (yellow-red) indicate a strong relationship, while cool colors (blue) indicate a weak relationship; the vertical axis represents short-term (0–4 years), medium-term (4–8 years), and long-term (8–16 years) frequencies, respectively. Areas outside the cone of influence (COI) should be interpreted with caution due to boundary effects. Phase arrows indicate positive ($\rightarrow$) or negative ($\leftarrow$) co-movement; right-down ($\searrow$) arrows indicate that LDI leads $\ln\text{TUR}$, while right-up ($\nearrow$) arrows indicate that $\ln\text{TUR}$ leads LDI ($\cdot$). The analysis results for Türkiye are presented below.

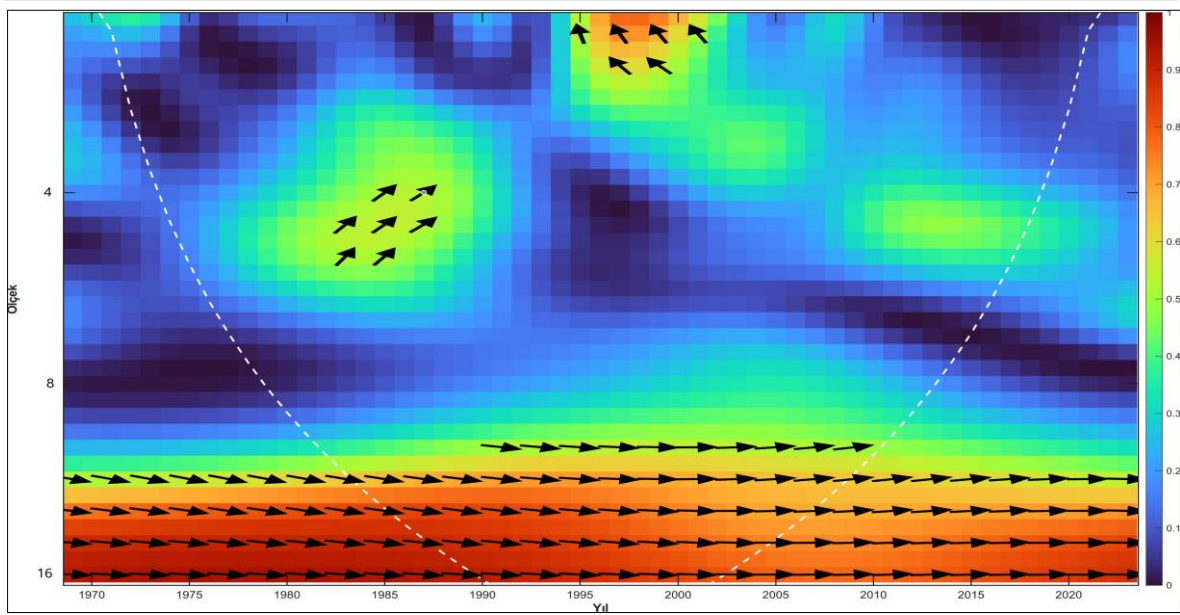


Figure 4. WTC Visualization of the Relationship Between LDI and lnTUR

In the short-term band of 0–4 years shown in the graph, the left-upward phase arrows and faint color tones observed particularly around the 1995–2000 period coincide with Türkiye’s coalition governments of the 1990s, the February 28 process, and successive economic crises. In the wavelet coherence analysis, the left-upward arrows indicate that tourism revenues moved ahead of the liberal democracy indicator—that is, in the short term, lnTUR played a leading role relative to the LDI. However, the low coherence density reveals that the co-movement between the two variables was weak and unstable during this period. During this period, which encompasses the 1994 Decree Crisis, the 1999 Marmara earthquake, and the 2001 economic crisis, the impact of political and economic uncertainties on the tourism sector became more pronounced. It can be argued that government instability, security concerns, and regional conflicts negatively affected tourist preferences. This finding suggests that tourism demand in the short term may be influenced not only by economic indicators but also by institutional factors such as the quality of democracy, political stability, and perceptions of security.

The upward-sloping phase arrows observed in the 4–8-year medium-term band in the graph, particularly between 1980 and 1990, indicate a positive co-movement between the two variables and that the LDI plays a leading role in lnTUR. This result implies that improvements in the level of liberal democracy lead to an increase in tourism revenues with a certain time lag. This period also coincides with the years when the effects of the process of opening up to the outside world, initiated following the decisions of January 24, 1980, became evident. It can be argued that the transition to a floating exchange rate regime and the investment incentives provided by the Tourism Promotion Law No. 2634 of 1982 paved the way for the development of mass tourism infrastructure in destinations such as Antalya, Bodrum, and Marmaris. Furthermore, the adoption of an export-oriented growth strategy and the prioritization of tourism as a foreign exchange-generating sector during the Turgut Özal era (1983–1993) appear to have contributed to a more pronounced relationship between LDI and lnTUR. While Türkiye’s application for full membership in the European Community in 1987 strengthened the country’s international image, it is assessed that the political restrictions following the 1980 coup may have transformed the relationship between democracy and tourism into a more complex structure. Overall, these findings indicate that during

Türkiye's economic and institutional transformation in the 1980s, trends toward democratization created a dynamic in which they preceded increases in tourism revenues over time.

The intense warm colors and right-pointing phase arrows observed in the 8–16-year long-term band in the graph indicate a strong and persistent co-movement between LDI and lnTUR throughout the entire analysis period (1970–2024). The right-pointing phase arrows indicate that the two variables move in the same phase and that, over the long term, changes in the level of democratization have progressed in tandem with trends in tourism revenues. This finding suggests that increases in the level of democratization may support tourism revenues through the channels of the rule of law, institutional trust, and national image. In particular, democratization milestones such as the 1999 Helsinki Summit, the 2001 constitutional amendments, and the EU harmonization reforms of 2004–2008 may have created an institutional environment that supported the development of the tourism sector, alongside the strengthening of Türkiye's perception as a "safe destination." Ultimately, this long-term coherent structure indicates that tourism performance in Türkiye may depend not only on natural attractions but also on the quality of democratic governance and institutional development.

The Wavelet Coherence findings for Türkiye covering the 1970–2024 period indicate that while the relationship between LDI and lnTUR varies over the time horizon, the overall trend is positive. A shock-sensitive trend in the short term (0–4 years) strengthens in the medium term (4–8 years) and transforms into a more persistent co-movement in the long term (8–16 years). This pattern suggests that the impact of democratic reforms on tourism is spread out over time and that the level of democratization may be a factor that supports tourism performance.

Discussion

The FARDL findings indicate a significant long-run relationship between lnTUR, LDI, and the control variables over the 1970–2024 period. The positive coefficient of LDI supports the hypothesis that the stability and transparency provided by democratic institutions enhance tourist confidence. While the negative effect of lnREER and the positive effect of lnGDPw among the control variables are consistent with theoretical expectations, the positive significance of lnOIL can be explained by increased prosperity or infrastructure investments in oil-rich countries. The negative sign of D2020 confirms the pandemic shock, while the significant and negative error correction coefficient (ECM) indicates that the system has adjusted to long-run equilibrium following the shocks.

The positive relationship between LDI and lnTUR can be explained by institutional trust and predictability channels, given tourism demand's high sensitivity to risk. Elements such as the rule of law and civil liberties, as measured by the V-Dem Liberal Democracy Index, are consistent with North's (1990) approach, which emphasizes that institutions reduce uncertainty and make the decisions of economic actors more predictable. In this context, the existence of independent veto points, as defined by Henisz (2000), protects property rights by limiting governments' ability to arbitrarily alter the status quo and reduces the destination risk premium by serving as a reliable commitment for investors. Due to the experiential nature of tourism services, tourists cannot fully observe destination quality prior to travel; in this context, democratic institutions serve as a signal of trust regarding destination quality. While Neumayer (2004) emphasizes that the perception of security is a prerequisite for tourism and that tourists tend to shift to alternative destinations even at the slightest possibility of risk, Eilat and Einav (2004) have empirically demonstrated that political risk is one of the key determinants in destination choice.

Studies conducted specifically on Türkiye confirm this attractive effect of institutional quality. Dura and Kılıç (2021) demonstrated that civil and political rights, along with press freedom, have a decisive impact on international tourism demand directed toward Türkiye, and that the rule of law is the most fundamental guarantee of this demand. While increased democratic accountability and reduced corruption directly support tourist arrivals (Demir and Gözgör, 2017), it has been determined that a decrease in the military's influence on politics and a reduced risk of military intervention make Türkiye approximately 7% more attractive to tourists. While Mete (2021) and Aydın (2022) found that political stability and institutional quality are fundamental conditions for the sustainability of the tourism sector, Sezgin Kiroğlu and Sezgin (2019) determined that terrorist incidents in Türkiye exert significant pressure on visitor numbers. Furthermore, it has been determined that a shock in geopolitical risks negatively affects tourism revenues in both the short and long term (Saint Akadiri et al., 2020). Consequently, while the climate of trust provided by liberal democratic institutions serves as a key channel for increasing tourism revenues, tourism performance is also shaped by macroeconomic dynamics such as price competitiveness and global demand conditions.

The findings regarding the control variables demonstrate that Türkiye's tourism demand exhibits high sensitivity to macroeconomic factors such as price competitiveness and the global economic climate. The negative relationship between $\ln REER$ and $\ln TUR$ is fully consistent with the theoretical framework suggesting that tourism is sensitive to relative price changes. The tourism literature emphasizes that the exchange rate is a key channel determining a destination's relative cost and that tourism flows are largely explained by price and income variables (Lim, 1997; Song and Li, 2008). Empirical studies conducted specifically on Türkiye also confirm the decisive role of real exchange rate competitiveness on tourism demand (Şen and Şit, 2015; Çelik and Karaçuka, 2017; Kurt and Kılıç, 2018). Accordingly, it is assessed that an appreciation in $\ln REER$ weakens Türkiye's relative price advantage, making the destination more expensive for tourists and thereby limiting demand. Conversely, the positive coefficient of the $\ln GDPw$ variable indicates that tourism is a consumption item with high income elasticity and that increases in global prosperity directly support international tourism flows (Crouch, 1992; Rudež, 2018). Studies conducted for Türkiye also reveal that the tourism product exhibits the characteristics of a "luxury good" and displays high elasticity with respect to global income (Agiomirgianakis et al., 2014; Özcan, 2015). In particular, Agiomirgianakis et al. (2014) determined that the income elasticity of tourism demand for Türkiye is quite high, finding that a small increase in global income leads to a much higher increase in tourist arrivals.

The positive value of the $\ln OIL$ coefficient demonstrates that the effect of oil prices on tourism demand exhibits a multidimensional structure rather than being driven solely by the cost channel. Contrary to theoretical expectations, this positive relationship can be explained by the fact that increases in oil prices serve as a leading indicator of rising global economic activity and welfare levels. During periods of robust global demand, rising oil prices can play a supportive role rather than suppressing tourism spending. A more critical issue in the context of Türkiye, however, is the rise in prosperity in oil-exporting countries—such as the Middle East and the Gulf region—which are among Türkiye's key tourism markets. As noted by Hesami et al. (2020), rising oil prices increase disposable income in these source markets, thereby positively affecting demand for Türkiye. This indicates that the pressure on transportation costs caused by rising oil prices is outweighed by the income effect in the source markets. Finally, the finding that the $D2020$ variable is negative and significant aligns with the historic contraction in international tourism mobility caused by the COVID-19 pandemic. Global travel restrictions implemented during the pandemic and the environment of heightened uncertainty led to an unprecedented crisis in international tourism demand, resulting in a decline of approximately 74% in international tourist arrivals worldwide in 2020 (UNWTO, 2021). This finding confirms how vulnerable the tourism sector is to external shocks and that, during times of crisis, safety and health risks take precedence over economic variables.

An examination of the relationship between LDI and $\ln \text{TUR}$ using Wavelet Coherence analysis reveals the dynamics of the FARDL finding over time. Because the wavelet approach can track the co-movement between two time series across different frequency bands, it serves as a complementary tool to the average effect provided by the long-run coefficient () (Torrence & Compo, 1998; Grinsted et al., 2004). The findings indicate a strong and persistent positive co-movement in the long-term bands, while the relationship is weaker in the short-term bands. This pattern is consistent with the institutional framework suggesting that democratic institutional changes are reflected in tourism demand with a lag through the channels of investment, trust, and destination image. Furthermore, the fact that the lead-lag relationship may vary across certain sub-periods suggests that improvements in tourism performance may also fuel institutional improvements. In this context, the wavelet findings support the long-term positive relationship identified in the FARDL analysis and indicate that the effect becomes particularly pronounced over the long term.

The main contribution of this study is that it expands the approaches in the literature on Turkish tourism revenues—which have largely focused on macroeconomic determinants such as exchange rates and income—by incorporating an institutional dimension. The literature on tourism demand highlights the dominant role of income and price variables in traditional models, while revealing that the impact of institutional indicators remains relatively limited (Lim, 1997; Song & Li, 2008). In this study, the inclusion of the Liberal Democracy Index (LDI) in the model using a long-term dataset empirically demonstrates that tourism performance is related not only to price competitiveness but also to institutional trust and country image. From a methodological perspective, the study ensures flexible representation of structural breaks by integrating Fourier terms into the ARDL framework and enhances the reliability of the cointegration test under small-sample conditions using the FARDL approach (McNown et al., 2018). Furthermore, wavelet analysis allows for an in-depth examination of the relationship in both the time and frequency domains, thereby enriching the interpretation of the findings.

Conclusion

The empirical results obtained within the framework of this study indicate that there is a positive and statistically significant long-run relationship between the level of liberal democracy (LDI) and tourism revenues in Türkiye. This finding demonstrates that tourism performance is sensitive not only to macroeconomic variables such as price competition and global demand conditions but also to the level of institutional quality. The fact that the tourism sector is an activity highly dependent on the perception of international trust supports this result.

Since factors such as security, legal predictability, and political stability play a critical role in destination choice, the development of liberal democratic institutions reinforces destination reliability and creates a structural foundation for tourism demand. In this context, structural improvements representing democratic gains—such as civil rights, political rights, and freedom of expression—are assessed to serve as a “signal of trust” for foreign visitors. Consequently, the establishment of an inclusive democratic environment emerges as a strategic factor that reinforces Türkiye’s competitive advantage in the international tourism market and provides resilience against external shocks.

Furthermore, findings regarding control variables indicate that demand for tourism in Türkiye is sensitive to macroeconomic conditions. The negative coefficient of the real effective exchange rate highlights that price competitiveness is critical for tourism demand, while the positive coefficient of the $\ln \text{GDPw}$ variable—which represents global income levels—confirms that international tourism is an activity with high income elasticity. The positive effect of oil prices can be explained by income growth in oil-exporting countries, which are among Türkiye’s key source

markets for tourism. In contrast, the negative coefficient of the D2020 variable—representing the COVID-19 pandemic—clearly highlights the tourism sector’s vulnerability to global shocks².

Within this framework, the findings offer some important implications for policymakers.

- **The Legal Framework Must Be Strengthened:** Analyses show that civil rights and judicial independence are directly linked to tourism demand. Therefore, protecting property rights and increasing legal predictability should be used as a primary policy tool not only to attract domestic investors but also to attract foreign tourists who perceive the destination as low-risk.
- **Democratic Standards Should Be Made a Marketing Tool:** Increased democratic accountability and the minimization of the military’s influence on political mechanisms are positively transforming the country’s international image. In tourism strategies, the strength of Türkiye’s democratic institutions should be transformed into a marketing argument, supported by the message of a “safe and stable country.”
- **Anti-Corruption and Transparency Reforms Must Be Accelerated:** Institutional transparency must be enhanced, particularly to attract the high-end tourist segment in the EU market. Since reducing corruption will lower hidden costs in the sector, the resources thus freed up should be channeled into developing tourism infrastructure.
- **A Paradigm Shift in Crisis Communication Is Needed:** During periods of political or economic uncertainty, rather than simply increasing advertising and promotional budgets, a “corporate communication strategy” that emphasizes democratic transparency and institutional trust should be adopted. It must not be forgotten that institutional signals are more effective than advertising in countering negative perceptions.
- **Economic Advantages Must Be Supported by Institutional Stability:** The contribution of external factors—such as favorable exchange rates or global revenue growth—to tourism must be combined with institutional quality. To create a “buffer of confidence” against economic shocks, the structural stability of liberal democratic institutions must be preserved, and this should be designed as a complementary component of macroeconomic policies.

This study also has some limitations. The fact that the analysis is based solely on the case of Türkiye may limit the generalizability of the findings. Furthermore, since the liberal democracy index is a composite indicator, it has not been possible to examine the separate effects of the subcomponents of the institutional structure. Future studies that conduct panel data analyses covering different country samples and develop models that take into account the subcomponents of democratic institutions could provide more comprehensive contributions to the literature. Furthermore, the effects of new factors such as digitalization, sustainable tourism policies, and climate change on tourism performance also constitute an important area for future research.

² It will not be discussed further within the scope of this article; however, the profound and far-reaching impact of the COVID-19 pandemic on the world can be observed even from the following studies alone: Bağcı, 2020; Bingül Ak et al., 2020; Durmuş & Şahin, 2020; Göksel, 2020; Gülhan, 2020; Nakiboğlu & Işık, 2020; Oğurlu, 2020; Oran, 2020; Özçoban, 2020; Selamzade & Özdemir, 2020; Şengel et al., 2020; Aksöz, 2021; Altun, 2021; Arabacı Candan & Ural, 2024; Aracı Doğan & Pamuk, 2023; Aral et al., 2021; Aşkın, 2021; Büyükkarabacak & Balyer, 2022; Deryal & Minaz, 2022; Dökmeci & Akduman, 2025; Dursun & Işık Tertemiz, 2021; Erbil et al., 2021; Gezdirici et al., 2022; Günaydın et al., 2023; Işık & Acar, 2022; Karbeyaz & Kurt, 2021; Koç et al., 2021; Kurtuluş et al., 2021; Okutkan, 2022; Özer & Turan, 2021; Özdemir et al., 2020; Özok & Aka, 2021; Sarıçam et al., 2020; Sarıyıldız & Ertek, 2023; Serim Yıldız, 2021; Sulak et al., 2021; Şeren et al., 2020; Şimşek, 2022; Ünver & Temiz, 2023; Usta & Usta, 2023; Yelkenci, 2022; Yenerer & Erben Keçici, 2021; Yıldız & Doğan, 2021; Adamış & Eskin, 2020; Doğan, 2020; Hıdıroğlu, 2020a, 2020b; Pakkan & İldaş, 2020; Yelboğa & Açıkgöz, 2020; Adamış & Eskin, 2020; Doğan, 2020; Hıdıroğlu, 2020; Pakkan & İldaş, 2020; Cevizoğlu, 2021; Özgül, 2020; Aytekin, 2022; Duman, 2022; Kasa Ayten & Ekmekci, 2021; Yetkin Karakoç & Acunaz Eytemiz, 2023; Bölükbaşı, 2025; Kartal & Kartal, 2023.

Overall, this study demonstrates that tourism performance may be closely related not only to economic factors but also to institutional structure and the quality of democratic governance. This finding indicates that the sustainable development of the tourism sector requires a holistic policy approach that addresses economic policies and institutional reforms together.



www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**Liberal Demokrasi ve Turizm Gelirleri Arasındaki İlişki: Türkiye'den Ampirik Kanıtlar****Giriş**

Kurumsal iktisat yaklaşımına göre ekonomik performans, yalnızca sermaye birikimi, teknoloji ve beşerî sermaye gibi yakın belirleyicilerle değil, bu unsurların hangi teşvik yapısı içinde üretildiğini ve dağıtıldığını belirleyen kurumlarla şekillenir. North (1990), kurumların belirsizliği azaltarak mübadele maliyetlerini düşürdüğünü vurgular. Ona göre kurumlar, formal kurallar (yasalar, anayasalar), informal kısıtlar (gelenekler, normlar) ve bu kuralların uygulanma biçiminden oluşur. Bu üçlü, bireylerin karşılıklı etkileşimine yapı kazandırarak iktisadi kararları daha öngörülebilir hale getirir. Bu nedenle, uzun dönemli büyüme farklarının temelinde ülkelerin kurumsal kalite ve işleyiş bakımından farklılaşması yatar. Acemoglu vd. (2005), bu ayrışmanın kökenini siyasal kurumlarda ve siyasal gücün toplum içindeki dağılımında, yani karar alma yetkisinin ne ölçüde denetlendiği ve hangi grupların elinde toplandığında arar. Rodrik vd. (2004) ise bu kurumsal farklılıkların coğrafya ve ticaretten daha baskın bir açıklama gücüne sahip olduğunu ampirik olarak doğrular. Bu çerçevede turizm gelirleri yalnızca dış talep kaynaklı bir döviz akımı olarak değil, aynı zamanda ülkenin kurumsal niteliklerinin dışa yansıyan bir sonucu olarak görülmelidir. Nitekim Eilat ve Einav (2004), turizm gibi kırılgan bir sektörde destinasyon tercihinin siyasi risk ve istikrar algısına son derece duyarlı olduğunu ve bu algının doğrudan ülkenin kurumsal kalitesiyle ilişkili olduğunu göstermiştir.

Uluslararası literatür kurumsal kalite ve politik riskin turizm performansı üzerindeki etkilerini incelemiş olsa da demokrasi çoğu zaman güvenlik, politik istikrarsızlık veya genel yönetim göstergeleri içinde dolaylı biçimde ele alınmıştır. Politik şiddet ve istikrarsızlığın turizm talebini azaltabildiğini gösteren çalışmalar, kurumsal ortamın turist akımlarında belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (Neumayer, 2004). Sivil özgürlükler ve ekonomik özgürlük gibi kurumsal göstergelerin turizm talebini pozitif etkilediğini gösteren bulgular da yönetim yapısının turizm sektörünü etkileyeceğini düşündürmektedir (Saha vd., 2016). Buna karşılık, turizm talebi literatürünü değerlendiren çalışmalar, yaklaşımın gelir, fiyat ve döviz kuru gibi talep değişkenlerine odaklandığını ve kurumsal boyutun ikincil kaldığını vurgulamaktadır (Song & Li, 2008). Türkiye literatüründe de turizm gelirlerinin belirleyicileri ağırlıklı olarak makroekonomik değişkenler (gelir, döviz kuru, fiyatlar) üzerinden incelenmiştir (Kızıl & Çetin, 2025; Darıcı vd., 2023). Bu nedenle, liberal demokrasinin hukukun üstünlüğü, ifade özgürlüğü ve hesap verebilirlik gibi bileşenleriyle turizm performansı arasındaki ilişkinin uzun dönem veriyle doğrudan analiz edildiği çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Türkiye gibi siyasal ve ekonomik dalgalanmaların belirgin olduğu ekonomilerde liberal demokrasi göstergelerini modele dahil eden ampirik analizlere ihtiyaç vardır.

Türkiye ekonomisinde uzun dönemli bir perspektifle demokratikleşme ve turizm gelirleri arasındaki ilişkinin incelenmemesi, turizm talebini yalnızca döviz kuru, fiyat endeksleri ve altyapı yatırımları gibi dar kapsamlı ekonomik değişkenlerle açıklayan eksik bir çerçevenin sürmesine yol açar. Bu boşluk giderilmediğinde, hukukun üstünlüğü, bürokrasi kalitesi ve yolsuzlukla mücadele gibi kurumsal kalite unsurlarının turistlerin destinasyon tercihindeki güven artırıcı rolü göz ardı edilir

(Ghalia vd., 2019). Ayrıca, jeopolitik risk ve siyasi belirsizlik şoklarının turizm talebini kalıcı ve olumsuz biçimde etkileyebildiğini gösteren bulgular (Papagianni vd., 2023), istikrarlı bir kurumsal ve siyasi ortamın sektörün dışsal şoklara karşı direncini artırmadaki önemini dolaylı olarak teyit etmektedir. Kurumsal kırılabilirlik ve siyasi istikrarsızlık riskini dışlayan bir yaklaşım, sektörü küresel şoklara karşı savunmasız bırakarak düşük fiyat rekabetine hapseder ve yüksek katma değerli bir büyüme modelinin inşasını zorlaştırır. Dolayısıyla demokratikleşmenin turizm gelirleri için yapısal bir unsur olup olmadığının araştırılması yalnızca literatürdeki boşluğu gidermek değil, Türkiye ekonomisinin sürdürülebilir ve istikrarlı bir turizm stratejisi geliştirmesi açısından da kritik önem taşır.

Bu bağlamda çalışmanın temel amacı, Türkiye ekonomisinde demokratikleşme düzeyinin turizm gelirleri üzerindeki etkilerini ampirik olarak incelemektir. Araştırma temelde şu sorulara yanıt aramaktadır: Türkiye'nin liberal demokrasi standartlarındaki gelişim uluslararası turizm talebini ve gelirlerini artıran bir unsur olarak değerlendirilebilir mi? ve küresel ile makroekonomik şoklar kontrol edildiğinde demokratik kazanımların turizm sektörüne katkısı ne yöndedir? Bu amaç doğrultusunda reel efektif döviz kuru, küresel ekonomik büyüme, enerji maliyetleri ve COVID-19 pandemisi gibi dışsal faktörler kontrol edilerek Liberal Demokrasi Endeksi'nin (LDI) reel turizm gelirleri (InTUR) üzerindeki uzun dönemli rolü analiz edilmektedir. Böylece demokratik kurumların turizm performansı ile ilişkisi Türkiye örneği üzerinden ampirik olarak değerlendirilmekte ve turizm talebinin kurumsal belirleyicilerine ilişkin tartışmalara katkı sunulması amaçlanmaktadır³.

Bu araştırmanın literatüre katkısı ve özgünlüğü birkaç açıdan değerlendirilebilir. İlk olarak, turizm talebi literatüründe çoğu çalışma fiyat rekabeti, döviz kuru ve küresel gelir gibi makroekonomik belirleyicilere odaklanırken, bu çalışma kurumsal kaliteyi temsil eden liberal demokrasi göstergesini (LDI) analize dâhil ederek turizm performansının kurumsal boyutunu incelemektedir. İkinci olarak çalışma, Türkiye ekonomisi için 1970–2024 dönemini kapsayan uzun dönemli bir veri seti kullanarak demokratikleşme süreçlerindeki tarihsel dalgalanmaların turizm gelirleriyle ilişkisini değerlendirmektedir. Üçüncü olarak, LDI'nın lnREER, lnGDPw, lnOIL ve pandemi şoku (D2020) gibi makroekonomik kontrol değişkenleriyle birlikte analiz edilmesi ampirik çerçevenin kapsamını genişletmektedir. Son olarak çalışma, Fourier ARDL (FARDL) ve Wavelet Coherence (WTC analizi) yöntemlerini birlikte kullanarak ilişkinin hem uzun dönem eşbütünlüşme yapısını hem de zaman-frekans boyutundaki dinamiklerini ortaya koymaktadır. Bu yönleriyle araştırma, kurumsal faktörlerin turizm performansı üzerindeki rolüne ilişkin ampirik tartışmaları Türkiye örneği üzerinden genişletmektedir.

Makalenin geri kalanı şu şekilde yapılandırılmıştır: ikinci bölümde teorik çerçeve ve ilgili literatür sunulmakta, üçüncü bölümde veri ve metodoloji açıklanmakta, dördüncü bölümde ampirik bulgular raporlanmakta ve son bölümde sonuçlar ile politika çıkarımları tartışılmaktadır.

³ Makale içerisinde ayrıca değinilmeyecektir, fakat COVID-19 pandemisinin dünyada oluşturduğu radikal ve ileri seviye etkiyi sadece şu makalelerde bile görmek mümkündür: Bağcı, 2020; Bingül Ak et al., 2020; Durmuş & Şahin, 2020; Göksel, 2020; Gülhan, 2020; Nakiboğlu & Işık, 2020; Oğurlu, 2020; Oran, 2020; Özçoban, 2020; Selamzade & Özdemir, 2020; Şengel et al., 2020; Aksöz, 2021; Altun, 2021; Arabacı Candan & Ural, 2024; Aracı Doğan & Pamuk, 2023; Aral et al., 2021; Aşkın, 2021; Büyükkarabacak & Balyer, 2022; Deryal & Minaz, 2022; Dökmeci & Akduman, 2025; Dursun & Işık Tertemiz, 2021; Erbil et al., 2021; Gezdirici et al., 2022; Günaydın et al., 2023; Işık & Acar, 2022; Karbeyaz & Kurt, 2021; Koç et al., 2021; Kurtuluş et al., 2021; Okutkan, 2022; Özer & Turan, 2021; Özdemir et al., 2020; Özok & Aka, 2021; Sarçam et al., 2020; Sarıyıldız & Ertek, 2023; Serim Yıldız, 2021; Sulak et al., 2021; Şeren et al., 2020; Şimşek, 2022; Ünver & Temiz, 2023; Usta & Usta, 2023; Yelkenci, 2022; Yenerer & Erben Keçici, 2021; Yıldız & Doğan, 2021; Adamış & Eskin, 2020; Doğan, 2020; Hıdıroğlu, 2020a, 2020b; Pakkan & İltaş, 2020; Yelboğa & Açıkgöz, 2020; Adamış & Eskin, 2020; Doğan, 2020; Hıdıroğlu, 2020; Pakkan & İltaş, 2020; Cevizoglu, 2021; Özgül, 2020; Aytekin, 2022; Duman, 2022; Kasa Ayten & Ekmekci, 2021; Yetkin Karakoç & Acunaz Eytimiz, 2023; Bölükbaşı, 2025; Kartal & Kartal, 2023.

Kavramsal ve Teorik Çerçeve

V-Dem Projesi tarafından geliştirilen Liberal Demokrasi Endeksi (LDI), demokrasiyi çok boyutlu bir olgu olarak ele alan bileşik bir göstergedir (Coppedge vd., 2024). Yapısal olarak bu endeks, seçimli demokrasi endeksi ile liberal bileşen endeksinin birleşiminden oluşmaktadır (Lindberg vd., 2014; Coppedge vd., 2024). LDI'nın temelini oluşturan seçimli demokrasi bileşeni temiz seçimler, genel oy hakkı, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü gibi halkın yönetimi ilkesinin asgari gerekliliklerini kapsar (Lindberg vd., 2014; Coppedge vd., 2024). Liberal bileşen ise, çoğunluk yönetiminin bireysel haklar üzerindeki olası baskısını sınırlayan hukukun üstünlüğü ilkesi ile yürütme üzerindeki yargısal ve yasama kısıtlamalarını temsil eder (Lindberg vd., 2014; Coppedge vd., 2024). Uzman değerlendirmelerine dayalı olarak hesaplanan bu endeks (Pemstein vd., 2018), ölçüm sürecindeki olası yanlılıklara ve güvenilirlik sorunlarına rağmen (Skaaning, 2018), karşılaştırmalı siyaset araştırmalarında sıklıkla başvuru bir araç haline gelmiştir. Bu bağlamda LDI, kurumsal güven, hukukun üstünlüğü ve öngörülebilirlik gibi unsurları içermesi nedeniyle, turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği kurumsal ortamın niteliğini analiz etmek için de uygun bir gösterge sunabileceği düşünülmektedir.

Turizm talebi çoğunlukla gelir ve fiyat gibi ekonomik değişkenler üzerinden açıklanmakla birlikte, destinasyonun kurumsal yapısı da turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği ortamı şekillendiren önemli bir faktördür. Yeni Kurumsal İktisat yaklaşımı, ekonomik performansın kurumlar tarafından belirlendiğini ve bu kurumların belirsizliği azaltarak ekonomik faaliyetleri teşvik ettiğini ileri sürmektedir (North, 1990). Acemoglu vd. (2005) ise, bu kurumların (özellikle mülkiyet hakları ve piyasa erişimine yönelik olanların) uzun vadeli ekonomik farklılıkların temel nedeni olduğunu vurgulamaktadır. Bu perspektiften hareketle, hukukun üstünlüğü ve mülkiyet haklarının güvence altına alınması gibi kurumsal özellikler, turizm sektöründe güven ortamını güçlendirerek hem yatırımcıların hem de tüketicilerin kararlarını olumlu etkileyebilir. Turizm sektörü büyük ölçüde uluslararası tüketicilere dayandığı için, ülkelerin kurumsal kalitesi destinasyon rekabetçiliğinin ayrılmaz bir bileşeni haline gelmektedir. Dunning'in (1988) Eklektik Paradigması'na göre, güçlü kurumsal yapılar, uluslararası yatırımcılar için ülkeyi daha cazip bir konum haline getirerek turizm altyapısına yapılan doğrudan yatırımları teşvik edebilir. Dolayısıyla, kurumsal kalite ve demokratik yönetim unsurları, turizm faaliyetlerinin geliştiği ekonomik ve kurumsal ortamı şekillendirerek turizm performansı üzerinde dolaylı fakat belirleyici bir rol oynayabilmektedir.

Demokratik rejimler, yürütme gücünü sınırlayan ve yargı bağımsızlığını güvence altına alan kurumsal yapılar sunar. Bu tür kurumsal yapılar, politika değişikliklerinin önünde engeller oluşturarak keyfi karar alma riskini azaltır. Henisz (2000) bu engellerin varlığını “politik kısıtlamalar” olarak ölçmüş ve bu kısıtlamaların ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermiştir. Turistler açısından da benzer bir mantık geçerlidir. Zira uluslararası turistler, seyahat ettikleri ülkede hukuki belirsizlik, mülkiyet hakkı ihlalleri veya siyasi şiddet gibi kurumsal risklere maruz kalmak istemezler. Neumayer (2004) ile Eilat ve Einav (2004), bu tür risklerin turist akışını anlamlı ölçüde azalttığını ampirik olarak ortaya koymuştur. Turizm ürününün deneyim malı olması, destinasyonun gerçek kalitesinin önceden tam olarak bilinmemesine yol açar. Bu durum, turist ile destinasyon arasında bir bilgi asimetrisi yaratır ve Akerlof'un (1978) “limon” piyasasında tanımladığı kalite belirsizliği sorununa benzer bir risk algısına neden olur. Demokratik rejimlerin sağladığı kurumsal şeffaflık ve güvenilir iletişim kanalları, bu bilgi asimetrisini azaltarak turistlerin destinasyon tercihlerinde güven duygusunu pekiştirebilir.

Demokratikleşme ile turizm gelirleri arasındaki ilişki doğrudan olmayıp, destinasyon rekabetçiliği ve ülke imajı gibi kurumsal ve algısal mekanizmalar aracılığıyla işlemektedir. Bu doğrultuda, bir destinasyonun çekiciliği yalnızca fiyat avantajıyla açıklanamaz güvenlik, yönetim kalitesi ve uluslararası imaj gibi faktörler rekabetçiliğin belirleyicileri arasında yer alır (Ritchie ve Crouch, 2003; Dwyer ve Kim, 2003). Söz konusu faktörler, liberal demokratik sistemlerin sağladığı

kurumsal ortamın güvenilirlik ve istikrar algısıyla yakından ilişkilidir. Nye (2004) yumuşak güç kavramıyla, demokratik rejimlerin uluslararası kamuoyunda yarattığı bu algının ülke imajını güçlendirebileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Acemoğlu ve Robinson (2012) kapsayıcı kurumların mülkiyet haklarını koruyarak ekonomik istikrar ve öngörülebilirlik sağladığını ve bunun da turizm yatırımlarını teşvik ederek destinasyonun uzun vadeli rekabet gücüne katkıda bulunabileceğini belirtmektedir. Diğer yandan, Alvarez ve Campo (2014) siyasi çatışmaların ve demokratik gerilemelerin ülke imajını zedelediğini, özellikle yüksek gelirli turist segmentinde turizm talebini olumsuz etkilediğini ampirik olarak göstermektedir. Bu bulgular ışığında, liberal demokrasi turizm gelirleri için doğrudan bir belirleyici olmaktan çok, ekonomik kalkınma gibi diğer faktörlerle etkileşim içinde tamamlayıcı bir kurumsal çerçeve sunmaktadır. Nitekim Lipset'in (1959) modernleşme teorisi, ekonomik kalkınmanın demokratikleşmeyi besleyebileceğini öne sürerek iki değişken arasında karşılıklı bir etkileşime işaret etmektedir.

Uluslararası turizm talebini açıklayan modeller çoğunlukla tüketici teorisine dayanmakta ve turizm akımlarının temel belirleyicileri olarak gelir düzeyi ile destinasyonun göreceli fiyat rekabetçiliğini vurgulamaktadır. Hane halklarının temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra kalan gelirlerini seyahat ve rekreasyon faaliyetlerine ayırdığı varsayımı turizm talebinin gelir esnekliğinin yüksek olduğunu göstermektedir (Crouch, 1992; Lim, 1997). Ayrıca, destinasyonun fiyat rekabetçiliği reel efektif döviz kuru üzerinden işleyen bir ikame mekanizması oluşturmakta ve göreceli fiyatların düşmesi destinasyonu yabancı turistler için daha cazip hale getirmektedir (Song ve Li, 2008). Bu teorik çerçeve, çalışmada kullanılan lnGDPw ve lnREER değişkenlerinin temelini oluşturmaktadır.

Gelir ve fiyat etkilerinin yanı sıra seyahat maliyetleri ve dışsal şoklar da turizm talebini etkileyebilmektedir. Uluslararası seyahatin büyük ölçüde havayolu taşımacılığına dayanması nedeniyle küresel enerji maliyetlerindeki artışlar ulaştırma giderlerini yükselterek turizm talebini baskılayabilir (Martin ve Witt, 1988). Bununla birlikte, petrol fiyatlarındaki artışın turizm talebi üzerindeki etkisi çift yönlü mekanizmalar barındırabilmektedir. Enerji fiyatlarındaki yükseliş bir yandan ulaştırma maliyetlerini artırırken, diğer yandan petrol ihraç eden ülkelerin (örneğin Orta Doğu ve Körfez ülkeleri) harcanabilir gelirlerini artırarak turizm talebini pozitif yönde destekleyen bir gelir etkisi de yaratabilmektedir (Kilian, 2009; Hesami vd., 2020). Ayrıca turizm sektörü salgınlar, terör olayları veya jeopolitik krizler gibi belirsizliklere karşı oldukça duyarlıdır (Gössling vd., 2020). Bu nedenle enerji maliyetlerini temsil eden lnOIL değişkeni ile pandemi dönemini temsil eden D2020 kukla değişkeni, turizm talebinin maliyet ve dışsal şok kanallarını kontrol etmek amacıyla modele dahil edilmektedir.

Bu teorik çerçeve doğrultusunda, aşağıdaki bölümde turizm talebinin ekonomik ve kurumsal belirleyicilerine ilişkin ampirik literatür incelenmektedir.

Literatür Taraması

Uluslararası Literatür

Demokrasi ve kurumsal yönetim kalitesinin turizm gelirleri ve sektörün sürdürülebilir gelişimi üzerinde belirleyici bir rol oynadığı geniş bir literatür tarafından ortaya konmaktadır. Küresel ölçekte 100 ülkeyi kapsayan bir çalışma, yönetim kalitesindeki artışın turizm harcamalarıyla pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir (Detotto vd., 2021). 182 ülkeyi içeren bir başka analizde ise kurumsal kalitenin turizm gelişiminin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini güçlendiren bir moderatör olduğu belirtilmektedir (Sun vd., 2025). ASEAN ülkeleri (10 üye ülke) üzerine yapılan araştırma, kurumsal kalite alt bileşenlerinin yabancı turistleri bölgeye çekmede önemli olduğunu ortaya koymuştur (Hor, 2021). 18 Akdeniz ülkesini kapsayan bir çalışmada ise siyasi istikrar ve güvenlik algısının turist tercihiinde belirleyici olduğu ve uzun dönemde turizm gelirleriyle karşılıklı nedensellik ilişkisi sergilediği gösterilmiştir (Bayar & Yener, 2019). Buna karşılık, Orta Asya'daki dört ülke (Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan) özelinde siyasi istikrarsızlık ve çatışma

ortamının turizm akışlarını azalttığı (Ibragimov vd., 2022); ayrıca 18 gelişmekte olan ülkede jeopolitik risklerin turizm üzerinde engelleyici etkiler yarattığı saptanmaktadır (Demir vd., 2019). Bunun yanı sıra, Visegrad Dörtlüsü (Çekya, Macaristan, Polonya, Slovakya) örneğinde ESG (çevresel, sosyal ve yönetim) risklerinin azaltılması (Hassan & Meyer, 2025) ve ABD'ye gelen 13 turizm pazarında (Arjantin, Avustralya, Brezilya, Kanada, Çin, Kolombiya, Fransa, Almanya, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Meksika, Birleşik Krallık) hükümet etkinliğinin artırılması, turizm talebini destekleyen kurumsal faktörler olarak öne çıkmaktadır (Topcu vd., 2023).

Demokratik haklar, sivil özgürlükler ve ekonomik serbestliğin turizm üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar, kurumsal özgürlüklerin turizm talebiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. 110'dan fazla ülkeyi kapsayan bir araştırma sivil ve ekonomik özgürlük düzeyinin turizm varışlarıyla pozitif ve anlamlı ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Saha vd., 2016). 41 Avrupa ülkesine odaklanan uzamsal analizler ticari, yatırım ve iş yapma özgürlüğü gibi ekonomik özgürlük bileşenlerinin turist girişlerini artırdığını doğrulamaktadır (Hamza vd., 2025). Benzer biçimde, 27 Avrupa ülkesi üzerinde yapılan bir çalışmada demokrasinin çevresel performansı düşük ülkelerde turizm talebini teşvik ettiği, çevresel performansın da demokrasisi zayıf ülkelerde benzer bir etki yarattığı ve bu ilişkilerin doğrusal olmayan özellikler taşıdığı saptanmıştır (Usman vd., 2020). 83 ülkeyi kapsayan küresel bir çalışmada yolsuzluk ile turizm varışları arasında ters U biçimli bir ilişki bulunmuş ve yüksek yolsuzluk seviyelerinde turizmin olumsuz etkilendiği gösterilmiştir (Krambia-Kapardis vd., 2022). 139 ülkeyi kapsayan bir başka çalışmada siyasi istikrarsızlık ve terör olaylarının UNESCO miras alanlarında dahi turizm talebini azalttığı belirlenmiştir (Yap & Saha, 2013). Demokrasinin kalkınma süreçlerindeki moderatör rolünü inceleyen çalışmalardan 154 ülkeyi kapsayan bir araştırma turizmin kapsayıcı büyüme üzerindeki etkisinin demokratik kurumların gelişmişliğiyle birlikte arttığını göstermektedir (Acheampong vd., 2025). 44 Afrika ülkesine odaklanan bir araştırma ise kurumsal kalitenin turizmin kapsayıcı büyümeye katkısını artırdığını ortaya koymuştur (Dossou vd., 2024). 64 Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) ülkesini ele alan bir çalışmada kurumsal kalitenin turizmin sürdürülebilir kalkınmaya katkısını güçlendirdiği tespit edilirken (Iftikhar vd., 2022), 138 ülkede gerçekleştirilen bir analizde bilişimleşme düzeyinin siyasi ve finansal risklerin olumsuz etkilerini hafiflettiği bulunmuştur (Deng vd., 2022).⁴

Türkiye'ye Özgü Literatür

Literatürde sivil ve politik haklar, basın özgürlüğü ve hukukun üstünlüğünün uluslararası turizm talebi ve gelirleri üzerinde belirleyici etkiler yarattığı gösterilmektedir (Dura ve Kılıç, 2021). Yolsuzluk seviyesindeki iyileşmelerin ve göreceli yolsuzluk farkının azalmasının turist girişlerini olumlu etkileyebileceği ifade edilmektedir (Demir ve Gozgor, 2017). Ordunun siyaset üzerindeki etkisinin azalması ve demokratikleşmenin derinleşmesi de dış turizm talebi için önemli bir çekici faktör olarak değerlendirilmektedir (Gozgor vd., 2017). Politik istikrar ve kurumsal kalite turizm sektörünün sürdürülebilirliği için temel koşullar olarak görülmektedir (Mete, 2021; Aydın, 2022). Bununla birlikte Türkiye örneğinde politik risklerin döviz kuru ve enflasyon üzerindeki etkileri nedeniyle turizm talebi ile istikrar arasındaki ilişkinin karmaşıklabileceği belirtilmektedir (Kılıç ve Kurt, 2018). Bu nedenle makroekonomik değişkenler ile siyasi atmosferin birlikte analiz edilmesi destinasyon tercihlerinin anlaşılmasında kritik rol oynamaktadır (Tütüncü, 2022). Türkiye'deki terör olaylarının turist sayısı üzerinde azaltıcı bir etki yaratabileceği, ancak dünyadaki terör olaylarının Türkiye'yi alternatif bir destinasyon olarak öne çıkarabileceği belirtilmektedir (Sezgin Kıröglü ve

⁴ Demokratikleşme süreçleri, siyasi kültür, sivil toplum, modernleşme, siyasi ve toplumsal dönüşüm, devlet-toplum ilişkileri, kamu yönetimi, insan hakları, siyasi iletişim, parti sistemleri ve farklı ülke örnekleri üzerinden demokrasi ve kurumsal değişim meselelerini ele alan çeşitli çalışmalar için ayrıca bk. Avcil, 2020; Aydın, 2024; Cansever, 2025; Çelebi, 2025; İpek & Güler, 2023; Kahraman, 2025; Karaaslan, 2020; Karadeniz & Met, 2025; Özden & Hamurcu, 2020; Turan, 2025; Tashbayeva & Beylur, 2024; Afşar & Atgür, 2019; Bulut, 2019; Güven Kılıçarslan, 2019; Uz, 2021; Agallija, 2018; Akkır, 2014; Altunok & Gedikkaya, 2017; Aydemir, 2018; Belli, 2017; Bozkurt et al., 2018; Canatan, 2014; Turan, 2018; Uçar, 2018; Yaşar, 2017; Akyol Kahveci, 2018; Aykaç et al., 2018; Çoban Balcı, 2018.

Sezgin, 2019). Öte yandan jeopolitik risklerin turizm gelirleri üzerinde baskı oluşturabileceği vurgulanmaktadır (Saint Akadiri vd., 2020). Turizm sektörünün dışsal şoklara tepkisi siyasi krizlerin süresine ve derinliğine bağlı olarak değişmekte, bu nedenle etkin kriz yönetimi politikalarının uygulanması turizm gelirlerinin korunması açısından gerekli görülmektedir (Charfeddine ve Dawd, 2024; Durucan ve Eşsiz, 2025).

Makroekonomik kontrol değişkenlerine ilişkin literatür, turizm gelirlerinin fiyat ve gelir duyarlılığına odaklanmaktadır. Reel döviz kuru Türkiye'nin turizmdeki fiyat rekabetçiliğinin temel belirleyicilerinden biri olup, ulusal paranın değer kaybı ülkeyi yabancı ziyaretçiler için daha düşük maliyetli bir destinasyon haline getirerek talebi artırmaktadır (Şen ve Şit, 2015). Buna karşılık reel efektif döviz kurundaki artışın (ulusal paranın değerlenmesi) turizm talebini azalttığı ampirik olarak gösterilmiştir (Kurt ve Kılıç, 2018). Küresel gelir düzeyi turizm talebinin güçlü bir belirleyicisi olup turizm hizmetlerinin yüksek gelir esnekliğine sahip bir lüks mal niteliği taşıdığı teyit edilmektedir (Özcan, 2015). Petrol fiyatları ve enerji maliyetlerindeki değişimler ulaşım maliyetleri kanalıyla talebi etkilerken, bazı dönemlerde yakın destinasyonlara yönelim yoluyla ikame etkisi de yaratabilmektedir (Ülker, 2025). Geçmiş dönem turist sayıları ve sektörün arz kapasitesi göstergeleri (örneğin yatak sayısı) gelecekteki performansı belirlemede önemli kontrol değişkenleri olarak kullanılmaktadır (Demir ve Gozgor, 2017; Erkan vd., 2013).

Uluslararası ve ulusal literatürdeki çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde kurumsal kalitenin, demokratik standartların ve siyasi istikrarın turizm talebi ile gelirleri üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Küresel ölçekli çalışmalar, yönetim kalitesi ile sivil özgürlüklerin turizm varışları üzerindeki pozitif etkisini ampirik kanıtlarla desteklediğini ortaya koymaktadır. Türkiye özelindeki literatürün büyük oranda döviz kuru, gelir esnekliği ve yüzeysel politik risk göstergelerine (terör, askeri müdahaleler vb.) odaklandığı görülmektedir. Ancak mevcut çalışmaların, liberal demokrasinin temel unsurları olan yargı bağımsızlığı ve bireysel haklar gibi yapısal değişkenleri analiz dışı bırakması önemli bir boşluk teşkil etmektedir. Bu çalışma, literatürdeki söz konusu boşluğu doldurmak amacıyla, Türkiye'nin turizm performansını sadece ekonomik değişkenlerle değil, V-Dem Liberal Demokrasi Endeksi üzerinden analiz ederek literatüre özgün bir metodolojik katkı sunmayı hedeflemektedir.

Veri Seti ve Ekonometrik Yöntem

Veri Seti

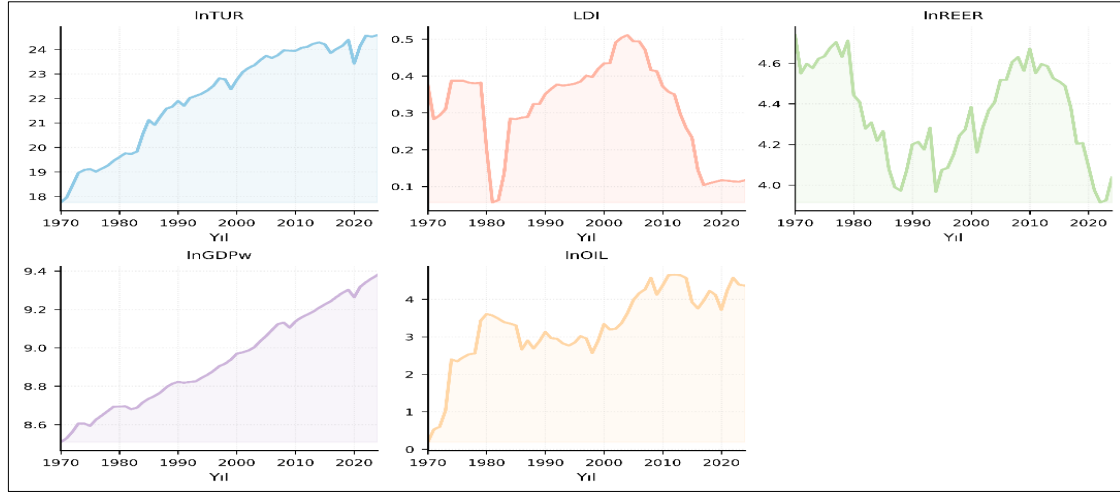
Bu araştırmada, 1970–2024 dönemine ait 55 yıllık zaman serisi verileri kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Özellikleri

Değişken Adı	Sembol	Tanım ve Birim	Veri Kaynağı
Turizm Gelirleri	lnTUR	Reel Turizm Gelirleri (Logaritmik, USD)	TÜRSAB
Liberal Demokrasi	LDI	Liberal Demokrasi Endeksi (0-1 arası skor)	V-Dem
Reel Döviz Kuru	lnREER	Reel Efektif Döviz Kuru (Logaritmik)	BRUEGEL
Küresel Gelir	lnGDPw	Dünya GSYH (Sabit Fiyatlar, Logaritmik)	WDI
Enerji Maliyeti	lnOIL	Brent Petrol Varil Fiyatı (Logaritmik)	World Bank
Pandemi Kuklası	D2020	COVID-19 Dönemi Şoku (2020=1, diğer=0)	Yazar

Çalışmada bağımlı değişken olarak, nominal etkilerden arındırılmış ve esneklik yorumuna imkân tanıyan lnTUR kullanılmıştır. Temel bağımsız değişken olan LDI, kurumsal kalitenin turizm talebi üzerindeki güven etkisini ölçmek amacıyla V-Dem veri setinden alınmıştır. Modelde fiyat rekabetçiliğini temsil eden lnREER, dış talep koşullarını yansıtan lnGDPw ve ulaşım maliyetlerini temsilen lnOIL kontrol değişkenleri olarak yer almaktadır. Fourier ARDL yönteminin yapısal kırılmaları otomatik olarak yakalama yeteneğine rağmen, 2020 yılında yaşanan ve küresel turizm

trafiğini fiilen durduran COVID-19 pandemisinin yarattığı ekstrem sapmayı kontrol altına almak için modele kukla değişken olarak D2020 eklenmiştir.



Şekil 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenlerin Yıllara Göre Seyri

Şekil 1’deki zaman yolu grafikleri incelendiğinde, lnTUR, lnGDPw ve lnOIL değişkenlerinin belirgin bir artan trend sergilediği, LDI ve lnREER serilerinin ise yapısal kırılmalar ve dalgalanmalar içerdiği görülmektedir. Ancak grafiksel inceleme durağanlık hakkında kesin bir sonuç sunmadığından, serilerin bütünleşme derecelerini belirlemek amacıyla ADF ve yapısal kırılmaları dikkate alan Fourier ADF birim kök testleri uygulanmıştır.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

	lnTUR	LDI	lnREER	lnGDPW	lnOIL
Ortalama	22.07905	0.313055	4.349491	8.933333	3.287575
Medyan	22.50869	0.357000	4.368339	8.903751	3.351920
Maksimum	24.58010	0.511000	4.738540	9.380210	4.654052
Minimum	17.75903	0.057000	3.914126	8.508782	0.190620
Standart Sapma	2.047748	0.127294	0.241231	0.251665	1.027084
Çarpıklık	-0.558853	-0.547898	-0.145316	0.146531	-1.081863
Basıklık	1.970368	2.217015	1.774056	1.784610	4.392374
Jarque-Bera Testi	5.292391	4.156703	3.637807	3.582007	15.17180
Olasılık	0.070921	0.125136	0.162204	0.166793	0.000508

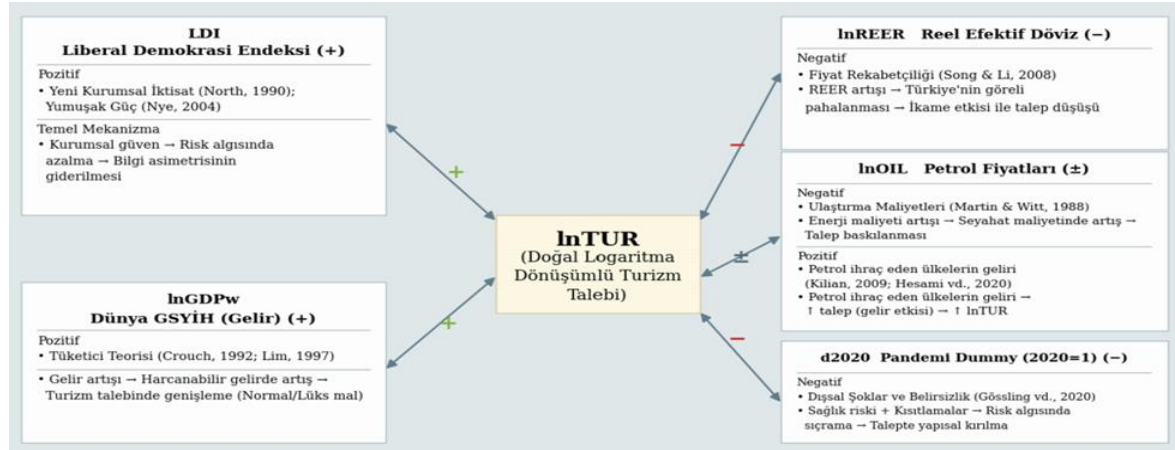
Tablo 2’ye göre ortalama ile medyanın yakınlığı, değişkenlerin genel olarak simetrik dağıldığını göstermektedir. Standart sapmalara bakıldığında lnTUR ve lnOIL en oynak değişkenler olup turizm gelirleri ile petrol fiyatlarının diğer serilere göre daha dalgalı olduğunu göstermektedir. Buna karşılık LDI, lnREER ve lnGDPW düşük standart sapmalarıyla daha istikrarlı bir yapı sergilemektedir. Jarque-Bera testine göre lnTUR, LDI, lnREER ve lnGDPW için olasılık değerleri %5’in üzerindedir ve normal dağılım reddedilememektedir. Yalnızca lnOIL değişkeni enerji piyasalarındaki yapısal şoklar ve yüksek volatilité nedeniyle normal dağılımdan sapmaktadır. Ancak bu sapma, yapısal kırılmaları dikkate alan FARDL yaklaşımı açısından sorun oluşturmamakta ve veri setinin analize uygun olduğunu göstermektedir.

Çalışmada bağımlı değişken olarak reel turizm gelirlerinin lnTUR kullanılmıştır. Ana bağımsız değişken LDI olup, lnREER, lnGDPw, lnOIL ve D2020 kontrol değişkenleri olarak modele dahil edilmiştir. Modelin fonksiyonel formu Denklem (1)’de, ekonometrik formu ise Denklem (2)’de sunulmaktadır.

$$\ln TUR = f(LDI, \ln REER, \ln GDPW, \ln OIL, D2020) \quad (1)$$

$$\ln TUR_t = a_1 + a_2 LDI_t + a_3 \ln REER_t + a_4 \ln GDPW_t + a_5 \ln OIL_t + a_6 D2020_t + u_t \quad (2)$$

Denklem (2)'de zaman indeksini, a_1 sabit terimi, a_2, a_3, a_4, a_5 ve a_6 katsayılar ana ve kontrol değişkenlerine ait parametreleri, u_t rassal hata terimini ifade etmektedir. Çalışmada kullanılan değişkenlerin teorik çerçeve doğrultusunda beklenen işaretleri Şekil 2'de gösterilmiştir.



Şekil 2. Teorik Çerçeve Doğrultusunda Beklenen İşaretler

Ekonometrik Yöntem

Bu çalışmada izlenen ekonometrik yaklaşım üç aşamalı olarak tasarlanmıştır. İlk aşamada serilerin durağanlık özellikleri yapısal kırılmalar dikkate alınarak Fourier Bootstrap ADF (FADF) ve geleneksel ADF birim kök testleri ile sınanmaktadır. İkinci aşamada değişkenler arasındaki uzun dönem ilişkisi Fourier ARDL (FARDL) sınır testi çerçevesinde incelenmektedir. Son aşamada ise liberal demokrasi ile turizm gelirleri arasındaki ilişkinin zaman ve frekans boyutundaki dinamik yapısını ortaya koymak amacıyla WTC yöntemi kullanılmaktadır. Yöntem seçimi, Türkiye için 1970–2024 dönemine ait lnTUR ve LDI serilerinde gözlenen yapısal değişimler ile yıllık veri setinin görece sınırlı gözlem sayısı dikkate alınarak yapılmıştır.

Analizin ilk aşamasında serilerin durağanlık özellikleri test edilmiştir. Enders ve Lee (2012) tarafından geliştirilen Fourier tabanlı birim kök yaklaşımında frekans parametresi yalnızca tamsayı değerler üzerinden tanımlanmaktadır. Bu çerçevede birim kök incelemesi Fourier ADF testi kullanılarak yürütülmüş, Denklem (3)'te lnTUR değişkeni için elde edilen prosedür diğer değişkenlere de aynı biçimde uygulanmıştır.

$$\Delta \ln TUR_t = a_0 + a_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + a_2 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + a_3 \ln TUR_{t-1} + \sum_{i=1}^p \phi_i \Delta \ln TUR_{t-1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

Bu modelde Δ birinci fark operatörünü, t deterministik trendi, k Fourier frekansını, T örneklem büyüklüğünü, p gecikme uzunluğunu ve ε_t beyaz gürültü hata terimini göstermektedir. π sabiti 3.1416 olarak kabul edilmiş, gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriterini en küçükleyen biçimde belirlenmiştir (Bozoklu vd., 2020).

Test üç adımda yürütülmektedir. İlk adımda $k \in \{1, \dots, 5\}$ aralığında hata kareleri toplamını en küçükleyen frekans değeri seçilmekte ve bu değer optimum frekans k olarak tanımlanmaktadır. İkinci adımda trigonometrik terimlerin ortak anlamlılığı $H_0: a_1 = a_2 = 0$ hipotezi altında F testiyle sınanmaktadır. Hipotez reddedilmezse Fourier terimleri anlamsız kabul edilmekte ve süreç geleneksel ADF testiyle devam etmektedir. Terimlerin anlamlı bulunması halinde son adımda $H_0: a_3 = 0$ hipotezi test edilmekte, bu hipotezin reddedilememesi serinin durağan olmadığını göstermektedir. Kritik değerler bootstrap yöntemiyle elde edilmektedir.

Analizin ikinci aşamasında değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisi FARDL sınır testi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uzun dönemli ilişkiyi sınamak amacıyla Denklem (2) esas alınmış ve bu yapı Pesaran vd., (2001) tarafından geliştirilen ARDL sınır testi yaklaşımına uyarlanarak Denklem (4)'te yeniden ifade edilmiştir.

$$\begin{aligned} \Delta \ln \text{TUR}_t = & \delta_0 + \delta_1 \ln \text{TUR}_{t-1} + \delta_2 \text{LDI}_{t-1} + \delta_3 \ln \text{REER}_{t-1} + \delta_4 \ln \text{GDPW}_{t-1} + \delta_5 \ln \text{OIL}_{t-1} + \\ & \delta_6 \text{D2020}_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \gamma_i \Delta \ln \text{TUR}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{1i} \Delta \text{LDI}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{2i} \Delta \ln \text{REER}_{t-i} + \\ & \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{3i} \Delta \ln \text{GDPW}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{4i} \Delta \ln \text{OIL}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{5i} \Delta \text{D2020}_{t-i} + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (4)$$

Bu modelde ε_t sıfır ortalama ve sonlu varyansa sahip, bağımsız ve özdeş dağılımlı hata terimini göstermektedir. Uygun gecikme uzunluğu Akaike bilgi kriteri (AIC) ile belirlenmektedir. ARDL sınır testi çerçevesinde eşbütünleşmenin varlığı, Denklem (4)'teki seviye terimlerinin ortak anlamlılığını ifade eden $\delta_1 = \delta_2 = \delta_3 = \delta_4 = \delta_5 = \delta_6 = 0$ temel hipotezinin F testi (F_A) ile reddedilmesine bağlıdır. Ayrıca bağımlı değişkenin gecikmeli seviye katsayısına ilişkin $\delta_1 = 0$ hipotezi t testi ile sınanmaktadır (Pesaran vd., 2001; Yılcı vd., 2020). McNown vd. (2018) ise açıklayıcı değişkenlerin gecikmeli seviye katsayılarının ortak anlamlılığını değerlendirmek için $\delta_2 = \delta_3 = \delta_4 = \delta_5 = \delta_6 = 0$ hipotezinin ek bir F testi (F_B) ile sınanmasını önermektedir. Sonuç olarak F_A , F_B ve t istatistikleri birlikte değerlendirilerek değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisine karar verilmektedir.

F_A , F_B ve t istatistiklerinin birlikte anlamlı bulunması değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisinin varlığına işaret etmektedir. Bu istatistiklerin tamamının anlamsız olması durumunda ise eşbütünleşme ilişkisinin bulunmadığı kabul edilmektedir. F_A ve F_B anlamlı olup t istatistiği anlamsızsa birinci dejenere durum, F_A ve t anlamlı olup F_B anlamsızsa ikinci dejenere durum ortaya çıkmaktadır. Her iki dejenere durum uzun dönemli eşbütünleşmenin olmadığına işaret etmektedir. Bu bağlamda Yılcı vd. (2020), geleneksel ARDL sınır testini Fourier fonksiyonlarıyla genişleterek FARDL yaklaşımını geliştirmiştir. Bu yöntemde Denklem (4), Fourier terimleri eklenerek aşağıdaki biçimde yeniden tanımlanmaktadır.

$$\begin{aligned} \Delta \ln \text{TUR}_t = & \delta_0 + \delta_1 \ln \text{TUR}_{t-1} + \delta_2 \text{LDI}_{t-1} + \delta_3 \ln \text{REER}_{t-1} + \delta_4 \ln \text{GDPW}_{t-1} + \delta_5 \ln \text{OIL}_{t-1} + \\ & \delta_6 \text{D2020}_{t-1} + \sum_{i=1}^{p-1} \gamma_i \Delta \ln \text{TUR}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{1i} \Delta \text{LDI}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{2i} \Delta \ln \text{REER}_{t-i} + \\ & \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{3i} \Delta \ln \text{GDPW}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{4i} \Delta \ln \text{OIL}_{t-i} + \sum_{i=1}^{p-1} \theta_{5i} \Delta \text{D2020}_{t-i} + \psi_1 \sin\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \psi_2 \cos\left(\frac{2\pi kt}{T}\right) + \\ & \varepsilon_t \end{aligned} \quad (5)$$

Denklem (5)'te hata kareleri toplamını en küçükleyen frekans değeri k seçilerek model tahmin edilmektedir ($k = 0.1, 0.2, \dots, 4.9, 5$).

Üçüncü aşamada değişkenler arasındaki eş-hareketlilik ve nedensellik yapısını zaman ve frekans boyutlarında incelemek için dalgacık temelli analizler kullanılmıştır. Sürekli dalgacık dönüşümünün kuramsal temelleri Goupillaud vd. (1984) tarafından ortaya konmuş, yöntem Torrence ve Compo (1998) ile standart bir çerçeveye kavuşmuştur. Grinsted vd. (2004) tarafından geliştirilen Wavelet Coherence (WTC) yaklaşımı iki seri arasındaki ilişkinin gücü ve yönünü farklı zaman ve frekans bantlarında eş anlı olarak değerlendirmektedir. Analizde literatürde yaygın kabul gören Morlet mother wavelet tercih edilmiştir. Yöntem iktisat literatüründe Aguiar-Conraria ve Soares (2011) ile yaygınlaşmış ve değişkenler arası dönemsel etkileşimlerin analizine imkân sağlamıştır.

$$R_n^2(s) = \frac{|N(N^{-1}W_{xy}(m,n))|^2}{|N(N^{-1}W_x(m,n))|^2 |N(N^{-1}W_y(m,n))|^2} \quad (6)$$

Denklem (6)'daki $R_n^2(s)$ katsayısı, belirli bir zaman noktasında ve ölçekte iki seri arasındaki ilişki gücünü gösteren WTC değerini ifade etmektedir. Bu katsayı 0 ile 1 arasında değişmekte olup 1'e yaklaştıkça güçlü eş-hareketlilik, 0'a yaklaştıkça zayıf ilişkiyi göstermektedir. Bu yöntem

sayesinde liberal demokrasi ile turizm gelirleri arasındaki ilişkinin hem kısa dönemli hem de kalıcı dinamikleri analiz edilebilmektedir.

Ampirik Bulgular

Değişkenlerin durağanlığı FBADF birim kök testiyle incelenmiş olup sonuçlar Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. FBADF Test Sonuçları (Düzey)

Sabitli Model						
Değişken	k	Wald F	Kritik Değer (%5)	P	FBADF test İstatistiği	Kritik Değer (%5)
lnTUR	4	145.444*	8.133	1	-4.011	-4.271
LDI	5	144.781*	27.101	0	-2.213	-8.129
lnREER	2	186.303*	14.824	0	-5.903	-6.590
lnGDPw	4	159.040*	9.870	0	-3.410	-3.661
lnOIL	3	171.967*	11.237	1	-2.182	-5.438
Sabitli ve Trendli Model						
lnTUR	5	246.476*	83.989	1	-8.677	-11.485
LDI	3	121.444*	77.776	1	-6.601	-14.118
lnREER	3	187.629*	15.715	1	-2.402	-4.943
lnGDPw	4	207.319*	32.547	0	-6.905	-8.410
lnOIL	5	218.844*	21.603	1	-5.298	-7.774

Not: * %5 anlamlılık düzeyini gösterir. k ve p sırasıyla Fourier terimlerinin frekans sayısını ve optimum gecikme uzunluğunu gösterir. Kritik değerler 10.000 yenilemeyle belirlenmiştir.

Tablo 3'te raporlanan Wald F istatistiklerinin her iki modelde de kritik değerleri aşması, serilerde yapısal kırılmalar bulunduğunu ve Fourier yaklaşımının modele dâhil edilmesinin teknik açıdan gerekli olduğunu göstermektedir. FBADF sonuçları, tüm değişkenlerin düzey değerlerinde durağan olmadığını ve birim kök içerdiğini ortaya koymuştur. Bu nedenle serilerin bütünleşme derecelerini belirlemek amacıyla serilerin birinci farkları alınıp FBADF testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. FBADF Test Sonuçları (Birinci Fark)

Sabitli Model						
Değişken	k	Wald F	Kritik Değer (%5)	P	FBADF test İstatistiği	Kritik Değer (%5)
lnTUR	3	131.542*	12.256	1	-13.600*	-8.283
LDI	2	161.451*	11.909	0	-6.568*	-4.234
lnREER	1	163.911*	9.413	0	-10.693*	-7.180
lnGDPw	5	178.189*	6.019	0	-6.606*	-5.493
lnOIL	5	181.058*	18.642	1	-16.395*	-7.936
Sabitli ve Trendli Model						
lnTUR	5	144.483*	13.897	1	-18.071*	-9.563
LDI	1	151.755*	14.580	0	-6.076*	-4.427
lnREER	2	172.991*	15.505	0	-8.329*	-7.522
lnGDPw	5	172.502*	6.115	0	-7.965*	-5.475
lnOIL	3	167.490*	16.489	1	-14.943*	-7.958

Not: * %5 anlamlılık düzeyini gösterir. k ve p sırasıyla Fourier terimlerinin frekans sayısını ve optimum gecikme uzunluğunu gösterir. Kritik değerler 10.000 yenilemeyle belirlenmiştir.

FBADF sonuçlarına göre tüm serilerin birinci farklarına ait test istatistikleri hem sabitli hem de sabitli-trendli modellerde %5 kritik değerlerden daha negatiftir. Dolayısıyla birim kök sıfır hipotezi reddedilmekte ve serilerin birinci farklarında durağan olduğu belirlenmektedir. Wald-F istatistiklerinin anlamlılığı ise Fourier terimlerinin modele dahil edilmesinin uygun olduğunu ve serilerde yumuşak yapısal değişimlerin bulunduğunu göstermektedir.

Durağanlık dereceleri belirlendikten sonra, uzun dönem ilişkiyi incelemek amacıyla FBARDL Sınır Testi uygulanmıştır. Optimal gecikmeler, frekans değerleri ve $F_{overall}$, $t_{dependent}$ ile $F_{independent}$ istatistikleri kritik değerlerle birlikte Tablo 5’te raporlanmıştır.

Tablo 5. FARDL Eş Bütünleşme Sonuçları

Model	Testler	Test – stat	Üst Kritik Değerler		
			%10	%5	%1
(1,0,0,0) k: 3.5*	F-overall	6.042**	3.710	4.334	5.726
	t-dep.	-5.010**	-3.660	-3.990	-4.600
	F-indep.	6.539**	3.740	4.490	6.170

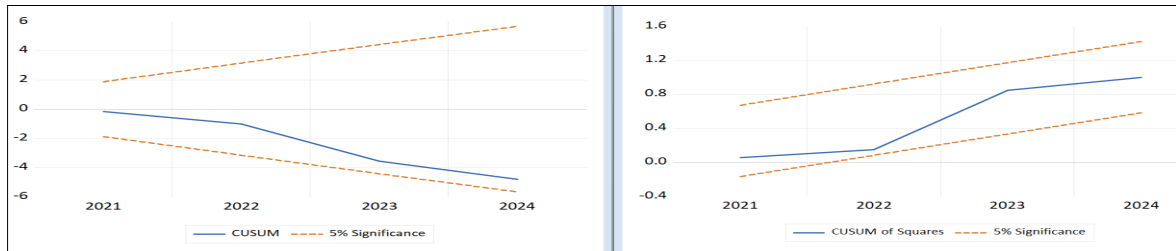
Not: *; AIC bilgi kriterine göre belirlenen uygun frekans değerini, **; %1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir. Modelde Üst kritik değerler $F_{overall}$ için Narayan (2005), $t_{dependent}$ için Pesaran et al. (2001) ve $F_{independent}$ için Sam et al. (2019) çalışmalarından yararlanılmıştır.

Tablo 6’daki frekans değerleri, Modeldeki yapısal kırılmaların kalıcı nitelik taşıdığını göstermektedir. FARDL yaklaşımında uzun dönem ilişkisinin varlığı için $F_{overall}$, $t_{dependent}$ ve $F_{independent}$ istatistiklerinin tablo üst kritik değerlerini aşması gerekir. Her iki modelde de tüm istatistikler bu eşiği aşmış ve %1 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu modelde uzun dönem eşbütünleşme ilişkisini doğrulamaktadır. Sonuçların sağlamlığını sınamak amacıyla FARDL modele ilişkin tanısal testler uygulanmış ve bulgular Tablo 7’de raporlanmıştır.

Tablo 6. Tanı Testleri

Testler	Değerler	Olasılık	Karar
Ramsey RESET Fonksiyonel Biçim Testi	0.559	0.465	✓
Seri Korelasyon LM Testi (Breusch–Godfrey)	3.256	0.064	✓
Harvey Değişen Varyans Testi	14.409	0.211	✓
ARCH Değişen Varyans Testi	0.256	0.613	✓
Jarque–Bera Normallik Testi	1.355	0.510	✓
CUSUM ve CUSUMSQ İstikrar Testleri	İstikrarlı (Şekil 3)		✓
R2 / Düzeltilmiş R2	0.995773 / 0.993325		✓

Tablo 6’da raporlanan tanısal test sonuçları modelin temel ekonometrik varsayımları sağladığını göstermektedir. Elde edilen bulgular modelde fonksiyonel biçim hatası, seri korelasyon ve değişen varyans problemlerinin bulunmadığına işaret etmektedir. Ayrıca CUSUM ve CUSUMSQ testleri katsayıların analiz dönemi boyunca istikrarlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar kurulan modelin tahminlerinin ekonometrik açıdan güvenilir olduğunu göstermektedir. Şekil 3’te sunulan bulgular, modelde anlamlı bir yapısal kırılma olmadığını ve katsayıların istikrarlı kaldığını göstermektedir.



Şekil 3. Cusum ve Cusumsq Grafikleri

FARDL sınır testi sonuçları, değişkenler arasında uzun dönem eşbütünleşme bulunduğunu göstermektedir. Bu nedenle seçilen FARDL modelinin kısa ve uzun dönem tahminleri Tablo 7’de raporlanmıştır.

Tablo 7. Bulgular

Model: $\ln TUR_t = f(\ln LDI_t, \ln REER_t, \ln GDPw_t, \ln OIL_t, D2020_t)$					
	Değişkenler	Katsayı	Standart Hata	t-İstatistik	Olasılık
Uzun Dönem	LDI	4.233166	0.584717	7.239687	0.0000
	lnREER	-1.795135	0.320344	-5.603772	0.0000
	lnGDPw	6.665126	0.543399	12.26561	0.0000
	lnOIL	0.306433	0.140136	2.186682	0.0340
	D2020	-2.809166	0.813717	-3.452265	0.0012
Hata Düzeltme	COS	0.078811	0.032896	2.395743	0.0208
	SIN	0.004868	0.032461	0.149968	0.8815
	ECM(-1)	-0.339057	0.032200	-10.52971	0.0000

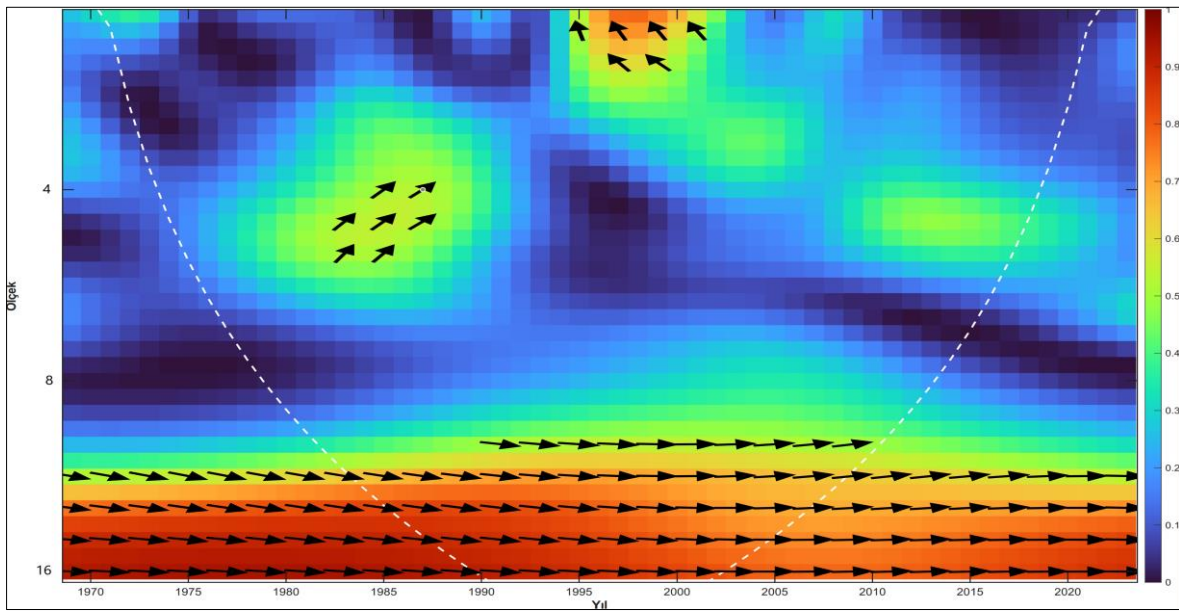
Tablo 7’de raporlanan FARDL sonuçları, $\ln TUR$ ile LDI, $\ln REER$, $\ln GDPw$, $\ln OIL$ ve D2020 değişkenleri arasında anlamlı uzun dönem ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. LDI katsayısının pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olması, demokratik kurumların güçlenmesi ve kurumsal güvenilirliğin artmasının Türkiye’nin turizm gelirlerini desteklediğini ortaya koymaktadır. $\ln REER$ katsayısının negatif bulunması, reel efektif kurdaki değerlenmenin Türkiye’yi uluslararası turistler açısından daha pahalı bir destinasyon hâline getirdiğini ve fiyat rekabetini zayıflattığını göstermektedir. Küresel gelir düzeyini temsil eden $\ln GDPw$ değişkeninin pozitif etkisi, turizm talebinin dünya ekonomik koşullarına duyarlı olduğunu doğrularken, $\ln OIL$ değişkeninin sınırlı fakat pozitif etkisi petrol fiyatlarının küresel ekonomik canlılıkla birlikte turizm talebini dolaylı biçimde artırabileceğini düşündürmektedir. Pandemi dönemini temsil eden D2020 değişkeninin negatif ve anlamlı katsayısı ise COVID-19 şokunun turizm gelirlerinde ciddi bir daralma yarattığını ortaya koymaktadır.

Modelin dinamik yapısı incelendiğinde hata düzeltme teriminin ECM(-1) katsayısının negatif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuç, kısa dönemli sapmaların zaman içinde giderildiğini ve sistemin uzun dönem dengeye yöneldiğini göstermektedir. Katsayının büyüklüğü, dengenin yaklaşık üçte birinin bir dönem içinde yeniden tesis edildiğine işaret ederek modelin istikrarlı bir ayarlama sürecine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Fourier terimlerinden COS katsayısının anlamlı, SIN katsayısının ise anlamsız olması, modelde yapısal kırılmaların bulunduğunu ancak tek frekanslı bir Fourier yaklaşımının yeterli olduğunu göstermektedir.

Genel olarak bulgular, Türkiye’de turizm gelirlerinin kurumsal kalite ve küresel ekonomik koşullardan olumlu, reel kur değerlenmesi ve pandemi şoklarından ise olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, turizm talebinin hem ekonomik rekabet gücüne hem de politik ve kurumsal ortama duyarlı olduğunu ortaya koymakta ve liberal demokrasi göstergelerinin turizm performansının önemli belirleyicileri arasında yer aldığını doğrulamaktadır. Bu çerçevede, kur istikrarını destekleyen makroekonomik politikalar ile kurumsal kaliteyi ve demokratik standartları güçlendiren reformların Türkiye’nin turizm gelirlerini artırmada tamamlayıcı rol oynayacağı değerlendirilmektedir.

Wavelet Analizi

LDI ve $\ln TUR$ arasındaki zaman-frekans bağımlılığını incelemek amacıyla Wavelet Coherence analizi uygulanmış, kontrol değişkenleri bu aşamada analize dahil edilmemiştir. Grafikte sıcak renkler (sarı-kırmızı) güçlü, soğuk renkler (mavi) zayıf ilişkiyi; dikey eksen ise sırasıyla kısa (0–4 yıl), orta (4–8 yıl) ve uzun (8–16 yıl) dönem frekanslarını temsil etmektedir. Etki konisi (COI) dışındaki alanlar sınır etkileri nedeniyle ihtiyatla yorumlanmalıdır. Faz okları; sağa (→) pozitif, sola (←) negatif eş-hareketi gösterirken, sağ-aşağı (↘) oklar LDI’nın $\ln TUR$ ’u, sağ-yukarı (↗) oklar ise $\ln TUR$ ’un LDI’ya öncüllediğini ifade etmektedir. Türkiye’ye ilişkin analiz sonuçları aşağıda sunulmaktadır.



Şekil 4. LDI ve lnTUR Arasındaki WTC Görseli

Grafikteki 0–4 yıllık kısa dönem bandında, özellikle 1995–2000 dönemi civarında gözlenen sol-yukarı yönlü faz okları ve zayıf renk tonları, Türkiye’nin 1990’lı yıllardaki koalisyon hükümetleri, 28 Şubat süreci ve ardışık ekonomik krizleriyle örtüşmektedir. Wavelet koherens analizinde sol-yukarı yönlü oklar, turizm gelirlerinin liberal demokrasi göstergesinden önce hareket ettiğini, yani kısa dönemde lnTUR’un LDI üzerinde öncül bir rol oynadığını göstermektedir. Bununla birlikte düşük koherens yoğunluğu, iki değişken arasındaki eş-hareketin bu dönemde zayıf ve istikrarsız olduğunu ortaya koymaktadır. 1994 Karaman Krizi, 1999 Marmara depremi ve 2001 ekonomik krizini kapsayan bu süreçte, politik ve ekonomik belirsizliklerin turizm sektörü üzerindeki etkisi daha belirgin hale gelmiştir. Hükümet istikrarsızlıkları, güvenlik endişeleri ve bölgesel çatışmaların turist tercihlerini olumsuz etkilediği söylenebilir. Bu bulgu, turizm talebinin kısa vadede yalnızca ekonomik göstergelerden değil, aynı zamanda demokrasi kalitesi, siyasi istikrar ve güvenlik algısı gibi kurumsal unsurlardan da etkilenebileceğine işaret etmektedir.

Grafikteki 4–8 yıllık orta dönem bandında, özellikle 1980–1990 yılları arasında gözlenen sağ-yukarı yönlü faz okları, iki değişken arasında pozitif bir eş-hareket olduğunu ve LDI’nin lnTUR üzerinde öncül bir rol oynadığını göstermektedir. Bu sonuç, liberal demokrasi düzeyindeki iyileşmelerin belirli bir zaman gecikmesiyle turizm gelirlerinde artışa yol açtığını ima etmektedir. Bu dönem aynı zamanda 24 Ocak 1980 kararları sonrasında başlatılan dışa açılma sürecinin etkilerinin belirginleştiği yıllarla örtüşmektedir. Serbest döviz kuru rejimine geçiş ve 1982 tarihli 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ile sağlanan yatırım kolaylıklarının Antalya, Bodrum ve Marmaris gibi destinasyonlarda kitlesel turizm altyapısının oluşmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Ayrıca Turgut Özal dönemi (1983–1993) boyunca ihracat odaklı büyüme stratejisinin benimsenmesi ve turizmin döviz kazandırıcı bir sektör olarak önceliklendirilmesi, LDI ile lnTUR arasındaki ilişkinin daha belirgin hale gelmesine katkı sağlamış görünmektedir. 1987’de Avrupa Topluluğu’na yapılan tam üyelik başvurusu Türkiye’nin uluslararası imajını güçlendirirken, 1980 darbesi sonrası siyasi kısıtlamaların demokrasi–turizm ilişkisini daha karmaşık bir yapıya dönüştürmüş olabileceği değerlendirilmektedir. Genel olarak bu bulgular, Türkiye’nin 1980’li yıllardaki ekonomik ve kurumsal dönüşüm sürecinde demokratikleşme eğilimlerinin turizm gelirlerindeki artışı zaman içinde önceleyen bir dinamik oluşturduğuna işaret etmektedir.

Grafikteki 8–16 yıllık uzun dönem bandında, tüm analiz periyodu (1970–2024) boyunca gözlenen yoğun sıcak renkler ve sağa yönlü faz okları, LDI ile lnTUR arasında güçlü ve kalıcı bir eş-hareket bulunduğunu göstermektedir. Sağa yönlü faz okları iki değişkenin aynı fazda hareket ettiğini ve uzun dönemde demokratikleşme düzeyindeki değişimlerin turizm gelirlerindeki eğilimlerle eş zamanlı olarak ilerlediğini göstermektedir. Bu bulgu, demokratikleşme düzeyindeki artışların hukukun üstünlüğü, kurumsal güven ve ülke imajı kanalları üzerinden turizm gelirlerini destekleyebileceğini düşündürmektedir. Özellikle 1999 Helsinki Zirvesi, 2001 Anayasa değişiklikleri ve 2004–2008 dönemi AB uyum reformları gibi demokratikleşme kilometre taşları, Türkiye'nin “güvenli destinasyon” algısının güçlenmesiyle birlikte turizm sektörünün gelişimini destekleyen kurumsal bir ortam yaratmış olabilir. Nihayetinde bu uzun dönemli koherens yapısı, Türkiye’de turizm performansının yalnızca doğal çekiciliklere değil, aynı zamanda demokratik yönetim kalitesi ve kurumsal gelişime de bağlı olabileceğini göstermektedir.

Türkiye için 1970–2024 dönemine ait Wavelet Coherence bulguları, LDI ile lnTUR arasındaki ilişkinin zaman ufku boyunca değişken olmakla birlikte genel eğilimin pozitif olduğunu göstermektedir. Kısa vadede (0–4 yıl) şoklara duyarlı seyir, orta vadede (4–8 yıl) güçlenerek uzun dönemde (8–16 yıl) daha kalıcı bir eş-harekete dönüşmektedir. Bu desen, demokratik reformların turizm üzerindeki etkisinin zamana yayıldığını ve demokratikleşme düzeyinin turizm performansını destekleyebilecek bir unsur olabileceğini düşündürmektedir.

Tartışma

FARDL bulguları, 1970–2024 döneminde lnTUR ile LDI ve kontrol değişkenleri arasında anlamlı bir uzun dönem ilişkisi olduğunu göstermektedir. LDI'nin pozitif katsayısı, demokratik kurumların sağladığı istikrar ve şeffaflığın turist güvenini artırdığı hipotezini destekler niteliktedir. Kontrol değişkenlerinden lnREER'nin negatif, lnGDPw'nin pozitif etkisi teorik beklentilerle uyumluyken; lnOIL'un pozitif anlamlılığı, petrol zengini ülkelerdeki refah artışı veya altyapı yatırımlarıyla açıklanabilir. D2020'nin negatif işareti pandemi şokunu doğrularken, anlamlı ve negatif bulunan hata düzeltme katsayısı (ECM), sistemin şoklar sonrası uzun dönem dengeye uyum sağladığını ortaya koymaktadır.

LDI ile lnTUR arasındaki pozitif ilişki, turizm talebinin yüksek risk duyarlılığı nedeniyle kurumsal güven ve öngörülebilirlik kanallarıyla açıklanabilir. V-Dem Liberal Demokrasi Endeksi tarafından ölçülen hukukun üstünlüğü ve sivil özgürlükler gibi unsurlar, kurumların belirsizliği azaltarak ekonomik aktörlerin kararlarını daha öngörülebilir hale getirdiğini vurgulayan North (1990) yaklaşımıyla uyumludur. Bu bağlamda Henisz (2000) tarafından tanımlanan bağımsız veto noktalarının varlığı, hükümetlerin statükoyu keyfi olarak değiştirme kabiliyetini sınırlayarak mülkiyet haklarını korumakta ve yatırımcılar için bir güvenilir taahhüt işlevi görerek destinasyon risk primini azaltmaktadır. Turizm hizmetlerinin deneyim malı niteliği nedeniyle turistler destinasyon kalitesini seyahat öncesinde tam olarak gözlemleyemez ve bu bağlamda demokratik kurumlar destinasyon kalitesine ilişkin bir güven sinyali işlevi görür. Neumayer (2004), güvenlik algısının turizm için bir ön koşul olduğunu ve turistlerin en küçük bir risk olasılığında dahi alternatif destinasyonlara kayma eğilimi gösterdiklerini vurgularken Eilat ve Einav (2004) politik riskin destinasyon seçiminde önemli belirleyicilerden biri olduğunu ampirik olarak ortaya koymuştur.

Türkiye özelinde yapılan çalışmalar kurumsal kalitenin bu çekici etkisini doğrulamaktadır. Dura ve Kılıç (2021), sivil ve politik haklar ile basın özgürlüğünün Türkiye'ye yönelen uluslararası turizm talebi üzerinde belirleyici etkiler yarattığını ve hukukun üstünlüğünün bu talebin en temel güvencesi olduğunu göstermiştir. Demokratik hesap verebilirliğin artması ve yolsuzluğun azalması turist girişlerini doğrudan desteklerken (Demir ve Gözgör, 2017), ordunun siyaset üzerindeki etkisinin azalmasının ve askeri müdahale riskinin düşmesinin Türkiye'yi turistler için yaklaşık %7 oranında daha cazip hale getirdiği belirlenmiştir. Mete (2021) ile Aydın (2022) politik istikrar ve kurumsal kalitenin turizm sektörünün sürdürülebilirliği için temel koşullar olduğunu tespit ederken

Sezgin Kıroğlu ve Sezgin (2019) Türkiye'deki terör olaylarının ziyaretçi sayısı üzerinde güçlü bir baskı oluşturduğunu saptamıştır. Ayrıca jeopolitik risklerdeki bir şokun turizm gelirlerini hem kısa hem de uzun dönemde olumsuz etkilediği belirlenmiştir (Saint Akadiri vd., 2020). Sonuç olarak liberal demokratik kurumların sağladığı güven ortamı turizm gelirlerini artıran temel bir kanal olsa da turizm performansı aynı zamanda fiyat rekabetçiliği ve küresel talep koşulları gibi makroekonomik dinamiklerle de şekillenmektedir.

Kontrol değişkenlerine ilişkin bulgular, Türkiye'nin turizm talebinin fiyat rekabetçiliği ve küresel konjonktür gibi makroekonomik faktörlere karşı yüksek duyarlılık sergilediğini kanıtlamaktadır. $\ln REER$ ile $\ln TUR$ arasındaki negatif ilişki, turizmin görelî fiyat değişimlerine duyarlı olduğunu öne süren teorik çerçeveye tam bir uyum içindedir. Turizm literatürü, döviz kurunun destinasyonun görelî maliyetini belirleyen temel bir kanal olduğunu ve turizm akımlarının büyük ölçüde fiyat ve gelir değişkenleriyle açıklandığını vurgulamaktadır (Lim, 1997; Song ve Li, 2008). Türkiye özelinde yapılan ampirik çalışmalar da reel döviz kuru rekabetçiliğinin turizm talebi üzerindeki belirleyici rolünü doğrulamaktadır (Şen ve Şit, 2015; Çelik ve Karaçuka, 2017; Kurt ve Kılıç, 2018). Bu doğrultuda $\ln REER$ 'deki bir değerlenmenin Türkiye'nin görelî fiyat avantajını zayıflatarak turistler için destinasyonu daha pahalı hale getirdiği ve talebi sınırladığı değerlendirilmektedir. Buna karşılık $\ln GDP$ değişkeninin pozitif katsayısı, turizmin gelir esnekliği yüksek bir tüketim kalemi olduğunu ve küresel refah artışlarının uluslararası turizm akımlarını doğrudan desteklediğini göstermektedir (Crouch, 1992; Rudež, 2018). Türkiye için yapılan çalışmalar da turizm ürününün bir "lüks mal" özelliği taşıdığını ve küresel gelire karşı yüksek esneklik sergilediğini ortaya koymaktadır (Agiomirgianakis vd., 2014; Özcan, 2015). Özellikle Agiomirgianakis vd. (2014), Türkiye'ye yönelik turizm talebinin gelir esnekliğinin oldukça yüksek olduğunu belirleyerek küresel gelirdeki küçük bir artışın turist girişlerini çok daha yüksek oranda artırdığını saptamıştır.

$\ln OIL$ katsayısının pozitif bulunması, petrol fiyatlarının turizm talebi üzerindeki etkisinin maliyet kanalından ziyade çok boyutlu bir yapı sergilediğini kanıtlamaktadır. Teorik beklentinin aksine pozitif bulunan bu ilişki, petrol fiyat artışlarının küresel ekonomik aktivite ve refah düzeyindeki yükselişin bir öncü göstergesi olmasıyla açıklanabilir. Küresel talebin canlı olduğu dönemlerde artan petrol fiyatları, turizm harcamalarını baskılamaktan ziyade destekleyici bir rol üstlenebilmektedir. Türkiye bağlamında daha kritik olan husus ise Türkiye'nin önemli turizm pazarları arasında yer alan Orta Doğu ve Körfez bölgesi gibi petrol ihraç eden ülkelerdeki refah artışıdır. Hesami vd. (2020) tarafından belirtildiği üzere petrol fiyatlarındaki yükseliş, bu kaynak pazarlardaki harcanabilir geliri artırarak Türkiye'ye yönelik talebi pozitif yönde etkilemektedir. Bu durum petrol fiyatlarındaki artışın yarattığı ulaşım maliyeti baskısının, kaynak pazarlardaki gelir etkisi tarafından domine edildiğini göstermektedir. Son olarak D2020 değişkeninin negatif ve anlamlı bulunması, COVID-19 pandemisinin uluslararası turizm hareketliliğinde yarattığı tarihsel daralmayla örtüşmektedir. Pandemi döneminde uygulanan küresel seyahat kısıtlamaları ve artan belirsizlik ortamı, uluslararası turizm talebinde eşi görülmemiş bir krize yol açmış ve 2020 yılında uluslararası turist varışları dünya genelinde yaklaşık %74 oranında azalmıştır (UNWTO, 2021). Bu bulgu, turizm sektörünün dışsal şoklara karşı ne kadar kırılgan olduğunu ve kriz dönemlerinde güvenlik ile sağlık risklerinin ekonomik değişkenlerin önüne geçtiğini teyit etmektedir.

LDI ile $\ln TUR$ arasındaki ilişkinin Wavelet Coherence analiziyle incelenmesi, FARDL bulgusunun zaman içindeki dinamiklerini ortaya koymaktadır. Wavelet yaklaşımı iki seri arasındaki eş-hareketi farklı frekans bantlarında izleyebilmesi nedeniyle uzun dönem katsayısının sunduğu ortalama etkiyi tamamlayan bir araçtır (Torrence & Compo, 1998; Grinsted vd., 2004). Bulgular, uzun dönem bantlarında güçlü ve süreklilik gösteren pozitif bir eş-hareket bulunduğunu, kısa dönem bantlarında ise ilişkinin daha zayıf seyrettiğini göstermektedir. Bu desen, demokratik kurumsal değişimlerin turizm talebine yatırım, güven ve destinasyon imajı kanalları üzerinden gecikmeli yansıdığı yönündeki kurumsal çerçeveye uyumludur. Ayrıca bazı alt dönemlerde öncül-ardıl

ilişkinin değişebilmesi, turizm performansındaki artışın da kurumsal iyileşmeleri besleyebileceğini düşündürmektedir. Bu çerçevede wavelet bulguları, FARDL analizinde elde edilen uzun dönemli pozitif ilişkiyi desteklemekte ve etkinin özellikle uzun vadede belirginleştiğini göstermektedir.

Bu çalışmanın temel katkısı, Türkiye turizm gelirleri literatüründe çoğunlukla döviz kuru ve gelir gibi makroekonomik belirleyicilere odaklanan yaklaşımları kurumsal bir boyutla genişletmesidir. Turizm talebi literatürü, geleneksel modellerde gelir ve fiyat değişkenlerinin baskın rolünü vurgularken kurumsal göstergelerin etkisinin görece sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır (Lim, 1997; Song & Li, 2008). Bu çalışmada Liberal Demokrasi Endeksi'nin (LDI) uzun dönemli veri setiyle modele dâhil edilmesi, turizm performansının yalnızca fiyat rekabetçiliğiyle değil, aynı zamanda kurumsal güven ve ülke imajı kanallarıyla da ilişkili olduğunu ampirik olarak kanıtlamaktadır. Yöntemsel açıdan çalışma, Fourier terimlerinin ARDL çerçevesine entegre edilmesiyle yapısal kırılmaların esnek biçimde temsil edilmesini sağlamakta ve FARDL yaklaşımıyla küçük örneklem koşullarında eşbütünleşme testinin güvenilirliğini artırmaktadır (McNown et al., 2018). Ayrıca Wavelet analizi, ilişkinin zaman ve frekans boyutunda derinlemesine incelenmesine olanak tanıyarak bulguların yorumlanmasını zenginleştirmektedir.

Sonuç

Bu çalışma çerçevesinde elde edilen ampirik sonuçlar, Türkiye’de liberal demokrasi düzeyi (LDI) ile turizm gelirleri arasında uzun dönemde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğuna işaret etmektedir. Bu bulgu, turizm performansının yalnızca fiyat rekabeti ve küresel talep koşulları gibi makroekonomik değişkenlere değil, aynı zamanda kurumsal kalite düzeyine de duyarlı olduğunu göstermektedir. Turizm sektörünün uluslararası güven algısına son derece bağımlı bir faaliyet alanı olması, bu sonucu destekler niteliktedir.

Destinasyon seçiminde güvenlik, hukuki öngörülebilirlik ve politik istikrar gibi unsurlar kritik rol oynadığı için; liberal demokratik kurumların gelişimi, destinasyon güvenilirliğini pekiştirerek turizm talebi için yapısal bir zemin oluşturmaktadır. Bu bağlamda; sivil haklar, politik haklar ve ifade özgürlüğü gibi demokratik kazanımları temsil eden yapısal iyileşmelerin, yabancı ziyaretçiler için bir "güven sinyali" işlevi gördüğü değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, kapsayıcı bir demokratik ortamın tesisi, Türkiye’nin uluslararası turizm pazarındaki rekabet avantajını pekiştiren ve dışsal şoklara karşı direnç sağlayan stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Ayrıca kontrol değişkenlerine ilişkin bulgular, Türkiye turizm talebinin makroekonomik koşullara duyarlı olduğunu göstermektedir. Reel efektif döviz kurunun negatif katsayısı fiyat rekabetçiliğinin turizm talebi için kritik olduğunu ortaya koyarken, küresel gelir düzeyini temsil eden lnGDPw değişkeninin pozitif katsayısı uluslararası turizmin gelir esnekliği yüksek bir faaliyet olduğunu doğrulamaktadır. Petrol fiyatlarının pozitif etkisi ise Türkiye’nin önemli turizm kaynak pazarları arasında yer alan petrol ihracatçısı ülkelerdeki gelir artışlarıyla açıklanabilir. Buna karşılık COVID-19 pandemisini temsil eden D2020 değişkeninin negatif katsayısı, turizm sektörünün küresel şoklara karşı kırılganlığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede elde edilen bulgular politika yapıcılar açısından bazı önemli çıkarımlar sunmaktadır.

- Hukuki Altyapı Güçlendirilmelidir: Analizler, sivil haklar ve yargı bağımsızlığının turizm talebiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, mülkiyet haklarının korunması ve hukuki öngörülebilirliğin artırılması, sadece yerli yatırımcıyı değil, destinasyon riskini düşük gören yabancı turist profilini de çekmek için birincil politika aracı olarak kullanılmalıdır.
- Demokratik Standartlar Bir Tanıtım Unsuru Haline Getirilmelidir: Demokratik hesap verebilirliğin artması ve ordunun siyasi mekanizmalar üzerindeki etkisinin minimize

edilmesi, uluslararası imajı pozitif yönde dönüştürmektedir. Turizm stratejilerinde Türkiye'nin demokratik kurumlarının gücü, "güvenli ve istikrarlı ülke" mesajıyla desteklenerek bir pazarlama argümanına dönüştürülmelidir.

- Yolsuzlukla Mücadele ve Şeffaflık Reformları Hızlandırılmalıdır: Özellikle AB pazarındaki yüksek nitelikli turist kitlesini kazanmak için kurumsal şeffaflık artırılmalıdır. Yolsuzluğun azaltılması, sektördeki gizli maliyetleri düşüreceğinden, elde edilen kaynaklar turizm altyapısının geliştirilmesine kanalize edilmelidir.
- Kriz İletişiminde Paradigma Değişikliğine Gidilmelidir: Siyasi veya ekonomik belirsizlik dönemlerinde sadece reklam/tanıtım bütçelerini artırmak yerine; demokratik şeffaflık ve kurumsal güveni vurgulayan bir "kurumsal iletişim stratejisi" benimsenmelidir. Negatif algının kırılmasında kurumsal sinyallerin reklamdan daha etkili olduğu unutulmamalıdır.
- Ekonomik Avantajlar Kurumsal İstikrarla Desteklenmelidir: Döviz kuru avantajı veya küresel gelir artışı gibi dışsal faktörlerin turizme katkısı, kurumsal kalite ile birleştirilmelidir. Ekonomik şoklara karşı bir "güven tamponu" oluşturmak amacıyla liberal demokratik kurumların yapısal istikrarı korunmalı ve bu durum makroekonomik politikaların tamamlayıcı bir parçası olarak kurgulanmalıdır.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Analizin yalnızca Türkiye örneğine dayanması bulguların genellenebilirliğini sınırlayabilmektedir. Ayrıca liberal demokrasi endeksinin bileşik bir gösterge olması, kurumsal yapıdaki alt bileşenlerin ayrı ayrı etkilerinin incelenmesini mümkün kılmamıştır. Gelecek çalışmaların farklı ülke örneklemelerini kapsayan panel veri analizleri gerçekleştirmesi ve demokratik kurumların alt bileşenlerini dikkate alan modeller geliştirmesi literatüre daha kapsamlı katkılar sağlayabilir. Bunun yanı sıra dijitalleşme, sürdürülebilir turizm politikaları ve iklim değişikliği gibi yeni faktörlerin turizm performansı üzerindeki etkileri de gelecekteki araştırmalar için önemli bir alan oluşturmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde bu çalışma, turizm performansının yalnızca ekonomik faktörlerle değil aynı zamanda kurumsal yapı ve demokratik yönetim kalitesiyle de yakından ilişkili olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, turizm sektörünün sürdürülebilir gelişiminin ekonomik politikalar ile kurumsal reformların birlikte ele alındığı bütüncül bir politika yaklaşımını gerektirdiğine işaret etmektedir.

References

- Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Business.
- Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2005). Institutions as a fundamental cause of long-run growth. In P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), *Handbook of economic growth* (Vol. 1A, pp. 385–472). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1574-0684\(05\)01006-3](https://doi.org/10.1016/S1574-0684(05)01006-3)
- Acheampong, A. O., Opoku, E. E. O., & Koomson, I. (2025). Effect of inbound tourism on inclusive growth: Does institutionalized democracy matter? *Tourism Management Perspectives*, 58, Article 101382. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2025.101382>
- Adamiş, E., & Eskin, İ. (2020). COVID-19 dönemindeki devlet desteklerinin otel endüstrisinde sürdürülebilirlik kapsamında değerlendirilmesi: Edirne ili örneği. *Turkish Studies*, 15(6), 1–17. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.47182>
- Afşar, Ö. A., & Atgür, M. (2019). Demokratikleşme düzeyi ve sosyo-ekonomik gelişme ilişkisi: OECD ülkeleri üzerine bir inceleme. *Turkish Studies – Social Sciences*, 14(3), 1201–1222. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.24883>
- Agallija, N. (2018). Avrupa Birliği üyelik sürecinin Balkan ülkeleri kamu yönetimleri üzerine etkisi: Arnavutluk örneği. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(22), 1–17. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13936>
- Agiomirgianakis, G., Serenis, D., & Tsounis, N. (2014). Exchange rate volatility and tourist flows into Türkiye. *Journal of Economic Integration*, 29(4), 700–725. <https://doi.org/10.11130/jei.2014.29.4.700>
- Aguiar-Conraria, L., & Soares, M. J. (2011). Oil and the macroeconomy: Using wavelets to analyze old issues. *Empirical Economics*, 40(3), 645–655. <https://doi.org/10.1007/s00181-010-0371-x>
- Akerlof, G. A. (1978). The market for "lemons": Quality uncertainty and the market mechanism. In P. Diamond & M. Rothschild (Eds.), *Uncertainty in economics* (pp. 235–251). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-214850-7.50022-X>
- Akkır, R. (2014). Türkiye'nin demokrasiye geçiş süreci ve laiklik anlayışının değişmesinde bir dönüm noktası: CHP'nin Yedinci Olağan Kurultayı. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 53–65. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6451>
- Aksöz, A. S. (2021). Çukurova Üniversitesi online eğitim sistemine ilişkin öğrenci değerlendirmeleri. *Turkish Studies – Education*, 16(1), 1–17. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.48274>
- Akyol Kahveci, S. (2018). Özdalga'nın perspektifinden Türkiye'de din-devlet ve toplum ilişkileri. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(26), 41–73. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14126>
- Altun, V. K. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(4), 2127–2145. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52403>
- Altunok, H., & Gedikkaya, F. G. (2017). Türkiye'de darbeler ve askeri yargı kurumları. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(16), 65–82. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11960>

- Álvarez, M. D., & Campo, S. (2014). The influence of political conflicts on country image and intention to visit: A study of Israel's image. *Tourism Management*, 40, 70–78. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2013.05.009>
- Arabacı Candan, B., & Ural, N. (2024). Afet döneminde üniversitelerdeki uzaktan yabancı dil eğitimine yönelik öğretim elemanı görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 19(2), 609–622. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.74460>
- Aral, N., Fındık, E., Öz, S., Kurtoğlu Karataş, B., Güneş, L. C., & Kadan, G. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde okul öncesi dönemde uzaktan eğitim: Deneysel bir çalışma. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1105–1124. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.49289>
- Arıcı Doğan, D., & Pamuk, İ. (2023). Ergenlerin uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi oyunlara yönelik sosyal ve duygusal deneyimleri. *Turkish Studies – Education*, 18(3), 1321–1342. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.64570>
- Aşkın, D. (2021). COVID-19 pandemisi döneminde akademisyenlerin online/uzaktan eğitim deneyimleri: Öğrencilerin görünmezliği ve kişisel veriler sorunu. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1351–1365. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.50582>
- Avcil, C. (2020). Türkiye'de sivil toplum (1923–2000 dönemi). *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(3), 1179–1194. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.43576>
- Aydemir, E. (2018). Avrupa Birliği'nin yumuşak gücü: Temel değerlerin Türkiye'de etkisi üzerine bir odak grup çalışması. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(3), 127–136. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13054>
- Aydın, F. (2024). Demokratikleşme çağında Çin'in Tayvan anakronizmi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 19(3), 773–791. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.75968>
- Aydın, M. (2022). The impacts of political stability, renewable energy consumption, and economic growth on tourism in Türkiye: New evidence from Fourier Bootstrap ARDL approach. *Renewable Energy*, 190, 467–473. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.03.144>
- Aykaç, M., Aykaç, N., & Sarıkaya, H. S. (2018). Bir modernleşme öyküsü: Köy Enstitüleri. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(27), 183–201. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14620>
- Aytekin, H. (2022). Pandemi sırasında online eğitim/öğretim: Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim ve etkileşim. *Turkish Studies – Education*, 17(3), 1131–1143. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.57960>
- Bağcı, H. (2020). Kaos teorisi kapsamında Covid-19'un finansal piyasalar üzerindeki kelebek etkisinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(7), 2795–2810. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.46280>
- Bayar, Y., & Yener, B. (2019). Political stability and tourism sector development in Mediterranean countries: A panel cointegration and causality analysis. *European Journal of Tourism Research*, 21, 23–32. <https://doi.org/10.54055/ejtr.v21i.356>
- Belli, A. (2017). Türk yerel yönetim sisteminin yerellik ilkesi açısından değerlendirilmesi. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(3), 75–92. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11348>

- Bingöl Ak, B., Türk, A., & Ak, R. (2020). Covid-19 bağlamında tarihteki büyük salgınlar ve ekonomik sonuçları. *Turkish Studies*, 15(4), 189–200. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44242>
- Bozkurt, E., Altınar, A., & Toktaş, Y. (2018). Demokrasi ve ekonomik büyüme: Yükselen piyasa ekonomilerinden kanıt. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(14), 15–32. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13477>
- Bozoklu, Ş., Yılcı, V., & Görüş, M. Ş. (2020). Persistence in per capita energy consumption: A fractional integration approach with a Fourier function. *Energy Economics*, 91, Article 104926. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104926>
- Bölükbaşı, M. (2025). Dijital iletişim ve din. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(3), 1801–1814. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81177>
- Bulut, A. T. (2019). Demokratikleşme literatürünün sınıf temelli açıklamalarını anlamak. *Turkish Studies – Social Sciences*, 14(3), 1321–1330. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22719>
- Büyükkarabacak, N., & Balyer, A. (2022). Okul yöneticilerinin COVID-19 döneminde uzaktan eğitim sürecine dair deneyim ve görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 17(1), 45–71. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62087>
- Canatan, K. (2014). Siyasal kimlikler ve "yaşam tarzları": Güney Marmara Bölgesi örneği. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 465–495. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6648>
- Cansever, N. (2025). Hâkim parti sistemleri: Türkiye'de yöneten sağ partiler ile Japonya'da Liberal Demokrat Parti'nin karşılaştırmalı analizi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(2), 557–584. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81481>
- Cevizoğlu, M. H. (2021). "Yatay dünya tedavisi" ile COVID salgınından temelli kurtulma projesi: Koronapolisler. *Turkish Studies*, 16(2), 103–124. <https://doi.org/10.47845/TurkishStudies.49454>
- Charfeddine, L., & Dawd, I. (2024). Analysis of the resilience of the Türkiye tourism industry to exogenous shocks: New evidence from a NARDL model. *Tourism Recreation Research*, 49(3), 529–544. <https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2026615>
- Coppedge, M., Gerring, J., Knutsen, C. H., Lindberg, S. I., Teorell, J., Marquardt, K. L., Medzihorsky, J., Pemstein, D., Fox, L., Gastaldi, L., Pernes, J., Rydén, O., von Römer, J., Tzelgov, E., Wang, Y.-T., & Wilson, S. (2024). *V-Dem methodology v14* [Metodoloji raporu]. Varieties of Democracy (V-Dem) Project.
- Crouch, G. I. (1992). Effect of income and price on international tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(4), 643–664. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(92\)90059-X](https://doi.org/10.1016/0160-7383(92)90059-X)
- Çelebi, M. B. (2025). Sosyal medya etkinlikleri bağlamında Z Kuşağı'nın siyasal iletişim pratikleri. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(2), 585–607. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81251>
- Çelik, N., & Karaçuka, M. (2019). The effects of terrorist attacks on destination preferences of domestic and foreign tourists: A spatial analysis for Türkiye's NUTS-II regions. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 19(1), 204–222. <https://doi.org/10.25294/auibfd.559403>
- Çoban Balcı, A. (2018). Sivil toplum kuruluşları olarak göçmen dernekleri: Almanya'da Göçmen Kadınlar Birliği örneği. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages*,

-
- Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(23), 443–457. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14522>
- Darıcı, B., Aydın, A., Ayhan, F., & Altaylar, M. (2023). Macroeconomic determinants of tourism demand toward emerging markets. *İstanbul İktisat Dergisi*, 73(2), 837–864. <https://doi.org/10.26650/ISTJECON2023-1296548>
- Demir, E., & Gozgor, G. (2017). What about relative corruption? The impact of the relative corruption on the inbound tourism to Türkiye. *International Journal of Tourism Research*, 19(3), 358–366. <https://doi.org/10.1002/jtr.2118>
- Demir, E., Gozgor, G., & Paramati, S. R. (2019). Do geopolitical risks matter for inbound tourism? *Eurasian Business Review*, 9(2), 183–191. <https://doi.org/10.1007/s40821-019-00118-9>
- Deng, Z., Zhou, M., & Xu, Q. (2022). The moderating role of informatization between country risks and international tourism: A cross-country panel analysis. *PLOS ONE*, 17(12), Article e0278518. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0278518>
- Deryal, E., & Minaz, M. B. (2022). İlkokul öğretmenlerinin COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 17(2), 659–677. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.53887>
- Detotto, C., Giannoni, S., & Goavec, C. (2021). Does good governance attract tourists? *Tourism Management*, 82, Article 104155. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2020.104155>
- Doğan, A. (2020). COVID-19 pandemisinin iş alanları üzerine etkileri ve post COVID-19 yönetim eğilimleri. *Turkish Studies*, 15(6), 131–156. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.47192>
- Dossou, T. A. M., Asongu, S. A., Kambaye, E. N., Dossou, K. P., & Alinsato, A. S. (2024). Governance, tourism and inclusive growth in Africa. *International Social Science Journal*, 74(252), 687–712. <https://doi.org/10.1111/issj.12476>
- Dökmeci, A. H., & Akduman, Ö. (2025). Pandemi döneminde eğitim: Üniversite öğrencilerinin COVID-19 bilgi, tutum ve uygulamalarının (BTU) değerlendirilmesi. *Turkish Studies – Education*, 20(1), 93–114. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.77160>
- Duman, O. (2022). Pandemi, ülke yönetimi ve ulusal kimlik: Orhan Pamuk'un *Veba Geceleri*. *Turkish Studies – Language and Literature*, 17(2), 259–266. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.57798>
- Dunning, J. H. (1988). The eclectic paradigm of international production: A restatement and some possible extensions. *Journal of International Business Studies*, 19(1), 1–31. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490372>
- Dura, Y. C., & Kılıç, E. (2021). Özgürlüğün çekiciliği: Türkiye'ye yönelen dış turizm talebine hak ve özgürlüklerin etkisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 26(102), 171–195. <https://doi.org/10.36484/liberal.817397>
- Durmuş, S., & Şahin, D. (2020). Covid-19 küresel salgında dünyada ve Türkiye'de uygulanan ekonomi politikaları üzerine bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(4), 923–943. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44506>
- Dursun, H., & Işık Tertemiz, N. (2021). Çevirim içi yapılan Web 2.0 araçları öğretiminin sınıf öğretmeni adaylarının matematik ders planlarına yansıtma durumlarının incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(1), 269–291. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.47472>
-

- Durucan, A., & Eşsiz, F. P. (2025). Jeopolitik risklerin Türkiye turizmine etkileri: Kamu politikaları perspektifinden bir analiz. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 36(3), 134–149. <https://doi.org/10.17123/atad.1712805>
- Dwyer, L., & Kim, C. (2003). Destination competitiveness: Determinants and indicators. *Current Issues in Tourism*, 6(5), 369–414. <https://doi.org/10.1080/13683500308667962>
- Eilat, Y., & Einav, L. (2004). Determinants of international tourism: A three-dimensional panel data analysis. *Applied Economics*, 36(12), 1315–1327. <https://doi.org/10.1080/000368404000180897>
- Enders, W., & Lee, J. (2012). The flexible Fourier form and Dickey–Fuller type unit root tests. *Economics Letters*, 117(1), 196–199. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2012.04.081>
- Erbil, D. G., Demir, E., & Armağan Erbil, B. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1473–1493. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.49745>
- Erkan, B., Kara, O., & Harbalıoğlu, M. (2013). Türkiye’de turizm gelirlerinin belirleyicileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 1–20. <https://izlik.org/JA77KY79HE>
- Gezdirici, Z., Demiral Üzan, M., & Özey Köse, E. (2022). Pandemi sürecinde ortaöğretim öğrencilerinin COVID-19 aşısı ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi. *Turkish Studies – Education*, 17(1), 229–240. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62706>
- Ghalia, T., Fidrmuc, J., & Samargandi, N. (2019). Institutional quality, political risk and tourism. *Tourism Management Perspectives*, 32, Article 100576. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.100576>
- Goupillaud, P., Grossmann, A., & Morlet, J. (1984). Cycle-octave and related transforms in seismic signal analysis. *Geoexploration*, 23(1), 85–102. [https://doi.org/10.1016/0016-7142\(84\)90025-5](https://doi.org/10.1016/0016-7142(84)90025-5)
- Gozgor, G., Demir, E., & Bilgin, M. H. (2017). The effects of the military in politics on the inbound tourism: Evidence from Türkiye. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 22(8), 885–893. <https://doi.org/10.1080/10941665.2017.1343196>
- Göksel, A. G. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının spor organizasyonlarına etkisi ve sporda normalleşme süreci. *Turkish Studies*, 15(4), 451–462. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44314>
- Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M. (2021). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1758708>
- Grinsted, A., Moore, J. C., & Jevrejeva, S. (2004). Application of the cross wavelet transform and wavelet coherence to geophysical time series. *Nonlinear Processes in Geophysics*, 11, 561–566. <https://doi.org/10.5194/npg-11-561-2004>
- Gülhan, Ü. (2020). Covid-19 pandemisine BIST 100 reaksiyonu: Ekonometrik bir analiz. *Turkish Studies*, 15(4), 497–509. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44122>
- Günaydın, H. D., Türker, A. V., Dolu, F. N., Özkan, İ., Gürdil Birinci, G., Demirkan, M., Uluhan, D. Z., & Özçelik, S. N. (2023). COVID-19 pandemisi sırasında üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti ve akademik motivasyonu arasındaki ilişki. *Turkish Studies – Education*, 18(3), 1505–1522. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.64908>

- Güven Kılıçarslan, Z. (2019). İslam ve modernite. *Turkish Studies – Social Sciences*, 14(6), 3121–3130. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.30236>
- Hamza, S. H., Li, Q., & Khezri, M. (2025). Economic freedom index effects on inbound tourism in European countries: A spatial analysis. *PLOS ONE*, 20(4), Article e0316133. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0316133>
- Hassan, A. S., & Meyer, D. F. (2025). Does countries' environmental, social and governance (ESG) risk rating influence international tourism demand? A case of the Visegrád Four. *Journal of Tourism Futures*, 11(1), 62–81. <https://doi.org/10.1108/JTF-05-2021-0127>
- Henisz, W. J. (2000). The institutional environment for economic growth. *Economics & Politics*, 12(1), 1–31. <https://doi.org/10.1111/1468-0343.00066>
- Hesami, S., Rustamov, B., Rjoub, H., & Wong, W.-K. (2020). Implications of oil price fluctuations for tourism receipts: The case of oil exporting countries. *Energies*, 13(17), Article 4349. <https://doi.org/10.3390/en13174349>
- Hıdıroğlu, D. (2020a). COVID-19 salgın döneminde iş etiği uygulamaları: Kellogg firma analizi. *Turkish Studies*, 15(6), 141–151. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.47075>
- Hıdıroğlu, D. (2020b). Stratejik liderlik: Koronavirüs salgın döneminde işletmelere en uygun liderlik tipi. *Turkish Studies*, 15(4), 1945–1955. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.43445>
- Hor, C. (2021). Tourism endowments, institution quality, and inbound tourists: A panel analysis of ASEAN. *Tourism and Hospitality*, 2(2), 218–232. <https://doi.org/10.3390/tourhosp2020013>
- Ibragimov, K., Perles-Ribes, J. F., & Ramón-Rodríguez, A. B. (2022). The economic determinants of tourism in Central Asia: A gravity model applied approach. *Tourism Economics*, 28(7), 1749–1768. <https://doi.org/10.1177/13548166211009985>
- Iftikhar, H., Pinglu, C., Ullah, S., & Ullah, A. (2022). Impact of tourism on sustainable development in BRI countries: The moderating role of institutional quality. *PLOS ONE*, 17(4), Article e0263745. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263745>
- Işık, E., & Acar, S. (2022). LGS ve YKS sınav döneminde olan öğrencilerde COVID-19 pandemisinin ve kısıtlamalarının sınav stresine etkisi. *Turkish Studies – Education*, 17(3), 699–717. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62655>
- İpek, C. D., & Güler, M. Ç. (2023). Sovyet öncesi yapılardan 2016'ya kadarki Sovyet sonrası meydan okumalar: Özbekistan'ın geçiş sürecini çözümlemek. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 18(3), 927–940. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.70845>
- Kahraman, Ö. F. (2025). Kamu politikası aktörlerinin krizi: Yeni bir tanımlama. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(3), 1525–1544. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.82828>
- Karaaslan, H. (2020). Soğuk Savaş sonrası dönemde Doğu Avrupa'nın siyasi dönüşümünün bölgesel bir analizi: Otoriter yönetimler ve demokratikleşme çabaları. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(3), 1445–1468. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.42871>
- Karadeniz, H., & Met, Y. G. (2025). Alman modernleşmesine sosyal bilimsel bir bakış. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(Ö1), 607–631. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.86512>
- Karbeyaz, A., & Kurt, M. (2021). Sınıf öğretmenlerinin COVID-19 korku düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(4), 2275–2296. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52498>

- Kartal, B., & Kartal, S. (2023). COVID-19 stresi altındaki hamilelerde pandemi kaygısı ile dini başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 18(3), 411–432. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.63786>
- Kasa Ayten, B., & Ekmekci, S. (2021). COVID-19 pandemi döneminde ilköğretim 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin yazma hatalarının belirlenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(3), 1787–1810. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.52060>
- Kılıç, C., & Kurt, Ü. (2018). Türkiye’de ekonomik ve politik istikrarın turizm talebi üzerindeki etkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı. *İstanbul İktisat Dergisi*, 68(2), 243–264. <https://izlik.org/JA65SD83HA>
- Kızıllı, B. C., & Çetin, D. (2025). Relationship between tourism incomes, economic growth, and exchange rate in Türkiye: Economic growth based tourism incomes in the shadow of Covid-19. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, 10(3), 1441–1467. <https://doi.org/10.25229/beta.1702310>
- Kilian, L. (2009). Not all oil price shocks are alike: Disentangling demand and supply shocks in the crude oil market. *American Economic Review*, 99(3), 1053–1069. <https://doi.org/10.1257/aer.99.3.1053>
- Koç, H., Evcı, N., & Şeker, G. (2021). COVID-19 pandemi sürecinde basında yer alan eğitim içerikli haberlerin değerlendirilmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(1), 435–451. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.47200>
- Krambia-Kapardis, M., Stylianou, I., & Demetriou, S. (2022). Nonlinear nexus between corruption and tourism arrivals: A global analysis. *Empirical Economics*, 63(4), 1997–2024. <https://doi.org/10.1007/s00181-021-02193-2>
- Kurtuluş, E., Düşünceli, B., & Yıldırım Kurtuluş, H. (2021). Koronavirüs (COVID-19) geçiren ergenlerin izolasyon süreci sonrasında hastalık deneyimine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 16(4), 2321–2340. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.49978>
- Lim, C. (1997). Review of international tourism demand models. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 835–849. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(97\)00049-2](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(97)00049-2)
- Lindberg, S. I., Coppedge, M., Gerring, J., & Teorell, J. (2014). V-Dem: A new way to measure democracy. *Journal of Democracy*, 25(3), 159–169. <https://doi.org/10.1353/jod.2014.0040>
- Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American Political Science Review*, 53(1), 69–105. <https://www.jstor.org/stable/1951731>
- Martin, C. A., & Witt, S. F. (1988). Substitute prices in models of tourism demand. *Annals of Tourism Research*, 15(2), 255–268. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(88\)90086-2](https://doi.org/10.1016/0160-7383(88)90086-2)
- McNown, R., Sam, C. Y., & Goh, S. K. (2018). Bootstrapping the autoregressive distributed lag test for cointegration. *Applied Economics*, 50(13), 1509–1521. <https://doi.org/10.1080/00036846.2017.1366643>
- Mete, E. (2021). Küreselleşme ve politik istikrarın turizm üzerine etkileri. *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 4(2), 170–182. <https://doi.org/10.46737/emid.1023841>
- Nakiboğlu, A., & Işık, S. (2020). Covid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri: Türkiye’de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(4), 765–789. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43368>

- Neumayer, E. (2004). The impact of political violence on tourism: Dynamic cross-national estimation. *Journal of Conflict Resolution*, 48(2), 259–281. <https://doi.org/10.1177/0022002703262358>
- North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. PublicAffairs.
- Oğurlu, E. (2020). Tarih boyunca pandemiler ve uluslararası sisteme etkileri. *Turkish Studies*, 15(4), 791–805. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44259>
- Okutkan, C. (2022). Okuma stratejilerine dayalı okuma metinlerinin uzaktan eğitim sürecinde kullanımı: Çocuk gelişimi ön lisans örneği. *Turkish Studies – Education*, 17(1), 209–227. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.63054>
- Oran, İ. B. (2020). Covid-19'un uluslararası turizm üzerinde diğer krizlerden farklı etkileri. *Turkish Studies*, 15(4), 807–826. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44282>
- Özcan, C. C. (2015). Türkiye'de turizm gelirinın makroekonomik belirleyicileri: Panel veri analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 203–220. <https://izlik.org/JA25HF84MT>
- Özçoban, E. (2020). Koronavirüs'ün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki etkileri ve Türkiye'nin kırsal turizm potansiyeli üzerine bir analiz. *Turkish Studies*, 15(4), 853–866. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43739>
- Özdemir, P., Yıldız, M., & Oral, G. (2020). Lise öğrencilerinin COVID-19 hijyen farkındalık düzeyinin belirlenmesi. *Turkish Studies – Education*, 15(6), 3553–3566. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.44431>
- Özden, Y., & Hamurcu, A. (2020). Siyasal kültür çerçevesinde Türkiye'de demokrasi kültürünün gelişimi üzerine genel bir değerlendirme. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(4), 2377–2392. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.45409>
- Özer, S., & Turan, E. Z. (2021). Öğretmen adaylarının COVID-19 nedeniyle sunulan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1049–1068. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.48147>
- Özgül, A. G. (2020). Derleme Sözlüğü'nde geçen "salgın ve bulaşıcı hastalıklar"la ilgili söz varlığı unsurları üzerine. *Turkish Studies*, 15(8), 1349–1357. <https://doi.org/10.47845/TurkishStudies.46225>
- Özok, H. İ., & Aka, P. (2021). Pandemi nedeniyle evde kalan genç yetişkinlerin bilinçli farkındalık ve stres kontrolü ile ilgili görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1087–1104. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.48264>
- Pakkan, Ş., & İldaş, G. (2020). Medyanın "pandemi" sınavı: COVID-19 salgınının Türkiye'de haber tüketim alışkanlıklarına etkisi. *Turkish Studies*, 15(6), 229–247. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.47057>
- Papagianni, E., Evgenidis, A., Tsagkanos, A., & Megalooikonomou, V. (2023). Tourism demand in the face of geopolitical risk: Insights from a cross-country analysis. *Journal of Travel Research*, 63(8), 2094–2119. <https://doi.org/10.1177/00472875231206539>
- Pemstein, D., Marquardt, K. L., Tzelgov, E., Wang, Y.-T., Krusell, J., & Miri, F. (2018). *The Varieties of Democracy measurement model: Latent variable analysis for cross-national and*

- cross-temporal expert-coded data* (V-Dem Working Paper No. 2018:21, 3rd ed.). Varieties of Democracy Institute.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289–326. <https://doi.org/10.1002/jae.616>
- Ritchie, J. B., & Crouch, G. I. (2003). *The competitive destination: A sustainable tourism perspective*. CABI.
- Rodrik, D., Subramanian, A., & Trebbi, F. (2004). Institutions rule: The primacy of institutions over geography and integration in economic development. *Journal of Economic Growth*, 9(2), 131–165. <https://doi.org/10.1023/B:JOEG.0000031425.72248.85>
- Rudež, H. N. (2018). Relationship between income and tourism demand: Old findings and new research. *Academica Turistica – Tourism and Innovation Journal*, 11(1), 67–73. <https://doi.org/10.26493/2335-4194.11.67-73>
- Saha, S., Su, J.-J., & Campbell, N. (2016). Does political and economic freedom matter for inbound tourism? A cross-national panel data estimation. *Journal of Travel Research*, 56(2), 221–234. <https://doi.org/10.1177/0047287515627028>
- Saint Akadiri, S., Eluwole, K. K., Akadiri, A. C., & Avci, T. (2020). Does causality between geopolitical risk, tourism and economic growth matter? Evidence from Türkiye. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 43, 273–277. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.09.002>
- Sarıçam, İ., Özdoğan, Ü., & Topçuoğlu Ünal, F. (2020). Uzaktan eğitim bünyesindeki Türkçe dersinin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 15(5), 2943–2959. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.42919>
- Sarıyıldız, A., & Ertek, B. (2023). Fransızca konuşan uluslararası öğrencilerin Türkiye’de yükseköğrenimlerine devam etmek için tercihlerini belirleyen faktörlerin ve nedenlerin analizi. *Turkish Studies – Education*, 18(1), 281–300. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.64921>
- Selamzade, F., & Özdemir, Y. (2020). COVID-19’a karşı OECD ülkelerinin etkinliğinin VZA ile değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 977–991. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43718>
- Serim Yıldız, B. (2021). COVID-19 pandemisinde çocukların tepkileri ve korku kaynakları: Nitel bir çalışma. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1311–1331. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.49398>
- Sezgin Kıroğlu, B., & Sezgin, Ş. (2019). Terör olaylarının Türkiye’nin turizmüne etkisinin analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(10), 16–27. <https://izlik.org/JA38YG59CL>
- Skaaning, S. (2018). Different types of data and the validity of democracy measures. *Politics and Governance*, 6(1), 105–116. <https://doi.org/10.17645/pag.v6i1.1183>
- Solarin, S. A. (2019). Modelling the relationship between financing by Islamic banking system and environmental quality: Evidence from bootstrap autoregressive distributive lag with Fourier terms. *Quality & Quantity*, 53(6), 2867–2884. <https://doi.org/10.1007/s11135-019-00904-7>
- Song, H., & Li, G. (2008). Tourism demand modelling and forecasting: A review of recent research. *Tourism Management*, 29(2), 203–220. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.016>

- Sulak, S. E., Çetinkaya, S., & Hiçyılmaz Şahin, P. (2021). Sınıf öğretmenlerinin ilkökul birinci sınıf öğrencilerinin heceleme hatalarının giderilmesine yönelik uygulamalarının incelenmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(3), 1691–1708. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.50896>
- Sun, Z., Liu, L., Pan, R., Wang, Y., & Zhang, B. (2025). Tourism and economic growth: The role of institutional quality. *International Review of Economics & Finance*, 98, Article 103913. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.103913>
- Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş., & Uzut, İ. (2020). Turizmde "sosyal mesafe" mümkün mü? Kamp ve karavan turizmi bağlamında bir değerlendirme. *Turkish Studies*, 15(4), 1429–1441. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44177>
- Şeren, N., Tut, E., & Kesten, A. (2020). Korona virüs sürecinde uzaktan eğitim: Temel Eğitim Bölümü öğretim elemanlarının görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 15(6), 4507–4524. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.46472>
- Şimşek, Ş. (2022). Türkçe ders kitaplarında dijital yetkinlik. *Turkish Studies – Education*, 17(2), 469–484. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.57919>
- Şit, M. (2015). Reel döviz kurunun Türkiye'nin turizm gelirleri üzerindeki etkisinin ampirik analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 10(40), 6752–6762. <https://doi.org/10.19168/jyu.09291>
- Tashbayeva, S., & Beylur, S. (2024). Mirziyoyev dönemi Özbekistan'da Ceditcilik üzerine yapılan çalışmalar hakkında bir değerlendirme. *Turkish Studies – Language and Literature*, 19(Ö1), 445–461. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.77073>
- Topcu, M., Denaux, Z., & Crews, C. (2023). Good governance and the US tourism demand. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, 4(1), Article 100095. <https://doi.org/10.1016/j.annale.2023.100095>
- Torrence, C., & Compo, G. P. (1998). A practical guide to wavelet analysis. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 79(1), 61–78. [https://doi.org/10.1175/1520-0477\(1998\)079%3C0061:APGTWA%3E2.0.CO;2](https://doi.org/10.1175/1520-0477(1998)079%3C0061:APGTWA%3E2.0.CO;2)
- Turan, A. (2025). Tek Parti Dönemi'nde vesayet: İdeolojik dönüşümü ve demokrasiye yansımaları. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(1), 425–448. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.80044>
- Turan, Ş. (2018). Yaran dernekleri özelinde Çankırı'da sivil toplum. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(18), 1311–1322. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13921>
- Tütüncü, A. (2022). Türkiye'de turizm faaliyetlerini belirleyen makroekonomik değişkenlerin karşılaştırmalı analizi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 369–388. <https://doi.org/10.32572/guntad.1031521>
- Uçar, F. (2018). Türkiye'de çok partili hayata geçiş süreci demokratikleşme çabalarının Kürt sorununa etkisi (1945–1950). *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(16), 269–291. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13868>
- United Nations World Tourism Organization. (2021). *World tourism barometer* (Vol. 19, Issue 1). <https://doi.org/10.18111/wtobarometereng>
- Usman, O., Bekun, F. V., & Ike, G. N. (2020). Democracy and tourism demand in European countries: Does environmental performance matter? *Environmental Science and Pollution Research*, 27(30), 38353–38359. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-10258-5>

- Usta, G., & Usta, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin COVID-19 sürecindeki hijyen davranışlarının belirlenmesi. *Turkish Studies – Education*, 18(3), 1407–1420. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.66303>
- Uz, S. (2021). Toplumsal yeniden üretim: Farklı toplumsal konumlardan üniversite öğrencileri. *Turkish Studies – Social Sciences*, 16(2), 797–815. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.49735>
- Ülker, B. (2025). Assessing the effects of exchange rates, oil prices and global uncertainty on Türkiye's tourism demand with a quantile analysis approach. *Turizm Akademik Dergisi*, 12(1), 181–193. <https://izlik.org/JA88CT72BP>
- Ünver, R. S., & Temiz, E. (2023). Ses eğitimi dersinin uzaktan eğitimle işlenmesine ilişkin öğrenci görüşleri. *Turkish Studies – Education*, 18(2), 751–766. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.66052>
- Yap, G., & Saha, S. (2013). Do political instability, terrorism, and corruption have deterring effects on tourism development even in the presence of UNESCO heritage? A cross-country panel estimate. *Tourism Analysis*, 18(5), 587–599. <https://doi.org/10.3727/108354213X13782245307911>
- Yaşar, Ö. (2017). 27 Mayıs 1960 Darbesi dönemi çizgisel mizah ve demokrasi. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(16), 471–492. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11522>
- Yelboğa, N., & Açıkgöz, N. (2020). Sosyal hizmet perspektifinden Kovid-19: Psikososyal etkiler ve sosyal dönüşümler. *Turkish Studies*, 15(4), 3235–3256. <https://doi.org/10.47356/TurkishStudies.42958>
- Yelkenci, Ö. F. (2022). Kovid-19 salgını sürecinde tarih öğretimi. *Turkish Studies – Education*, 17(4), 1277–1303. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62027>
- Yenerer, T., & Erben Keçici, S. (2021). Sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Turkish Studies – Education*, 16(3), 1795–1808. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.51390>
- Yetkin Karakoç, N., & Acunaz Eytemiz, Z. S. (2023). Mozart'ın *Saraydan Kız Kaçırma* Operası'nın COVID-19 pandemisi nedeniyle yeniden yazımı üzerine bir inceleme. *Turkish Studies – Language and Literature*, 18(4), 2085–2100. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.68794>
- Yıldız, B. B., & Doğan, B. (2021). Pandemi (COVID-19) sürecinde eğitimde dijital dönüşüm uygulamalarının öğretmen tutumlarına göre incelenmesi: EBA örneği. *Turkish Studies – Education*, 16(2), 1293–1309. <https://doi.org/10.47423/TurkishStudies.47728>
- Yilanci, V., Bozoklu, S., & Gorus, M. S. (2020). Are BRICS countries pollution havens? Evidence from a bootstrap ARDL bounds testing approach with a Fourier function. *Sustainable Cities and Society*, 55, Article 102035. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102035>

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere. All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıf edilmiştir. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Yapay zekâ araçları (ChatGPT 5.5, DeepL) makalenin yazım sürecinde dil ve üslup akademik standartlara uygunluğunun kontrol edilmesi, dil bilgisi ve imla düzeltmelerin yapılması (proofreading) ile metnin ifade akıcılığının artırılması amacıyla kullanılmıştır. Yapay zekâ; ham veri üretimi, hipotez geliştirme, literatürün özgün analizi veya bilimsel bulguların/yorumların doğrudan oluşturulması süreçlerinde kullanılmamıştır.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.